

Monsterjournalistikken

– *Pressens rolle i Hardangersaken*

[En kvantitativ innholdsanalyse av VG, Aftenposten og BTs dekning av kraftlinjesaken Sima-Samnanger]

Masteroppgave, Institutt for informasjons- og medievitenskap,
Universitetet i Bergen

Erik Knudsen

Vår 2011

Forord

Jeg kan med trygghet si at jeg har et spesielt forhold til høyspentmastene i Hardanger. Det hele begynte da jeg i oktober 2009 startet som kommunikasjonsrådgiver for *Bevar Hardanger AS*, der jeg arbeidet med å påvirke regjeringens beslutning i kraftlinjesaken Sima-Samnanger. For å nå frem med vårt budskap lagde vi en kampanje der vi blant annet produserte en reklamefilm sendt på TV 2, samt nettannonser med manipulerte bilder (blant annet det bildet som er brukt på forsiden av masteroppgaven.)

På daværende tidspunkt var det ikke mange som hadde særlig kunnskap om kraftmaststriden i Hardanger, ettersom det var begrenset med medieoppslag om saken. I arbeidet med formuleringen av masterprosjektets skisse, slo det meg likevel at det ville være interessant å undersøke mediedekningen av en sak som jeg selv hadde et nært forhold til – og kunnskap om.

Mine første bekymringer var hvordan jeg kunne få et tilstrekkelig antall artikler til å utføre en kvantitativ innholdsanalyse, og kvalitativ metode ble derfor vurdert som alternativ. Dette endret seg imidlertid til det motsatte da saken «eksplooderte» i mediene sommeren 2010. Hvordan skulle jeg begrense en sak som hadde utviklet seg til å bli en «monstersak» i mediene? Det er gjerne det man kaller et «luksusproblem».

Jeg vil takke mine tidligere kollegaer fra *Bevar Hardanger AS* for å ha involvert meg i saken. Uten dette arbeidet er det ikke sikkert jeg ville valgt kraftlinjesaken som tema for masteroppgaven. Videre vil jeg takke alle som har støttet meg i arbeidet, i form av korrekturlesing, tilbakemeldinger og motiverende ord.

Det rettes en spesiell takk til min mor, Kari M. Knudsen, som har hjulpet meg med innsamlingen av artikler fra Bergens Tidendes papiirutgave. Videre vil jeg takke arkivavdelingen ved Bergens Tidende, som på kort tid stilte eget kontor og tilgang til det digitale mediearkivet til disposisjon i to uker. Sist, men ikke minst, vil jeg rette en stor takk til min veileder professor Helge Østbye, som har gitt meg detaljerte og konstruktive tilbakemeldinger underveis, og som har gitt meg en hjelpende «dytt i ryggen» når oppoverbakkene har vært tunge.

Takk til alle som har hatt troen på prosjektet, og som har hjulpet meg i havn med denne «monster-masteroppgaven»!

Erik Knudsen

Bergen, mai 2011

Innholdsfortegnelse

1. Innledning til problemområdet	6
1.1 Bakgrunn – kraftlinjesaken:.....	7
1.2. Avgrensing.....	9
1.3 Utvalget	10
1.3.1 Verdens Gang.....	10
1.3.2 Aftenposten	11
1.3.3 Bergens Tidende	11
1.4. Tema og problemstilling.....	11
1.5 Annen forskning på området	12
1.6 Mitt eget ståsted.....	13
1.7 Videre disponering av prosjektet.....	14
2. Pressens ansvar og relasjoner	15
2.1 Samfunnsoppdraget	15
2.1.1 Forskjellige formuleringer av samfunnsoppdraget	16
2.1.2 Pressens funksjoner.....	17
2.1.3 Pressens aktørrolle og objektivitetsideal.....	21
2.2 Et hardt presset samfunnsoppdrag	22
2.2.1 Makt over innholdet?	23
2.2.2 «Trusselen» fra kildene	25
2.3 Teoretiske koblinger til kraftlinjesaken	26
3. Metodiske vurderinger	27
3.1 Kvalitativ eller kvantitativ metode?	27
3.2 Forskningsdesign: Kvantitativ innholdsanalyse	28
3.2.1 Valg av enhet og utvalg av enheter.....	28
3.2.2 Valg av variabler og kategorier.....	29

3.3 Datainnsamling	32
3.3.1 Valg av data	33
3.4 Koding	33
3.4.1 Utfordringer med datainnfylling	34
3.4.2. Intersubjektivitetstest	35
4. Analyse av «monsterjournalistikken»	37
4.1 Omfang, prioritering og sjanger	37
4.1.1 Omfang	37
4.1.2 Prioritering	39
4.1.3 Sjanger	40
4.2 Dekning over tid	41
4.2.1 Omfang over tid	41
4.2.2 Prioritering over tid.....	44
4.2.3 Sjanger over tid	45
4.2.4 Fra lokalsak til rikssak	46
4.3 Avisenes valg av kilder.....	47
4.3.1 Politikergruppen.....	48
4.3.2 Administratorgruppen	48
4.3.3 Hytteeiere, miljøorganisasjon og aksjonister.....	49
4.3.4 Andre kilder	50
4.3.5 Kilder over tid	51
4.3.6 Hvem tok initiativ?	52
4.3.7 Kildebruk fordelt etter sjanger	53
4.4. Tema for oppslagene – hvem fokuserer på hva?	54
4.5 Avisenes vinkling og standpunkt.....	56
4.5.1 Høyspentmaster versus sjøkabler.....	57
4.5.2 Forsyningssikkerheten til Bergen.....	58

4.5.3 Regjeringens behandling av saken.....	60
4.5.4 For eller imot mastene	62
4.6 Monsterbruk.....	65
4.6.1 Omfanget av «monsterbruken».....	66
4.6.2«Monstermast» vs. «kraftmast»	67
4.6.3 «Monstermaster» på lederplass.....	68
4.6.4 Vinkling og «monstermaster».....	68
5. Oppsummering og konklusjoner	70
5.1 Pressens oppgaver i Kraftlinjesaken.....	70
5.1.1 Informasjonsfunksjonen og kraftlinjesaken.....	70
5.1.2 Avisene som selvstendig aktør i kraftlinjesaken.....	72
5.1.3 Arenafunksjonen og kraftlinjesaken	72
5.1.4 Monstermaster på dagsorden	73
5.1.5 Pressens relasjoner i kraftlinjesaken	75
5.2 Avisene – motstandernes talerør?.....	76
5.3 Videre studier	77
Litteraturliste	79
Andre kilder	81
Appendiks.....	83
Kodebok.....	83
Forklaring til kodebok	85

1. Innledning til problemområdet

«Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen skal bestemme om det skal bygges monstermaster her. Jeg synes heller vi skal bevare Hardanger. Hva synes du?» Slik lød de avsluttende ordene i en TV-reklame sendt på TV 2 vinteren 2009. Her oppfordret teatersjef Bjarte Hjelmeland publikum til å si «nei» til kraftmastutbyggingen i Hardanger. Sommeren 2010 ble det derimot gitt konsesjon til å bygge kraftlinjen – en avgjørelse som møtte motstand både internt i Hardangerregionen og etter hvert også i store deler av landet.

Kraftmastene har gått under mange navn, det mest kjente er gjerne «monstermastene» – et begrep som er viet vesentlig spalteplass – derav prosjektets tittel; «Monsterjournalistikk». Selve kraftlinjestriden har også fått mye medieomtale, både i lokale, regionale og nasjonale medier – og ble i 2010¹ kåret til Norges fjerde største mediasak.

Bergens Tidende (BT) er blant de avisene som har skrevet mest om kraftlinjestriden. Tidligere leserombud i BT, Terje Angelshaug, skriver i artikkelen *Berettiget tvil* følgende om BTs dekning av kraftlinjesaken:

Selvsagt har avisen spilt en politisk rolle i denne saken. Hvor viktig den har vært, hadde fortjent et nærmere studium, for eksempel av en masterstudent i mediefag. [...] Dermed kunne både redaksjonen og lesere fått et uavhengig utgangspunkt for å diskutere hvordan BT i dette tilfellet har løst sin oppgave som regionsavis (BT 21.08.2010).

Siktemålet med denne oppgaven er *ikke* å undersøke BTs politiske rolle i kraftlinjesaken, slik Angelshaug ønsker seg. Denne masteroppgaven skal derimot undersøke (blant annet) hvordan pressen har omtalt saken, i omfang, kildebruk og vinkling av sentrale aspekter. Angelshaug antyder videre et ønske om å se hvordan BT har dekket saken i forhold til sin oppgave som regionsavis, men jeg ønsker å undersøke saken både som regionssak og som rikssak.

Jeg har således foretatt en kvantitativ innholdsanalyse av totalt 679 artikler fra tre store norske papiravisers omtale av kraftlinjesaken i Hardanger, henholdsvis; VG, Aftenposten og BT. Dekningen er sett i lys av teorier rundt pressens oppgaver i store og viktige saker som kraftlinjesaken – også kjent som pressens samfunnsoppdrag.

---

¹ Undersøkelse ble utført av meningsmålingsinstituttet YouGov Norway, kommunikasjonsbyrået PR-operatørene og medieanalysebyrået Retriever. Publisert: 29.12.2010, sitert: 20.04.2011. Tilgjengelig på: <http://pr-o.no/agensatraccker/askeskyen-og-haiti-katastrofen-gjorde-st%C3%B8rst-inntrykk>

1.1 Bakgrunn – kraftlinjesaken:

Kraftlinjesaken i Hardanger² har pågått siden 2005, da Statnett sendte ut melding om en ny 420 kV kraftlinje i fylket. Den planlagte linjen skulle være ca. 90 km lang og strekke seg gjennom fem kommuner, fra Simadal i Eidfjord til Samnanger utenfor Bergen (Folkeaksjonen i Hardanger 2009, s. 3). I følge Statnetts sluttsammendrag fra 2006 var bakgrunnen for konsesjonssøknaden å styrke kraftnettet i sentrale Hordaland, da forsyningssituasjonen i Bergensregionen ble ansett som uakseptabel. Etter ønsker om å utrede sjøkabler i Hardangerfjorden som alternativ, bestilte Statnett en mulighetsstudie for å vurdere muligheter for benyttning av kabel på deler eller hele strekningen (Statnett 2006, s. 1). Kommunikasjonsdirektør i Statnett Tor Inge Akselsen sa følgende om sjøkabelalternativet til dagbladet.no i 2009: «[...] Sjøkabel vil bli svinaktig dyrt, og feil på linja vil kunne bli svært langvarig [...]» (dagbladet.no 17.11.09).

I mars 2006 vedtok Hordaland Arbeiderparti en uttalelse om at en kraftlinje i luftspenn gjennom Hardanger ikke burde bygges (Bergens Tidende 09.03.2011). Norges Vassdrag- og Energidirektorat (NVE) ga 30.05.2008 Statnett konsesjon til å bygge kraftlinjen³, i ettertid ble saken anket til Olje- og Energidepartementet (OED). I konsesjonsvedtaket fra 2008 *Bakgrunn for konsesjonsvedtak*, argumenterte Statnett for å bygge linjen, med at den omsøkte ledningen (luftspenn) ville «[...] være viktig for å sikre forsyningen til BKK-området [...]» (Statnett 2008, s. 3).

NVEs avgjørelse møtte først og fremst motstand lokalt i Hardanger under navnet *Folkeaksjonen i Hardanger. For kraftoverføring med sjøkabel* (omtales heretter som Folkeaksjonen i Hardanger). Aksjonsgruppen, som ble ledet av Granvin-ordfører Jan Ivar Rødland, var først tydelig på at kraftlinjen var uønsket, men endret sitt standpunkt til å være for sjøkabel som et

---

² Den historiske fremstillingen av kraftlinjesaken bygger på ulike konsesjonsrapporter og pressemeldinger fra NVE Statnett og Olje- og Energidepartementet (OED). I tillegg har prosjektet tatt utgangspunkt i en tidslinje fremlagt 09.03.2011 i papiravisutgaven av Bergens Tidene (s. 14 og 15), samt et informasjonshefte utgitt av Folkeaksjonen i Hardanger i 2009. De to sistnevnte er gjerne problematiske som kilder, da Bergens Tidendes omtale av saken er en vesentlig del av prosjektets kvantitative innholdsanalyse, og Folkeaksjonen i Hardanger har et tydelig standpunkt mot byggingen av høyspentmastene i Hardanger. Begge kilder er derfor sammenlignet med offisielle uttalelser fra OED, som en forsikring om at dataene samstemmer.

³ Anleggskonsesjonen er tilgjengelig på: <http://skjema.nve.no/NVE-saksdokument/200700559-91-237098.PDF>

alternativ, og mot høyspentmaster. Et av folkeaksjonens argumenter var landskapsverdien, da landskapet i Hardanger kunne anses som en nasjonal og internasjonal verdi (Folkeaksjonen i Hardanger 2009, s.2 og 4). I oktober 2009 ble det etablert en ny aksjonsgruppe som hadde som formål å koordinere de ulike motstandsgruppene mot Hardangerlinjen; Bevar Hardanger AS (bevarhardanger.no).

Om lag to år etter det påklagete vedtaket, 02.07.2010, besluttet OED å opprettholde NVEs vedtak (Bergens Tidende 09.03.2011). I en pressemelding fra samme dag uttalte daværende Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen følgende om beslutningen: «[f]orsynings-sikkerheten til befolkningen i bergensregionen er ikke akseptabel. Etter en grundig behandling av de ulike alternativene har jeg kommet fram til at byggingen av linjen Sima-Samnanger er både riktig og nødvendig» (Olje- og energidepartementet 2010a).

En samlet regjering stod bak energiministerens beslutning, samtidig som det ble satt av 100 millioner kroner til avbøtende tiltak i Hardanger (Bergens Tidende 09.03.2011). Etter den endelige avgjørelsen økte medieoppmerksomheten rundt saken betraktelig (se kapittel 4, s. 41, Tabell 4: Omfang av oppslag og sidetall over tid). Saken fikk også oppmerksomhet i Stortinget, der en samlet opposisjon stilte krav om stortingsdebatt om kraftlinjen. Videre ble det etterspurt en uavhengig vurdering av sjøkabel som alternativ. Den 10. august 2010 ga regjeringen etter for presset og satt ned fire ekspertutvalg som skulle se på sjøkabelalternativet (Bergens Tidende 09.03.2011). Riis-Johansen uttalte i pressemeldingen samme dag følgende:

- På bakgrunn av det sterke ønsket som har framkommet i sommer om en fornyet gjennomgang av sjøkabelalternativet, vil jeg sørge for en gjennomgang ved eksterne eksperter på kraftframføring, kraftsystemer og samfunnsøkonomi. De skal gjennomgå de forsyningsmessige sidene ved en sjøkabel på kort og lang sikt innen 1. februar 2011 (Olje- og energidepartementet 2010b).

I den samme pressemeldingen kom det frem at konsesjonen fra 02.07.2010, fremdeles lå fast og at det skulle bygges luftlinje mellom Samnanger og Kvamskogen – en trasé som var felles for de to traséalternativene. Resten av linjen skulle ikke bygges før sjøkabelalternativet ble vurdert på nytt (ibid).

Om lag et halvt år etter, 01.02.2011, la de fire ekspertutvalgene frem sine rapporter og konkluderte med at sjøkabel ville være et gjennomførbart alternativ, men det ville koste 3,4 mrd. mer enn det opprinnelige vedtaket. Hordaland Arbeiderparti endret standpunkt i saken 19.02.2011, og representantskapet vedtok å be regjeringen bygge luftspenn fremfor sjøkabler. Dette fikk støtte hos kommunestyret i Eidsfjord to dager etter. Regjeringen fattet det endelige vedtaket 01.03.2011 og valgte å opprettholde det opprinnelige vedtaket om luftspenn i

Hardanger (Bergens Tidende 09.03.2011). Terje Riis-Johansen begrunnet beslutningen i en pressemelding samme dag med blant annet at en sjøkabel ville ta vesentlig lenger tid å bygge, og at enhver «[...] utsettelse svekker forsyningssikkerheten og øker risikoen for at bergensregionen må etableres som eget prisområde for å begrense forbruket i kalde perioder» (Olje- og energidepartementet 2010c). Tre dager etter den endelige avgjørelsen trakk Riis-Johansen seg fra stillingen som Olje- og energiminister, og Ola Borten Moe tok over stillingen. I følge statsminister Jens Stoltenberg valgte Riis-Johansen å gå av etter eget ønske for å stille til valg som fylkesordfører i Telemark (DN.no 04.03.2011).

Mediene har også tatt i bruk det ladete ordet «monstermaster» i sin omtale av høyspentmastene. I følge fagbladet Journalisten kom begrepet på trykk for første gang i 2005 i avisen Fædrelandsvennen, men da ikke i sammenheng med Hardangersaken. Den gang skulle høyspentledningen strekkes over Bjørnevatn i Valle i Seterdal. Siden har Den norske Turistforening, samt aksjonister mot mastene i Hardanger tatt i bruk ordet. Frem til 11.08.2010 var begrepet i følge Journalisten.no brukt 466 ganger (Journalisten.no 11.08.2010).

1.2. Avgrensning

Allerede 17. august 2005 publiserte NTB en artikkel med tittelen «Gigantisk kraftledning tvers gjennom Hardanger» (DN.no 17.08.2005). Det kan være fornuftig å studere saken fra dens begynnelse og frem til i dag, men i perioden 2005-2009 har saken blitt lite omtalt i pressen. Det var først sommeren 2010 Hardangersaken ble en nasjonal mediesak.

Dagens Næringsliv skriver 2. september 2010 at Hardangermastene ble sommerens mest omtalte sak, med 5889 medieoppslag (Dagens Næringsliv 02.09.2010). Derfor har jeg valgt å avgrense undersøkelsen av mediedekningen til den perioden der saken vokste fra å være en lokalsak til å bli rikssak, altså perioden 01.09.2009 til 01.09.2010.

Planene om kraftlinjeforbindelsen Sima-Samnanger har sammenheng med andre store kraftutbygginger i Norge, som eksempelvis; Fardal-Ørskog, Mongstad-Kollsnes, Mongstad-Modalen (Statnett 2010, s. 12). Dette masterprosjektet skal imidlertid først og fremst ta for seg temaer som omhandler kraftlinjesaken i Hardanger, og ikke andre kraftlinjeprojekt som for eksempel Fardal-Ørskog. Prosjektet vil heller ikke ta for seg saker som kun omhandler strømmangelen i Bergen. Det viktigste temaet og den røde tråden i det innsamlede materialet vil altså være at saken nevner kraftlinjesaken i Hardanger. Dersom Hardangersaken ikke er nevnt, men artikkelen har en viss relevans, vil den altså ikke bli brukt i dette prosjektet. Det har ingen betydning om kraftlinjen i Hardanger kun er nevnt i en setning, eller om den er

hovedsaken. På den måten vil også artikler som kun referer til Hardangersaken komme med i analysen. Kraftlinjesaken har blitt omtalt flere medier, men jeg har valgt å begrense utvalget til tre papiravisers dekning av saken.

1.3 Utvalget

Dette masterprosjektet tar for seg dekningen av kraftlinjesaken i de tre norske papiravisene: Bergens Tidende (BT), Aftenposten (Morgen- og Aftenutgave) og Verdens Gang (VG). I grove trekk har jeg basert valget av aviser på grunnlag av avisens størrelse målt i opplag, samt avisenes dekningsområde. Jeg har således valgt én regionsavis på Vestlandet, én regionsavis på Østlandet, samt én riksavis.

Jeg har først og fremst valgt å undersøke BTs dekning av kraftlinjesaken, fordi avisen har hatt en omfattende dekning av saken. Samtidig er avisen den femte største papiravisen i Norge i 2010, og den største papiravisen på Vestlandet (MedieNorge.no). Jeg har videre valgt å undersøke Aftenpostens dekning fordi avisen er både en regionsavis på Østlandet, og (Morgenutgaven) er den andre største papiravisen i 2009, og den største i 2010 (ibid). Samtidig ligner BT og Aftenposten i både form og innhold, da de blant annet begge er eid av Media Norge AS. Jeg har først og fremst valgt riksavisen VG fordi den var landets største i 2009 og den andre største i 2010 (ibid).

Ved å velge VG, Aftenposten og BT har jeg et sammenligningsgrunnlag; hvordan omtales saken i de to største papiravisene på Østlandet kontra den største papiravisen på Vestlandet?

1.3.1 Verdens Gang

Verdens Gang startet under andre verdenskrig som et forsøk på å gjenreise avisen Tidens Tegn, og kom i trykk for første gang 23. juni 1945. Avisens første redaktør, Chr. A.R Christensen, drev avisen med et ideal om å være et sentralt forum for Norges offentlige debatt, sette sak foran person og bidra til å gjøre den politiske debatten mer saklig (Flo 2010, s. 368). VG skulle videre være borgerlig, uten direkte tilknytting til et parti (Ottosen m.fl. 2002, s.106).

Avisen oppnådde imidlertid dårlige opplagstall, og gikk i 1952 over fra å være en morgenavis til å bli en middagsavis – målet var å ta opp konkurransen med Dagbladet på løssalgsmarkedet (Flo 2010, s. 368). I 1953 gikk VG over til tabloidformat, og tre år seinere ble avisen tilført kapital og kjøpt opp av Aftenpostens eiere. Dette var starten på VGs oppgang, og avisen kunne etter hvert ta i bruk slagordet «øker mest». VG passerte Dagbladets opplagstall i 1972

og Aftenposten i 1981 – siden den gang og frem til 2010, har VG vært Norges største avis. Avisen er i dag både tabloid i form av format og populærjournalstikk (ibid).

1.3.2 Aftenposten

Avisens grunnlegger, boktrykkeren Christian Schibsted, endret navnet på avisen fra Christiania Adresseblad til Aftenposten i 1861. Vel 20 år etter lanserte avisen aftensnummeret i tillegg til morgenutgaven, og ble i perioden rundt 1905 regnet som Oslos største avis. Avisen hadde sterke politiske bånd, og ble etter hvert Høyres viktigste talerør, samtidig som den var strengt privat eid innen Schibsted-familien (Flo 2010, s. 25). Aftenposten kommer i dag i tabloidformat, men er regnet som en seriøs avis⁴. Morgenutgaven er riksdekkende, mens Aftenutgaven er en lokalavis i Oslo-området (ibid).

I 2009 ble Media Norge etablert, og fire av de største avisene fikk nytt eierskap, deriblant Aftenposten og Bergens Tidende. Aksjemajoriteten i Media Norge tilhører Schibsted (Fosse m.fl. 2010, s.7).

1.3.3 Bergens Tidende

Bergens Tidende ble grunnlagt av boktrykker Johan William Eide og kom i trykk for første gang 2.januar 1868. Avisen hadde tidlig et markant politisk ståsted som venstreavis, og ble på begynnelsen av 1900-tallet Venstres hovedorgan på Vestlandet. Fra og med perioden rundt første verdenskrig, er avisen regnet som Bergens største. Avisen satte sitt rekordopplag i 1987 og 1988, med så vidt over 100.000 i opplag (Flo 2010, s. 49). I 2010 hadde avisen et opplag på 82 432 (MedieNorge.no). Det tilsier at BT er Vestlandets største avis, samt den største avisen utenfor Oslo. Avisen utgis nå i tabloidformat, men regnes for å være en seriøs avis.

1.4. Tema og problemstilling

Prosjektet fokuserer på pressens oppgaver, eller samfunnsrolle, i deknningen av kraftlinjesaken. For å belyse dette har jeg tatt utgangspunkt i følgende tema:

---

⁴ Etter Colin Sparks kriterier (sitert av Allern 2001b, s.41) er Aftenposten og BT avistypen *delseriøs presse*. Her er kriteriene å prioritere seriøst nyhets- og aktualitetsstoff, men også satse bredt på «mykt stoff», underholdning og sport. VG havner i følge Sparks i kategorien *løssalgstabloider*, men i følge Allern oppfyller avisen også kriteriene til *Seriøs-populær presse*. Sistnevnte kategori omfatter aviser med mye skandaleopplag, sport og underholdning, men som samtidig har en betydelig andel seriøst stoff.

- Dekningen i volum i form av omfang, samt prioritering som forsidesak eller ikke. Dekning fordeles også etter sjangrene nyhetsartikler, reportasjer, notiser, leder og kommentarartikler, kronikker og debatter.
- Begrepsbruk, da først og fremst begrepet «monstermast».
- Avisenes vinkling av de ulike aspektene.
- Avisene valg av og bruk av kilder.
- Spredningsprosessen, altså prosessen fra å være en lokalsak på Vestlandet til å bli en rikssak.

Aktuelle forskningsspørsmål basert på prosjektets ulike tema er blant annet: (I) hvilke forskjeller finner man mellom de ulike papiravisenes dekning av saken? (II) Hvilke forskjeller finner man mellom det regionale mediehuset Bergens Tidende kontra de to nasjonale mediehusene Aftenposten og VG? (III) Dekkes saken bredere i BT kontra Aftenposten og VG? (IV) Er saken vinklet i særlig grad i en av partenes favør gjentatte ganger? (V) Hvilke kilder blir brukt og hvordan brukes kildene? (VI) Hvordan brukes begrepet «monstermaster» versus begreper som «kraftmaster» (og lignende), og når begynte avisen eventuelt å benytte begrepet som sitt eget?

Ut i fra disse forskningsspørsmålene har jeg valgt å formulere følgende problemstillinger:

1. *Hvordan omtales kraftlinjesaken Sima-Samnanger i papirutgavene til mediehusene Aftenposten, VG, og BT, med tanke på vinkling, omfang og sakens spredningsprosess fra en regional sak til en nasjonal sak?*
2. *Hvilke kilder blir brukt og hvordan brukes kildene?*
3. *Hvordan bruker de ulike avisene begrepet «monstermaster»?*

1.5 Annen forskning på området

Hardangersaken er en aktuell sak, og det er lite forskning på medieomtalen av saken, med unntak av en rapport fra SINTEF. I rapporten "Case Hardanger" (2011) har forskerne Audun Ruud, Jens Jacob Kielland Haug og William M. Lafferty ved SINTEF Energi sammenliknet den formelle konsesjonsprosessen tilbake til 2005, og sett på argumentasjonen i denne opp mot mediedekningen fra 2005 til 31.08.2010. Dette er først og fremst en kvalitativ analyse, supplert med kvantitative analyser. Analysens konklusjoner avdekker blant annet at flere av motstandere av høyspentmastalternativet har valgt å ikke delta aktivt i den formelle prosessen.

Videre viser analysen at media har tjent som en alternativ kanal til den formelle konsesjonsprosessen. Mediene har således prioritert motstanderne av høyspentmastene sine ytringer og meninger om myndighetenes endelige beslutninger og forvaltningspraksis, fremfor det faglige grunnlaget som har ligget til grunn for myndighetenes beslutninger (Ruud m.fl. 2011). Det kan således være interessant å undersøke om disse resultatene samsvarer med mine.

Forskning på området er ikke begrenset til selve Hardangersaken, da saken også kan kategoriseres i sjangre som «klima» og «energi». Det er flere eksempler på forskning på klimadekningen i norske medier. Katherine Berrios Duarte skrev i 2010 masteroppgave i medievitenskap; *En ubehagelig sannhet om norsk klimadekning*, der hun undersøkte hvilke stemmer og holdninger som blir representert i norsk pressedekning av klimaendringer. Hun har foretatt en kvantitativ innholdsanalyse av fem avisers mediedekning av klimaendringer i perioden oktober 2007 til og med april 2008 i, samt kvalitative intervjuer av sentrale aktører. Her finner hun blant annet at politikere er mer representert i klimadebatten enn forskere, at klimadekningen er mannsdominert, samt at grasroten er svært lite synlig i debatten (Duarte 2010).

Førsteamanuensis Øyvind Ihlen har også undersøkt klimadekning i mediene, da spesielt retorikken i miljødebatten. Blant annet skriver han et bokkapittel i Martin Eides (red.) *Til dagsorden!*, der han tar utgangspunkt i utbyggingen av Øvre Otta-vassdraget. Her analyserer Ihlen retorikken til partene i saken, slik den blir uttrykt i Aftenposten (kun morgenutgaven) i perioden 23.11.1994-07.06.1999. Ihlen forklarer at det er sannsynlig å anta at retorikken har hatt innflytelse på utfallet i saken. Videre forklarer han at til tross for at avisen to ganger på lederplass mener at Øvre Otta bør bygges ut, er det motstanderne som kommer oftest til orde i debattspaltene (Ihlen 2001). Dette maner gjerne til en undersøkelse av hvilke grupper som kommer til orde i kraftlinjesakens debattsider, for eksempel sett i forhold til avisens standpunkt på lederplass.

1.6 Mitt eget ståsted

Jeg har tidligere, under utarbeidelsen av prosjektskissen, hatt et markant subjektivt ståsted i saken, da jeg har jobbet som kommunikasjonsrådgiver for Bevar Hardanger AS – en aksjonsgruppe mot byggingen av høyspentmastene. Vår oppgave var blant annet å skaffe Hardangersaken oppmerksomhet i pressen. Jeg var med å formulere uttalelser i pressen, planleggingen av manipulerede bilder, samt en sentral del av utarbeidelsen av manuset til en TV-reklame vist

på TV2 i desember 2009. Min erfaring fra Bevar Hardanger AS er bakgrunnen for at jeg valgte å analysere sakens mediedekning.

Min bakgrunn som kommunikasjonsrådgiver i Bevar Hardanger kan være problematisk i kombinasjon med rollen som forsker, da jeg kan miste min troverdighet som uavhengig forsker. Men arbeidet med masterprosjektet har ført til at jeg har fått et mer nyansert standpunkt. Jeg er fremdeles motstander av byggingen av høyspentmaster i Hardanger som løsning, men i mindre grad enn før. Jeg er nå først og fremst fasinert av mastene som mediefenomen.

Det er likevel problematisk å undersøke eget interessefelt, uten en objektiv distanse til det man skal undersøke. Valget av metode har derfor hatt en avgjørende rolle for å løse problematikken med mitt subjektive ståsted. Her har valget falt på en metode som begrenser subjektiviteten samtidig som den gir innsyn i de vurderinger som er gjort, nemlig en *kvantitativ innholdsanalyse*. Dette redegjøres det nærmere for i prosjektets metodekapittel.

1.7 Videre disponering av prosjektet

I det neste kapittelet presenteres prosjektets teoretiske perspektiver, der det legges vekt på pressens samfunnsoppdrag. I kapittel tre forklares masteroppgavens metodiske vurderinger, samt valg av forskningsdesign. Deretter følger prosjektets analysekapittel (kapittel fire), hvor resultatene fra den kvantitative innholdsanalysen presenteres. Avslutningsvis, i kapittel fem, oppsummeres prosjektet, og resultatene fra analysen anvendes sammen med de teoretiske perspektivene fra kapittel to.

2. Pressens ansvar og relasjoner

I dette kapittelet vil den teoretiske tilknytningen til mediedekningen av kraftlinjesaken bli diskutert. Her tar jeg utgangspunkt i pressens samfunnsroller, eller mer konkret; hvilke måter pressens samfunnsoppdrag gir føringer på hvordan avisene bør ta opp en stor og debattert sak som kraftlinjesaken.

Denne teoridelen er todelt: Først forklares begrepet *pressens samfunnsoppdrag* og ulike oppfatninger av hva begrepet innebærer, samt hvilke oppfatninger dette masterprosjektet tar utgangspunkt i. Den andre delen belyser et utvalg av pressens ulike utfordringer, som kan sies å sette samfunnsoppdraget under press.

2.1 Samfunnsoppdraget

Ifølge Helge Østbye (2009b, s. 103) hevder mediene å arbeide ut i fra et samfunnsoppdrag, et oppdrag som strekker seg lenger enn kun motivet om profitt for eiere og arbeidere i mediebedriften. Oppdraget har som målsetting å utføre sentrale oppgaver⁵ i og for samfunnet. Østbye (2009b, s.105) skriver at det i utgangspunktet var mediene selv som tok på seg samfunnsoppdraget, da først og fremst som en begrunnelse for sin virksomhet. Eksempelvis ble samfunnsoppdraget brukt til å grunngi privilegier som trykkefrihet, økonomiske fordeler og innsynsrett.

Svein Brurås (2006, s.30) forklarer at samfunnsoppdraget er både nødvendig og verdifullt i et velfungerende demokrati. Man kan videre si at fri presse er en forutsetning for demokratiet. Dette bekreftes blant annet i en stortingsmelding om mediesituasjonen fra 2001: «[m]edienes betydning for ytringsfrihet og demokrati er allment anerkjent og blir ofte understreket av mediene selv» (St.meld. nr. 57 2000-2001). Dette bekreftes videre i pressens etiske regelverk Vær Varsom-plakaten (punkt 1.1): «Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet er grunnelementer i et demokrati. En fri uavhengig presse er blant de viktigste institusjoner i

---

⁵ Masterprosjektet bruker begrepene *funksjon*, *oppgave* og *oppdrag* om pressens roller i samfunnet. Her må det påpekes at begrepene ikke innebærer at mediene har fått en oppgave eller et oppdrag av eksempelvis staten, og dermed opptrer som et redskap for maktthaverne. Det er mediene selv som har tatt på seg oppdraget. De samme oppgavene nevnes også i stor grad i offentlige utredninger og stortingsmeldinger. Det er derfor rimelig å si at de også er blitt *akseptert* av myndighetene

demokratiske samfunn.» Det blir også bekreftet i det amerikanske *Code of Ethics*⁶ der det heter at «offentlig opplysning er demokratiets fundament».

2.1.1 Forskjellige formuleringer av samfunnsoppdraget

Som nevnt over, er det bred enighet om at pressen arbeider ut i fra et samfunnsoppdrag som de bygger sin selvforståelse og identitet på, men det er ulike oppfatninger og definisjoner av hva samfunnsoppdraget innebærer (Brurås 2010, s.51). Begrepet har i følge Johan Roppen og Sigurd Allern (2010, s. 11) blitt et moteord i medieordskiftet.

På bakgrunn av stortingsmeldinger og NOU-rapporter har flere av pressens funksjoner blitt presentert – som samlet forstås som pressens samfunnsoppdrag (Allern 1996, s. 51). Eksempelvis omtales pressens funksjoner i en utredning om pressestøtten (NOU 1982: 44) som nevner at pressen har tre funksjoner; *informasjonsfunksjonen*, *vaktbikkjefunksjonen* og *forumfunksjonen*. Den første funksjonen var i følge Sigurd Allern (1996, s.51) formulert som en funksjon som gjør borgerne i stand til å ivareta de demokratiske rettighetene, gjennom å bli informert av mediene, og få innsikt i offentlig og privat virksomhet. Vaktbikkjefunksjonen var formulert som en funksjon som skulle motvirke maktmisbruk og sikre innsyn, gjennom å føre kritisk kontroll av makthaverne. Forumsfunksjonen dreier seg først og fremst om pressens rolle som debattarena og redskap for kommunikasjon mellom individer og grupper (ibid). Disse funksjonene går også igjen i stortingsmeldingen om mediesituasjonen i 2001 (St.meld. nr. 57 2000-2001) som sier at : «Mediene utgjør [...] et institusjonalisert system for informasjonsformidling [informasjonsfunksjonen] og samfunnsdebatt [forumsfunksjonen]. [...] Mediene har også en funksjon i forhold til å utøve kontroll med offentlig og privat maktutøvelse i samfunnet [vaktbikkjefunksjonen].»

Alle disse funksjonene gikk også igjen i en maktutredningsrapport om massemedier fra 1982 (NOU 1982: 30), men her ble også en fjerde funksjon presentert; *kommentarfunksjonen*. Svein Brurås (2006, s. 31) forklarer kommentarfunksjonen med at massemediene skal kommentere og analysere samfunnsforholdene ut i fra sitt ideologiske ståsted.

Brurås presenterer også flere funksjoner som definerer pressens oppgaver i samfunnet; med *gruppekommunikasjonsfunksjonen* bør mediene fremme kommunikasjon innen og mellom

---

⁶ Society of Professional Journalists: "Code of Ethics", den ble vedtatt for første gang i 1926 og senest revidert i 1996. Sitert: 09.05.2011. Tilgjengelig på: <http://www.spj.org/ethicscode.asp>

politiske, faglige og ideelle samfunnsgrupper. Videre tilføyer Brurås at mediene skal veilede forbrukere, gi kulturell opplysning og underholde, men disse inngår gjerne ikke på samme måten i selve «samfunnsoppdraget» (ibid).

Sigurd Allern (1996, s. 52) forklarer at de fire nevnte funksjonsforklaringene – informasjonsfunksjonen, vaktbikkjefunksjonen, forumfunksjonen og kommentarfunksjonen – først og fremst er inspirert av svenske forskningsrapporter på 70-tallet, som blant annet forklarer at dagspressen har «tre centrala politiske funktioner» – (1) å formidle informasjon, (2) å være et debattforum, og (3) kommentere og granske. I en svensk forskningsrapport ett år etter (i 1979), ble kommentarfunksjonen og granskingsfunksjonen delt opp som to ulike funksjoner, slik at pressen hadde fire funksjoner (ibid). Men Allern påpeker at disse funksjonene er klart normativt forankret, og formulert som tanker om hva pressen *bør gjøre* (Roppen og Allern 2010, s. 15).

I følge Svein Brurås (2006, s.31) forklarer den amerikanske presseetikerer Lois W. Hodges at pressen har fire ulike roller. Den første rollen kaller Hodges for *den politiske rollen*, en rolle som kan sammenlignes med vaktbikkjefunksjonene, da pressen skal være en vaktbikkje overfor myndighetene og samtidig informere publikum om hva makthaverne bedriver. *Undervisningsrollen* har likhetstrekk med det som Allern beskriver som forumsfunksjonen, da pressen er det eneste forum for offentlig debatt som er åpen for alle og når ut til alle. Den tredje rollen kaller Hodges for *oppslagstavlen*. Denne rollen forklares med at pressen har en praktisk nytteverdi ved at den varsler om nyttig informasjon som eksempelvis stengte veier, forsinkelser i skatteoppgjøret og lignende. Den siste rollen, *den kulturelle funksjonen*, er pressens forsøk på å speile verden, da den bringer nyheter som ikke nødvendigvis oppfattes som verken nyttige eller unyttige (Brurås 2006, s.31).

2.1.2 Pressens funksjoner

Det er altså ulike formuleringer av samfunnsoppdraget, men dette masterprosjektet tar utgangspunkt i Helge Østbyes (2006, s.2) forståelse av pressens funksjoner. Disse funksjonene finner man også i en UNESCO-rapport fra 2004, som sier; «[k]ey roles for independent media must be to provide information, act as a government watchdog, scrutinise others who wield power and provide a forum for public debate about the choices facing a society» (James 2004, s. 22).

Her nevnes ikke kommentarfunksjonen i særlig grad og samfunnsoppdraget deles opp i tre funksjoner som, forskjellig fra de svenske funksjonsforståelsene, forteller hva pressen *skal gjøre*. Det kan være rimelig å si at pressen har følgende tre funksjoner:

1. *Informasjonsfunksjonen*: Mediene skal spre samfunns viktig informasjon
2. *Vaktbikkjefunksjonen*: Mediene skal granske og overvåke mektige institusjoner, grupper og enkeltmennesker.
3. *Arenafunksjonen*: Mediene skal gi plass til og aktivt medvirke til debatt om sentrale samfunnsproblemer (Østbye 2009b, s. 105).

Pressens tre funksjoner, informasjon, debattarena og vaktbikkje, er også forankret i de innledende punktene i Vær Varsom-plakaten – det norske presseforbundets egenformulerte, etiske retningslinjer. Punkt 1.2 forklarer at pressen skal ivareta «[...] viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk⁷». Videre forklarer punkt 1.4 at pressen har rett til å informere om hendelser i samfunnet, samt «[...]avdekke kritikkverdige forhold». Men her er det snakk om pressens *samfunnsrolle* og *samfunnsoppgave*, fremfor *samfunnsoppdrag*, og videre er «informasjon», «debatt» og «samfunnskritikk» *oppgaver* og ikke *funksjoner*.

Den første Vær Varsom-plakaten sa lite om samfunnsoppdraget, men den reviderte versjonen fra 1975 sa følgende om samfunnsoppdraget (Østbye 2009b, s.105): «[s]om samfunnsinstitusjon ivaretar pressen viktige oppgaver ved formidling av informasjon, debatt og samfunnskritikk[...]» (Østbye 2009b, s. 105).

Den første oppgaven, *Informasjonsfunksjonen*, innebærer at det bare er mediene som kan holde folket informert om viktige forhold og begivenheter i samfunnet, da mediene opptrer på vegne av oss alle (Østbye 2009a). I den amerikanske «Code of Ethics» heter det at «journalister bør være fri for forpliktelser til noen annen interesse enn publikums rett til å vite». Svein Brurås (2006, s.31-32) forklarer at publikums rett til å vite ikke er et påfunn fra mediene for å legitimere sin virksomhet, men en forestilling som er fastslått av den allmenne informasjonsfriheten som igjen er beskyttet av de internasjonale menneskerettighetserklæ-

---

⁷ Dersom annet ikke er forklart tar jeg utgangspunkt i den gjeldende Vær Varsom-plakaten anno 01.01.2008, se: http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Var_Varsom-plakaten/

ringene. Samtidig må det understrekes at retten til å vite har sine begrensninger, da man ikke har rett til å vite all informasjon som anses å være privat og personlig (ibid).

Man kan si at den neste funksjonen, *vaktbikkjefunksjonen*, er en del av mediens oppgaver som informasjonsleverandør til publikum, da informasjonsfunksjonen blant annet innebærer at mediene setter inn journalistiske ressurser til å overvåke både nasjonalt, regionalt og lokalt. Saker blir dermed satt på dagsorden, selv om makthaverne ikke nødvendigvis ønsker det, og videre blir saker dekket på en mangfoldig måte (Østbye 2009a). Informasjonsfunksjonen kan også sies å inneha flere funksjoner. I en utredning av mediens funksjon i nyhets- og debattformidlingen (NOU 2010: 14) presenteres blant annet *portvaktfunksjonen*. Denne funksjonen forklares med at:

[Mediene] påvirker hva og hvem som skal bringes frem for offentligheten. [...] [I] den allmenne nyhetsformidlingen [er det] først og fremst mediene som vokter kanalene ut til offentligheten. [...] Ytringsfrihetskommissjonen pekte på denne portvaktfunksjonen som «en av de viktigste funksjoner i det offentlige rom»

Den andre funksjonen i samfunnsoppdraget, *Vaktbikkjefunksjonen*, er kritisk, gravende og undersøkende journalistikk. Dette kan innebære ressurskrevende og ubehagelig arbeid for journalister. Det er imidlertid viktig at de store avisene setter av ressurser til den slags journalistisk arbeid (Østbye 2009a). I følge Brurås (2006, s.34) er pressens rolle som «vaktbikkje» en vesentlig del av innholdet i begrepet *den fjerde statsmakt*. Dagens forståelse av det sistnevnte begrepet er en karakterisering av pressen som en «motmakt» og et korrektiv til den lovgivende, den utøvende og den dømmende statsmakt, der mediene utøver opinionsmakt. Videre forklarer Brurås at uttrykket «den fjerde statsmakt» kan være problematisk, da mediene ikke er en *statsmakt*. I stedet har flere hevdet at man heller bør snakke om den fjerde *samfunns*makt (ibid).

Tore Slaatta (2001, s. 136-137) forklarer vaktbikkjefunksjonen med at mediene har makt til å holde den øvrige makten i samfunnet ansvarlig. Journalistene blir således stående som garantister for at de ikke lar den øvrige samfunnsmakten få reprodusere sin makt gjennom mediene. Slaatta presiserer videre at journalister i den daglige praksis vil utøve makt ved å skape åpenhet omkring maktens kunnskapsgrunnlag og beslutningsgrunnlag, ved å påse at demokratiske regler og prosedyrer blir fulgt i beslutningsprosesser. Dette krever at mediene har tilgang til informasjon, noe som er lovfestet gjennom blant annet offentlighetsloven og forvaltningsloven, i tillegg til å ha tilgang til beslutningsarenaer og den informasjonen som befinner seg der (ibid).

Medienes *arenafunksjon* kan forklares med at mediene stiller plass og ressurser til rådighet for å skape debatt om vesentlige saker (Østbye 2009a). Mediene skal åpne for debatt fra flere hold, og la ulike stemmer bli hørt. Videre skal mediene lytte til sine lesere og gi rom for kritikk og kommentarer fra utenforstående. Med kraftlinjesaken som utgangspunkt må således pressen ha en åpen debatt om for eksempel hvorvidt kraftlinjen bør bygges eller ei. Dersom kun en side av saken blir presentert, og andre sider blir utelatt vil dette medføre at arenafunksjonen ikke blir opprettholdt (ibid). Man kan argumentere for at arenafunksjonen hjemlet i grunnloven §100 (anno 2004) som lyder: «Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig samtale».

Det er mediene selv som har hovedansvaret for å ivareta informasjonsfunksjonen og vaktbikkjefunksjonen. Men når det gjelder arenafunksjonen hviler også en del av ansvaret på en diskusjonsglad allmennhet. Mediene plikter imidlertid til å stille tid og plass til disposisjon for debatter, og aktivt invitere debattanter (Røssland m.fl. 2006, s.3). I en utredning fra 2010 (NOU 2010: 14) forklares et annet sentralt begrep – *dagsordenfunksjonen*. Utredningen forklarer dagsordenfunksjonen slik:

Gjennom sin portvaktfunksjon har mediene innflytelse over samfunnets dagsorden; hvilke spørsmål og saker befolkningen skal være opptatt av, og dermed også hva den ikke skal være opptatt av. [...] Samtidig virker innflytelsen også motsatt vei, [...] [d]et publikum er opptatt av, vil mediene tjene på å dekke (NOU 2010: 14).

Dagsordenfunksjonen⁸ kan gjerne sees som et resultat av hvordan mediene faktisk fungerer, fremfor å være en normativ funksjon – slik som de tre nevnte funksjonene i samfunnsoppdraget er. Dagsordenfunksjonen kan således virke gjennom de tre funksjonene. Den gjør seg gjeldende i informasjonsfunksjonen da medier peker på saker som er viktige, og vaktbikkjefunksjonen fordi mediene graver på områder som de oppfatter som viktige og at avsløringer således setter et saksområde på dagsorden. Dagsordenfunksjonen virker gjennom arenafunksjonen da mediene velger hvilke saker som skal prioriteres i debatten. Men det må påpekes at alle saker ikke er skapt av media, da medienes fokus også kan la seg styre av store begivenheter, og at store saker derfor blir prioritert (NOU 2010:14).

---

⁸ I følge Østbye (2009c, s. 63) innebærer teorien om medienes dagsordenfunksjon følgende; «at den vekten mediene tillegger en sak, blir oppfattet av leserne, og at de selv tillegger den omtrent samme vekt.» Det må påpekes at dette masterprosjektet ikke legger vekt på hvordan mediene påvirker *publikums* dagsorden.

2.1.3 Pressens aktørrolle og objektivitetsideal

Man kan si at norsk presse vokste frem som en partipresse, da de norske mediene lenge hadde tette bånd til politiske partier. Mediene arbeidet tidligere ut i fra ideelle mål fremfor kommersielle mål (Østbye 2009b, s. 104). I perioden med partipresse hadde partiene som regel et propagandistisk siktemål, og avisens lesere var som regel klar over avisens partitilknytning (Østbye 1989, s. 15). På kort tid gjennomgikk mediene en kommersialisering der flere av de partipolitiske båndene ble brutt og erstattet med tette bånd til børsnoterte konsern (Røsstand 2006, s.4). De partipolitiske uavhengige avisene understreket således sin uavhengighet eller unngikk å oppgi partitilknytning (Østbye 1989, s. 15). Med andre ord gikk avisene fra å være kanaler for de politiske partiene til å bli mer selvstendige og prioriterte å sette sin egen dagsorden, med fokus på en ideologisk profil (Røsstand 2006, s.4).

Man kan si at den partipolitiske uavhengige pressen har fått en rolle som selvstendig aktør, noe som innebærer at de tar stilling til saker på lederplass, er initiativtaker til å reise saker, argumenterer for sine standpunkter, samt foreslår løsninger – ikke ulikt kommentarfunksjonen. Tidligere skjedde dette gjerne på vegne av et parti (Røsstand 2006, s.4). For om lag 20 år siden skrev Østbye (1989, s. 15-16) at de uavhengige lokalavisenes dekning av lokale saker også kunne ha en lokalpatriotisk «vri» i nyhetsartikler så vel som kommentarartikler, uten at det gikk på bekostning av avisens troverdighet. Situasjonen var derimot annerledes i nasjonale og mer kontroversielle saker, da publikum ofte forventet at avisene var mer forsiktig med bruk av fakta- og nyhetsartikler for å fremme sitt standpunkt (ibid). Det er sannsynlig å si at situasjonen er den samme i dagens aviser, da nyhetsjournalistikken har klare idealer om å være faktaorientert, og det er klare grenser for hva som skal være faktabasert nyhetsstoff og hva som er meninger og kommentar (Brurås 2006, s.40). Dette bekreftes også i Vær Varsom-plakatens punkt 4.2: «Gjør klart hva som er faktiske opplysninger og hva som er kommentarer». Tidligere, under partipressen, ble det derimot i mindre grad stilt krav om å skille mellom fakta og kommentar (Østbye 1989, s. 15). Avisenes redaktører har også en sentral rolle i forhold til idealet om å skille fakta og kommentar. Redaktørplakaten⁹ forklarer at «redaktøren skal etterstrebe en journalistikk som gjør det klart for mottakeren hva som er

---

⁹ Dersom annet ikke er forklart tar jeg utgangspunkt i den gjeldende redaktørplakaten anno 01.06.2007, se: http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Redaktorplakaten/

reportasje og formidling av informasjoner og fakta, og hva som er mediets egne meninger og vurderinger».

Skillet mellom fakta og kommentar kan også knyttes til idealet om objektivitet, selv om Vær varsom-plakaten ikke stiller klare krav til objektivitet (Brurås 2006, s.40). Øyvind Ihlen (2001, s.309) skriver at idealet om objektivitet innebærer at journalistens kilder skal være troverdige, og journalisten bør forsøke å underbygge kildenes utsagn. Videre forklarer Helge Østbye (1989, s. 30) at fakta skal presenteres uten subjektive vurderinger, samt skal være korrekt gjengitt og «sanne». Her må det påpekes at humaniora og samfunnsvitenskap stort sett har forlatt troen på at man kan være objektiv (Ihlen 2001, s.309). Men det kan fortsatt være en diskusjon om objektivitet *bør* være et mål, da den samme diskusjonen fins i journalistikken. I stedet bruker man eksempelvis begreper som «balanse» og «nøytralitet» (ibid). Disse begrepene kan i følge Brurås (2006, 41) sees i sammenheng med at mediernes integritet og troverdighet har vært truet av pressens utvikling, herunder partipressen og eierkonsentrasjonen.

2.2 Et hardt presset samfunnsoppdrag

Pressen kan sies å svikte i sin samfunnsoppgave dersom den blir et redskap for andres makt – dette kan således sies å være samfunnsoppdragets utfordringer (Brurås 2006, s.52). Disse utfordringene kan beskrives med begreper fra Thomas Mathiesen (2002, s. 48), som skriver at maktbegrepet i forhold til medier kan brukes til å illustrere makten *i, fra, rundt og bak* mediene. Forklart på en annen måte kan man blant annet dele mediernes makt opp i eierforhold, kildenes makt til å kontrollere hvilken informasjon som skal sendes ut til journalister, makten til eventuelt å endre holdninger hos publikum, samt mediernes makt til å unnlate informasjon og sette bestemte saker på dagsorden. Det er mange *i, bak og rundt* mediene som påvirker mediene i ulike retninger, og ikke alle går i retning av å oppfylle samfunnsoppdraget.

Samfunnsoppdragets utfordringer bekreftes også i en utredning om ytringsfriheten (NOU 1999: 27), der det poengteres at mediernes uavhengighet, og således også samfunnsoppdraget, er «potensielt truet fra tre kanter: Staten, eierne og kildene [...]». Helge Østbye (2009b, s.120) forklarer videre at mediene har gjennomgått en *sekularisering* – der idealene og samfunns-

oppdraget ofte må ofres for profitt¹⁰, da dagens mediebedrifter presses for konsernbidrag og er under et konstant økonomisk press. Gunnar Bodahl-Johansen (sitert av Østbye 2009b, s. 120) skriver i blogginnlegget *Journalistikk koster*¹¹ at det vil bli dårligere tid til samfunnskontrakten dersom «[...]stadig færre journalister skal levere stadig mer til stadig flere publisistiske plattformer på stadig kortere tid[...]». Således er spesielt vaktbikkjefunksjonen en utrydningstruet form for journalistisk arbeid, da kritisk og undersøkende journalistikk har høy prestisje blant journalister, men ofte er svært ressurskrevende og kostbart økonomisk (ibid).

Verken det økonomiske presset fra eierne, eiernes makt over selve innholdet, samt «trusselen» fra profesjonelle kilder (også kjent som PR-eksperter eller såkalte «spin doctors») vil vektlegges videre i dette prosjektet. I denne masteroppgaven fokuseres det først og fremst på begrensningen av tilgangen på informasjon, og *hvem* som kommer til orde i pressen, samt mediernes «makt over innholdet».

2.2.1 Makt over innholdet?

Samfunnsoppdraget presses også av det Thomas Mathiesen (2002, s. 48) beskriver som makten *i* mediene. Dette kan videre forklares med at mediernes vinkling av en sak påvirker hvilken oppmerksomhet saken får i offentligheten. Dette poengteres også i en utredning om mediernes funksjon i nyhets- og debattformidling: «[En] hendelse eller utvikling [kan] alltid fremstilles på ulike måter, og fremstillingsmåten vil påvirke publikums oppmerksomhet og interesse for saken» (NOU 2010: 14). Sigurd Allern (2001a, s. 273) forklarer at mediene er

---

¹⁰ Det må påpekes at profitt ikke nødvendigvis er samfunnsoppdragets undergang. Uttrykket «børs og katedral» kan benyttes for å forklare motsetningen mellom profittmotivasjonen og samfunnsoppdraget. Forlagene balanserer mellom å gi ut en del lett salgbare bøker for å få inntekter – altså børsperspektivet – deretter bruker forlagene dette overskuddet på å gi ut mindre salgbare utgivelser – altså katedralperspektivet. En medievirksomhet er gjerne avhengig av å ha et økonomisk fundament for å fylle samfunnsoppdraget, og dermed kan profitt bli en vesentlig motivasjon for at samfunnsoppdraget skal la seg gjennomføre (Østbye 2009b, s. 104).

¹¹ Tilgjengelig på: http://81.0.149.237/Gunnar/Journalistikk_koster.htm

den viktigste formidleren av nyheter fra hendelser i samfunn verden over, samt den viktigste lenken mellom det som skjer i verden og de inntrykkene vi sitter med i vår egen bevissthet om det som har hendt¹². Således kan mediernes makt over hvordan stoffet presenteres også få konsekvenser for pressens samfunnsoppdrag. Dersom mediene unnlater å ta opp en sak eller dekker en sak i mindre grad, vil samfunnsdebatten og dermed også arenafunksjonen marginaliseres. Videre bidrar mediene med å sette nyheter inn i bestemte medierammer som publikum tolker. Medierammene blir satt ut fra hvordan nyhetene vinkles, metaforbruk, dramaturgi, kildevalg, samt hvilke presentasjonsformer som blir brukt (ibid).

Pressens vaktbikkjefunksjon kan også problematiseres. Martin Eide (2004, s. 47) forklarer at mistankens hermeneutikk egner seg som metode, så fremt den ikke forfaller til å bli en avsløringsideologi. Dette poengteres også i en utredning om ytringsfriheten (NOU 1999: 27), der problematikken med vaktbikkjefunksjonen som ideologi betones med at det forutsettes at det i de fleste saksforhold foreligger «noe snusk eller dårlige motiver», og at man derfor søker etter dette til man finner tendenser som kan fortolkes til å være dårlige motiver. Eksempelvis; «man leter etter marken i eplet – og finner den! – simpelthen fordi man forutsetter at det finnes en mark i ethvert eple» (ibid).

Som nevnt i 2.1.3, har mediene gått inn i en aktørrolle etter bruddet med partibåndene¹³, og denne aktørrollen kan presse samfunnsoppdraget. Eksempelvis vil informasjonsfunksjonen fort lide dersom mediene blir for aktive med egne saker og egne løsninger, da motargumenter gjerne ikke slipper like lett fram (Røssland 2006, s.4). Aktørrollen kan også påvirke arenafunksjonen i tilfeller der avisen ikke ønsker innlegg som går mot avisens standpunkt. Avisenes rolle som selvstendig aktør påvirker til dels også vaktbikkjefunksjonen, da avisens hjertesaker neppe blir gransket med kritisk journalistikk (ibid). Således kan man si at mediene og redaktørene har makt, eller i alle fall *ansvar*, over innholdet, da det i følge redaktørplakaten er «[d]en ansvarshavende redaktør [som] har det personlige og fulle ansvar for avisens innhold.»

---

¹² Opprinnelig formulert av Walter Lippmann (1922).

¹³ Aktørrollen er derimot ikke nødvendigvis en konsekvens av bruddet, da Røssland (2006, s.4) påpeker at «[o]m dette er en ny tendens eller en fortsettelse fra partipressens tid, skal være usagt.»

2.2.2 «Trusselen» fra kildene

Dersom man vil utnytte denne makten over innholdet, og videre over publikum, som blir beskrevet i 2.2.1, må man ha innflytelse over innholdsproduksjonen – det vil si påvirke hva mediene tar opp og hvordan det presenteres. Valget av kilde er således med på å påvirke hvilke institusjoner og personer publikum skal lytte til (Allern 1997, s.273). Brurås (2006, s. 55-56) skriver at det foreligger et «bytteforhold» mellom journalistene og kildene, der kildene gir journalistene de opplysningene de trenger, mot at kilden får publisitet. Journalistene er således avhengig av kildene for ikke å få «stofftørke», men journalistene må vokte seg for denne avhengigheten. Kilder kan nemlig bruke denne avhengigheten til å være med på å styre journalistikken. Eksempelvis kan en journalist bli «straffet» av kilder som ikke har fått et ønsket oppslag. «Straffen» innebærer at kilden ekskluderer journalisten fra informasjon, og gjerne gir den til andre journalister i stedet (ibid). Således kan man si at kildene har makt, men denne makten kan videre deles opp i hvordan mediene bruker makthavere som kilder, samt forholdet mellom redaksjoner og såkalte profesjonelle kilder (Mathiesen 2002, s. 95 og 105).

Det er flere empiriske studier som viser at elitene dominerer som kilder. Eksempelvis foretok Odd Vaage (sitert av Mathiesen 2002, s.98) en undersøkelse i 1985 der han undersøkte 550 hovedkilder fra et utvalg norske aviser. Undersøkelsen avdekket blant annet at flere av kildene var gjengangere i avisene. Den største andelen av kildene var menn med høy utdanning og høy inntekt (ibid). Sigurd Allern (2001b, s.170-171) foretok en innholdsanalyse av ti norske aviser i perioden 4.oktober 1998 til utgangen av februar 1999. Også denne undersøkelsen viste at «topptunge» kilder regjerte, da spesielt politikere og ledere i offentlig forvaltning. Undersøkelsen viste videre at aktivister, vanlige mennesker og ledere eller representanter for interesseorganisasjoner kun utgjorde ti prosent av kildene (ibid). Denne dominansen av makthavere og andre eliter som kilder, kan være en trussel for blant annet vaktbikkjefunksjonen. Mediene kan eksempelvis gjennom gravende journalistikk skape ubehagelige situasjoner for de elitene som er deres kilder. Derfor kan de mektige ønske å kontrollere mediene. Eksempelvis kan mediene bli representanter for andres makt, en slags «forlenget arm» for sine kilders budskap og makt (Mathiesen 2002, s.108). Journalistikken er nemlig avhengig av uttalelser og informasjon fra kilder, også fra ressurssterke og innflytelsesrike kilder som igjen ønsker å utnytte mediene til å forfølge egne interesser og mål (Allern 2001a, s. 274).

Kildenes makt kan således være problematisk, men det må presiseres at ikke all kildemakt er problematisk. Martin Eide (2004, s. 46) skriver at synet om at et slikt syn er en «vulgær maktforståelse», da man ser bort fra at det både kan finnes «legitim makt og legitim kompetanse» (ibid). Dersom kildene forvandler seg fra å være lojal til å bli en «tyrann» og mediestrateg, vil utfordringen for journalistene være å se om (og eventuelt når) kildenes overgang fra å være lojal til å bli «tyrannisk» finner sted. Dette kompliseres ytterligere desto mer kompliserte saksforhold det er snakk om (ibid). Her kan man således trekke inn et begrep som nettopp sier at all kildemakt er «tyrannisk». Begrepet det her er snakk om er *journalisme*¹⁴ – et begrep som Martin Eide (2001, s.50) forklarer med «journalistikk som ideologi». Begrepet bygger på en enkel samfunnsanalyse om at folket står på den ene siden, mens makthaverne står på den andre siden. Journalisten står således i midten, men som de svakes (eller folkets) beskytter, klar til å utfordre makthaverne (Eide 2001, s. 50). Odd Raaum (2011, s. 65-66) legger til at den svenske maktutrederen Olof Petersson nærmest fremstiller journalisten som en troslære og samfunnsyn, der journalistene er både en yrkesgruppe og en egen samfunnsklasse, med ukontrollert makt og manglende kritikk internt. Raaum skriver at dette er en lite fruktbar tankegang i forhold til hva flere journalister beskriver som sin egen hverdag. Samtidig legger han til at deler av journalismens syn likevel kan være fruktbar – da spesielt det som kan knyttes til samfunnsoppdraget. Disse synene er; journalistens evne til å «verne publikum mot manipulasjonsforsøk», samt evnen til å plukke ut den informasjonen som publikum trenger og gjøre den tilgjengelig. Raaum legger således til at det ikke er en ulempe at man «[...]samtidig kan påberope seg allmennheten som alliert[...]» (ibid). Holdningen om allmennheten som alliert kan således også knyttes til Vær Varsom-plakaten punkt 1.5, altså at «[d]et er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.»

2.3 Teoretiske koblinger til kraftlinjesaken

I denne siste delen av masteroppgavens teoridel skal jeg antyde koblinger mellom det teoretiske grunnlaget og dekningsdelen av kraftlinjesaken.

---

¹⁴ Det må påpekes at dette ikke er Eides begrep, da det først og fremst er den svenske maktutrederen Olof Petersson som gjerne har fått hovedæren for *journalismen*. Samtidig poengteres det i NOU 1999:27 at « "Journalismen" er ennå ikke utviklet til noen entydig og lett identifiserbar "isme". »

Man kan anta at de viktigste bindingene til hvordan avisene dekker kraftlinjesaken, er i hvilken grad mediene oppfyller sin samfunnsrolle. Her kan man først fastsette et ideal, og deretter drøfte hvorvidt avisene oppfyller dette idealet. Videre kan man også trekke inn hvilke kilder mediene har brukt, og se om det også i kraftlinjesaken er lagt vekt på bruk av eliter som kilder. Teoridelen har ikke lagt vekt på profesjonelle kilder, da det vil være problematisk å undersøke hvorvidt det er brukt profesjonelle kilder eller ei – denne typen kilder er ofte skjult og fremkommer ikke direkte i artiklene. Det er heller ikke lagt særlig vekt på pressens profittpress, eller hvordan medienes eiere eventuelt kan påvirke dekningen av store saker, da dette også er problematisk å spore i artiklene.

I forhold til samfunnsoppdraget, slik det er fremlagt i 2.1.2, vil det være interessant å se hvorvidt mediene legger til rette for arenafunksjonen i form av debattinnlegg i avisen, samt hvorvidt avisens standpunkt gjenspeiles i nyhetsdekningen. Videre vil det være interessant å se hvilke aspekter som er satt på dagsorden. Her må det imidlertid understrekes at denne undersøkelsen kun kan se på de aspektene som er satt på dagsorden, og ikke hvilke aspekter som eventuelt er lite prioritert og ikke satt på dagsorden.

3. Metodiske vurderinger

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for de metodiske vurderingene som er lagt til grunn for innhenting av masterprosjektets empiri. I arbeidet med dette masterprosjektet er det brukt *kvantitativ innholdsanalyse* som metode for å belyse problemstillingene.

3.1 Kvalitativ eller kvantitativ metode?

Det er ulike innfallsvinkler for å studere mediedekningen av kraftlinjesaken. Man kan eksempelvis foreta kvalitative intervju av de ulike journalistene og de mest sentrale partene – slik som eksempelvis Ingrid Mildes studie av Bergens Tidenes roller i bybanesaken fra 2008. Her intervjuet Milde ulike aktører i saken, hvorav halvparten var ansatte i BT og halvparten eksterne aktører (Milde 2008, s.12). I kapittel 1.6 forklarer jeg problematikken med mitt tidligere arbeidssted og subjektive ståsteder i kraftlinjesaken, og videre problematikken med å ta i bruk subjektiv metode som eksempelvis kvalitative intervjuer. Som forsker tilstreber man at forskningen har *validitet*, eller gyldighet, og videre at forskeren har troverdighet (Østbye m.fl. 2007, s. 25). Det vil være sannsynlig å si at jeg som både forsker og tidligere aktør har en svekket troverdighet dersom jeg velger en kvalitativ forskningsmetode. Denne problematikken er bakgrunnen for valget av metode, da jeg har valgt *kvantitativ innholdsanalyse* – en

forskningsmetode som gjennom åpenhet om innsamling, bearbeiding og analyse av materialet, gir andre innsyn til å kontrollere forskningsarbeidet. Dermed begrenses også subjektiviteten.

3.2 Forskningsdesign: Kvantitativ innholdsanalyse

For raskt å definere *kvantitativ innholdsanalyse* tar jeg i bruk *Metodebok for mediefags* definisjon: «Med kvantitativ innholdsanalyse mener vi her dataregistrering og analyse-teknikker som søker mot et systematisk, objektivt og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap» (Østbye m.fl. 2007, s. 210). Med systematisk, menes det her at man formulerer generelle regler for hvordan materialet skal behandles. *Objektiv* er i denne forstand at man så langt som mulig reduserer forskerens egne meninger og vurderinger (ibid).

Det må understrekes at masteroppgavens analyse ikke sier noe om hvilke effekter innholdet har på publikum, kun innholdet som et selvstendig fenomen og kun indirekte knyttet til effekter for publikum (Østbye m.fl. 2007, s. 212). Det ville for eksempel være problematisk å undersøke hvorvidt beslutningstakere eller publikum har latt seg påvirke av mediedekningen.

Det må også understrekes at jeg ikke har valgt *kvantitativ innholdsanalyse* kun på grunn av problematikken med mitt tidligere arbeidssted og ståsted. Jeg har ønsket å undersøke selve dekningen av saken i et større omfang enn kun få artikler, eller intervjuer av sentrale aktører. Jeg har videre ønsket å finne ut hvordan saken har blitt dekket gjennom et helt år, og ikke minst hvordan sentrale aspekter er vinklet. Jeg har således gjort brede kartlegginger av totalt 679 ulike artikler. Artikkelen omhandler kraftlinjesaken i Hardanger og er hentet fra papiravis-utgavene av VG, Aftenposten og BT i perioden 01.09.2009 – 01.09.2010. Her har jeg blant annet undersøkt hvordan saken har blitt vinklet, hvilke kilder som har kommet til orde, hvordan saken har utviklet seg over tid og selve dekningen i volum.

3.2.1 Valg av enhet og utvalg av enheter

Jeg har definert dataene i form av enheter, variabler og variabelverdier – en såkalt data-matrise. Videre har jeg definert *enheten* til å være én artikkel. Men *artikkel* er ikke et entydig begrep, da store nyhetsoppslag som featureartikler eller lengre reportasjer gjerne inneholder flere relevante artikler. Her blir utfordringen om man skal registrere hele featureartikkelen som én artikkel, eller kode hver bit hver for seg (Østbye m.fl. 2007, s. 216). Jeg har valgt å registrere hver enkelt av artiklene som forskjellige artikler, og ikke samle dem som én artikkel.

Det er grunnlag for å begrense enheten «artikler» ytterligere, da jeg ikke har til hensikt å undersøke alle artikler som er skrevet om saken i ulike medier, og fra 2005 og frem til dags dato. Utvalget av artiklene, eller enhetene, er derfor delt opp i tre steg:

- *Mediet* jeg har valgt å analysere er papiravis, da dekningen har vært bred i dette mediet, samtidig som man enkelt kan samle inn data og analysere dem. Eksempelvis kan en nettartikkel endres i etterkant, denne problematikken er derimot ikke gjeldende for en papiravisartikkel.
- *Utvalget av aviser* er, som forklart i 1.3, ikke tilfeldig. Jeg har valgt å analysere papiravisene VG, Aftenposten og BT. Sistnevnte har dekket saken over en lang periode, og er den avisen som har dekket saken mest i omfang. VG og Aftenposten har for det meste dekket saken i sommermånedene i 2010. Med andre ord kan avisenes dekning av kraftlinjesaken sammenliknes med hverandre.
- *Tidsperioden* som er analysert er heller ikke tilfeldig. I perioden 01.09.09 og frem til 01.09.10, har saken vokst fra å være en lokal sak på Vestlandet til å bli en rikssak i sommermånedene 2010. Saken har vært omtalt siden 2005 og omtales fremdeles, men en sluttdato måtte velges og 01.september 2010 falt naturlig, da det var da jeg startet med selve innsamlingen av dataene (mer om dette i kapittel 3.3).

3.2.2 Valg av variabler og kategorier

Prosjektets problemstillinger etterlyser hvordan kraftlinjesaken omtales i Aftenposten, VG, og BT, med tanke på vinkling, omfang og utvikling over tid. Videre hvilke kilder som blir brukt og hvordan de brukes, og til slutt hvordan avisene bruker begrepet «monstermaster». Variablene som brukes i masteroppgavens analyse springer ut fra denne problemstillingen. Derfor har jeg valgt variabler som sier noe om *volum*, *temaprofilen*, *aspektene i saken*, *bruken av sentrale begreper*, *bruken av kilder* og *spredningsprosessen*.

Volumet av saken deles videre inn i omfang, prioritering og sjanger. Her undersøker jeg volumet av dekningen, og volumet av ulike typer sjangre som er dekket, altså i form av nyhetsartikler, reportasjer, notiser, leder og kommentarartikler, kronikker og debatter. Videre undersøker jeg hvordan artiklene har blitt prioritert, altså hvor mange artikler som starter på første side, er hovedsak, mindre sak på første side eller som starter inne i avisen.

Avisenes bruk av *sentrale begreper* deles inn i «monstermast» og «kraftmast». «Monstermaster» er et ladet begrep som kan signalisere om avisen eller kildene er for eller imot utbyggingen av mastene. Her konsentreres derfor oppmerksomheten om avisens bruk av det begrepet «monstermaster» versus mer nøytrale begreper som kraftmaster eller høyspentmaster.

Jeg har også undersøkt avisens valg av *vinkling*. Her vil gjerne avisens geografiske beliggenhet og dekningsområde spille en sentral rolle. Samtidig vil gjerne tidligere partipolitiske ståsted skinne igjennom, selv om partipressen er avviklet for lengst. Ulike partier har uttalt seg i saken og spesielt den rød-grønne regjeringen har fått mye kritikk i mediene på grunn av behandlingen av kraftlinjesaken. Et viktig aspekt innenfor avisens vinkling er om avisen tydelig viser at de er for eller imot utbyggingen av kraftmaster i Hardanger, og tydelig prioriterer saker som er vinklet for eller imot mastene.

Det undersøkes videre hvordan *kildene* i saken brukes i de utvalgte artiklene fra de tre avisene. Bruken av kilder og deres ståsted i saken kan også ha sammenheng med avisens vinkling og dekning av saken. Dersom det er markant majoritet av kilder som er motstandere av saken, kan for eksempel det si noe om hvordan avisen slipper til ulike synspunkter i saken.

Det siste temaet som er undersøkt er *spredningen* av deknningen av saken, altså om saken bærer preg av å være en nasjonal eller rikssak. Her har jeg videre undersøkt hvilken avis som har dekket saken lengst, samt sett på om det foreligger forskjeller i den nasjonale deknningen og den lokale deknningen.

For å belyse disse temaene bruker jeg eksempelvis variabler som «vinkles artikkelen for eller imot høyspentmastene?», eller «i favør sjøkabel eller høyspentmaster?» for å finne ut hvordan saken vinkles i forhold til ulike sentrale aspekter i saken. Jeg undersøker både hvordan aspektene omtales i *selve teksten* og i *tittelen og ingressen*. Således er analysen i hovedsak en *tendensanalyse*, da analysen undersøker *hvordan* saken blir omtalt, og videre om sentrale aspekter i kraftlinjesaken blir vinklet negativt eller positivt (Østbye m.fl. 2007, s. 218).

Innholdet i variablene defineres ytterligere ved at hver artikkel skal tilordnes én (og bare én) på forhånd definert kategori (Østbye 2007 m.fl, s.218). I eksempelet «for eller imot høyspentmaster» er variablene delt opp i kategoriene:

1. Ikke kodbart (artikkelen handler ikke om dette aspektet).
2. Både journalist og kilde er for bygging av høyspentmaster i Hardanger.

3. Kilde(ne) er for bygging av høyspentmaster i Hardanger.
4. Avisen er for bygging av høyspentmaster i Hardanger.
5. Artikkelen er balansert
6. Journalist og kilde er imot bygging av høyspentmaster i Hardanger.
7. Kilde(ne) er imot bygging av høyspentmaster i Hardanger.
8. Avis er imot bygging av høyspentmaster i Hardanger.

Her må det påpekes at hver av kategoriene utelukker hverandre, noe som er nødvendig fordi man kun kan registrere én av kategoriene i registreringsskjemaet (mer om selve registreringen i 3.4).

Jeg har også undersøkt *hvem* som uttaler seg i artiklene. De sentrale aktørene i kraftlinjesaken, eller kildene som brukes i avisene, er delt opp i til sammen 10 variabler; «*Administratorer*» på (1) lokalt nivå og (2) nasjonalt nivå. I tillegg har jeg laget egne variabler for (3) «*Statnett*» og (4) «*BKK*», selv om disse egentlig klassifiseres som administratorer på lokalt nivå. Dette er først og fremst fordi jeg ønsket å undersøke hvor mye Statnett og BKK kom til orde. Videre har jeg undersøkt «*Politikere*» på (5) lokalt og (6) nasjonalt nivå. Sistnevnte inkluderer politikere i regjering og stortingsrepresentanter. Jeg har samlet motstandsgrupper og aksjonsgrupper som eksempelvis *Bevar Hardanger AS* og *Folkeaksjonen i Hardanger* som én variabel; (7) «*aksjonist eller aktivist*». Næringsdrivende og hytteeiere i området som har interesser i saken, men som ikke kan klassifiseres som en aksjonist (eksempelvis Johan Fredrik Oddfjell) er samlet i variabelen (8) «*hytteeiere og næringsdrivende i området*» og de ulike miljøorganisasjonene er samlet i (9) «*natur- eller miljøorganisasjoner*». Dersom kilden i artikkelen ikke passer inn i noen av de nevnte kildevariablene blir kilden kategorisert som (10) «*andre*». Det må påpekes at kildene som analyseres i denne masteroppgaven kun er kilder som fremtrer i avisene. Avisen kan også ha hatt andre kilder eller pådrivere som ikke blir synliggjort i teksten. Slike kilder vil ikke bli fanget opp i analysen.

Analysen har videre tatt for seg hvor stor artikkelen er i volum og hvilken prioritering den har i form av plassering i avisen. Det er flere måter å undersøke artikkelens volum på. Man kan for eksempel måle spalter i mm. eller ut i fra en helside i tabloidformat (Østbye m.fl. 2007, s. 219-220). Jeg valgt å måle ut i fra en helside i tabloidformat på papirversjonen, da alle avisene kommer i samme format i den aktuelle perioden. Her har kategoriene vært som følger: «notis», «maks én spalte», «to til tre spalter», «en halv side», «én side», «én til to sider» eller

«over to sider». Prioritering er målt i form av hvor artikkelen er presentert; «som hovedoppslag», «som mindre forsideinnslag» eller «artikkelen starter inne i avisen».

Her er det er kun presentert et utvalg av analysens variabler og kategorier, de resterende er samlet i sin helhet i prosjektets kodebok (se prosjektets appendiks). Kodeboken er igjen forankret i masteroppgavens overordnede perspektiv – altså temaene som er nevnt over (volum, vinkling osv.). Således er kodeboken en sentral del av dokumentasjonen av undersøkelsen (Østbye m.fl. 2007, s. 214).

3.3 Datainnsamling

Avisartiklene som analyseres er forskningens empiriske grunnlag. Det er brukt tre forskjellige tjenester for å samle inn de aktuelle avisartiklene fra de forskjellige avisene. Artiklene i BT er samlet inn fortløpende fra selve papiravisen i perioden desember 2009 til og med september 2010. I denne innsamlingsprosessen har det imidlertid vært stor sannsynlighet for at flere artikler er oversett. For å forsikre meg om at jeg har samlet alle BTs artikler i perioden, har jeg samlet de resterende artiklene ved hjelp av Bergens Tidendes interne digitale arkiv. Her tok jeg utgangspunkt i de artiklene jeg allerede hadde og supplerte med artikler fra mediearkivet. Jeg begrenset søket til den aktuelle perioden og leste gjennom alle artikkelfunnene manuelt for å vurdere om artikkelen var relevant eller ei.

VG og Aftenposten har et eget digitalt arkiv som man må kjøpe tilgang til. Dette har vist seg å være den mest effektive måten å samle inn avisartiklene i VG og Aftenposten. Et annet alternativ som ble vurdert var medieovervåkingstjenesten ATEKST Retriever, men dette arkivet er problematisk da det ikke viser NTB-artikler. Det er derimot ikke slik at de digitale arkivene til BT, VG og Aftenposten er fullstendige, men de er mer fullstendig enn ATEKST Retriever, og derfor vurdert som det beste alternativet.

For å fange flest mulig artikler har jeg tatt i bruk søkeordene: *Kraftlinje** eller *Hardanger** eller *monstermast** eller *Sima** eller *Samnanger**. Her fanger jeg opp alle artikler som begynner med ordene Hardanger, kraftlinje, monstermast, Sima eller Samnanger i seg. Samtidig var en stor del av artiklene som ble plukket opp av søket, ikke relevant. Søkeordene har vært felles for alle mediearkivsøkene.

Noen artikler og forsider er et bilde uten søkbar tekst. Det er derfor muligheter for at enkelte artikler har uteblitt. For å løse denne problematikken, har arkivene blitt gjennomgått side for

side på dager der det er store oppslag og dersom artikler har virket som større oppslag. Det er med andre ord sannsynlig at få artikler har uteblitt fra datainnsamlingen.

3.3.1 Valg av data

Det har vært et krav at artiklene omhandler, eller i alle fall nevner, *kraftlinjen i Hardanger* (eller *Sima-Samnanger* som den også er kjent som), og ikke for eksempel kun kraftlinjeplanene for Ørskog-Fardal eller andre steder i landet. Det er derfor flere artikler som ikke har kommet med i den endelige analysen. Eksempelvis er kommentaren «kvitvin» i BT lørdag 10. juli 2010 problematisk, da den kun nevner ordet «monstermaster» og ikke «monstermaster i Hardanger». Mest sannsynlig er dette ordet brukt i sammenheng de aktuelle mastene i Hardanger, men dette nevnes ikke spesifikt. Det kan altså dreie seg om monstermaster på Radøy eller andre linjer som også har vært i mediene i det tidsrommet. Det er med andre ord et krav at artikkelen sier noe mer enn kun «monstermaster» dersom den skal være aktuell. Dette er selvsagt igjen problematisk med hensyn til tallfestingen av hvor mange ganger avisen nevner monstermaster, men denne analysen dekker kun «monstermastene» i Hardanger.

Det er imidlertid unntak fra denne regelen. Artikkelen «Kunstnarar bør ta fleire sjansar» på side 3 i BT 04.08.10, nevner kun så vidt mastene og sier ikke spesifikt at det er Hardangermastene saken gjelder, men den står i sammenheng med en annen artikkel på samme side, og denne handler om Hardangermastene. Slike artikler kan derfor med sikkerhet inkluderes i analysen.

3.4 Koding

De empiriske dataene man bruker i analysen blir «kodet» – ikke i Stuart Halls betydning av ordet, altså hvordan innholdet virker på leserne, men man prøver å finne frem til en *dominerende lesning av teksten*, eller forklart på en annen måte; den betydningen av teksten som avsenderen har til hensikt å formidle (Gentikow 2009, s. 95). Videre forklarer Helge Østbye (m.fl. 2007, s. 215) at å «kode» materialet i denne sammenheng er det samme som å systematisk registrere materialet. Artiklene har blitt kodet i et kodeskjema, et skjema som er bygget ut i fra kodeboken der man registrerer artiklene hver for seg. Her kan man for eksempel lage fysiske kodeskjema på papir, der man registrerer materialet manuelt. Jeg har derimot kun brukt fysiske kodeskjemaer til prøvecoding av materialet, og valgt å foreta selve datainnfyllingen direkte på datainnfyllings- og analyseprogrammet *NSD-stat*.

Alle artiklene har enten blitt klippet ut av avisen eller blitt skrevet ut og arkivert kronologisk i en perm. Hver enkel artikkel har et eget nummer som viser hvor artikkelen befinner seg i selve datainnfyllingsdokumentet i NSD-stat, slik at artiklene kan spores i både programmet og artikkelarkivet.

3.4.1 utfordringer med datainnfylling

Det har vært flere utfordringer i datainnfyllingsprosessen, blant annet her jeg støtt på situasjoner der materialet som registres ikke passer med variablene og kategoriene. Det kan være flere grunner til dette, eksempelvis en artikkel i 19.10.09 i BT der artikkelen omhandlet regjeringens behandling av saken. Variabelen «regjeringens behandling av saken» har først og fremst til hensikt å undersøke hvordan regjeringen har blitt omtalt etter at de fattet en avgjørelse i saken. Men de har også uttalt seg før sommeren 2010. Det er likevel problematisk å kode regjeringens behandling av saken så tidlig i perioden. Det kommenteres nemlig at Terje Riis-Johansen ønsker sjøkabler i Hardanger, men regjeringens behandling av saken utviklet seg til å bli det motsatte – nemlig at sjøkabler ikke var ønsket. Det er dermed problematisk å kode dette som «vinklet i favør av regjeringens behandling av saken», og artikkelen er kodet som «både og» – da dette er den mest nøytrale kategorien. Artikler som derimot er kodet i favør regjeringens behandling av saken i forhold til byggingen av høyspentmaster er kodet «i favør regjeringens behandling av saken» og vice versa.

Underveis i arbeidet med registreringen av materialet har jeg sett det som nødvendig å tilføye en variabel; vinklingen «for eller mot høyspentmaster». Jeg tok først kun utgangspunkt i at artiklene hadde tatt stilling til om det skulle bygges master eller sjøkabler – og at dette i seg selv ville være en pekepinn på hvordan avisen plasserer seg i debatten. Men en artikkel kan være vinklet mot mastene selv om den ikke nevner sjøkabelalternativet. Dermed kunne jeg ikke registrere artiklene som «mot mastene». Et eksempel på dette er artikkelen «La kraftlinjealternativer i skuffen» i BT 27.04.2010 s. 4 og 5, som er kodet som balansert i debatten om sjøkabler, fordi artikkelen først og fremst omhandler alternative traseer, samtidig som den kritiserer den konsesjonsgitte traséen. Dette ville dermed ikke kommet frem i analysen uten variabelen «for eller imot de konsesjonsgitte mastene». Denne problematikken førte til at jeg måtte kode om lag 100 artikler på nytt.

Jeg har nyttet to separate variabler av «for eller imot mastene», «sjøkabler versus høyspentmaster», «forsyningssikkerheten til Bergen» og «regjeringens behandling av saken»; jeg skiller mellom omtale i *teksten* og omtale i *tittel/ingress*. Dette kan føre til sprikende

resultater, eksempelvis i artikkelen «Danskene skeptiske til hardanger-kabler» i Aftenposten 05.08.2010, der tittelen er mot sjøkabler. I teksten er kildene derimot i hovedsak for sjøkabelalternativet, altså er den kodet som «imot sjøkabel» i tittel/ingress og «for sjøkabel» i selve teksten.

Variabelverdiene «debatt» og «kronikk» i v5 «Type artikkel» har i etterkant av data-innfyllingen vist seg å være problematisk i forholdt til VGs artikler. VGs debattartikler heter «Si Det», mens VGs kronikker heter «Debatt». Dette har gitt utslag i analysen, da den viser at VG ikke har hatt kronikker på trykk om saken, noe som er feil.

3.4.2. Intersubjektivitetstest

For å teste forskningens reliabilitet, har jeg fått hjelp av en masterstudent på Institutt for Informasjons- og medievitenskap ved UiB, som har kodet ti av de samme artiklene som jeg har kodet. Deretter har jeg sammenlignet resultatet med mine, for å undersøke om resultatene samsvarer. Dette kaller man gjerne en intersubjektivitetstest (Østbye m. fl. 2007, s. 223). Det må påpekes at en test som kun tar utgangspunkt i ti artikler, når det totalt er kodet 679 artikler, ikke kan sies å være et godt mål. Testen kan likevel gi en pekepinn på om det foreligger eksempler på intersubjektivitetsproblemer.

Resultatene fra de ti artiklene samsvarer hovedsakelig med det jeg har kodet. Det er imidlertid enkelte kategorier som skaper problemer, da testkoderen har registret noen av variabelverdiene annerledes i forhold til det jeg har kodet. Eksempelvis variabelen «Rikssak eller lokalsak i tekst». I hele seks av de ti artiklene samsvarer ikke kodingen av denne variabelen. Testkoderen har kodet tre av artiklene som «både og» mens jeg har kodet dem som enten lokalsak eller rikssak. I alle disse artiklene legges det vekt på enten riksaspekter som at regjeringen eller statsråden uttaler seg, eller lokale aspekter som for eksempel en demonstrasjon i Hardanger. I tre av artiklene har jeg kodet «lokalsak», mens testkoderen har kodet artiklene som «rikssak».

Det er også ulike resultater i variabler der variabelverdiene skiller mellom viktigste kilde og mindre viktig kilde, samt viktigste aspekt og mindre viktig aspekt. I samtlige av de ti artiklene foreligger det «uenighet» om hva som er viktigste aspekt, eller hvem som er den viktigste kilden. I flere av artiklene er det problematisk å avgjøre hvem som er den viktigste kilden, da det kan være flere kilder som er like viktige, eller at skillet mellom hvem som er den viktigste kilden og hvem som er en mindre viktig kilde ikke er tydelig. Testen viser altså at variabelverdiene «viktigste» og «mindre viktige» er svært problematiske.

Intersubjektivitetstesten gir med andre ord en klar pekepinn på at de nevnte variabelverdiene er problematiske, og kan kodes ulikt. Testkoderen har imidlertid ikke fått en innføring i *hvordan* jeg har kodet artiklene – altså en forklaring til kodeboken. Jeg har derfor skrevet en forklaring til kodeboken der jeg gir en nærmere forklaring av noen av variablene og variabelverdiene, spesielt de problematiske (se Appendiks, Forklaring til kodebok). Det må også påpekes at resultatene fra testen maner til en viss forsiktighet både når det gjelder å tolke data i analysen, og å trekke konklusjoner.

4. Analyse av «monsterjournalistikken»

I dette kapittelet belyses de ulike avisenes dekning av saken. Analysedelen bygger på de temaene som problemstillingen tar utgangspunkt i: (1) hvordan saken har spredd seg fra å være en Vestlandssak til å bli en nasjonal sak, (2) avisenes vinkling i saken, dekning i forhold til volum, (3) bruk av kilder og ikke minst (4) bruken av ordet «monstermast» i saker som er relatert til Hardangersaken. Masteroppgavens problemstillinger er som følger:

1. *Hvordan omtales kraftlinjesaken Sima-Samnanger i papirutgavene til mediehusene Aftenposten, VG, og BT, med tanke på vinkling, omfang og sakens spredningsprosess fra en regional sak til en nasjonal sak?*
2. *Hvilke kilder blir brukt og hvordan brukes kildene?*
3. *Hvordan bruker de ulike avisene begrepet «monstermaster»?*

4.1 Omfang, prioritering og sjanger

De tre avisene har dekket saken i ulikt omfang, noe som kan sies å være relatert til hvor lenge de har fulgt saken i den utvalgte perioden, avisenes geografiske beliggenhet og dekningsområde, samt hvilke aspekter i saken de har dekket. Tabell 1 viser hvordan de ulike avisene har dekket saken med antall oppslag og antall sider. I perioden har de tre avisene dekket saken med 679 oppslag, som utgjør nesten 400 siden om temaet.

Det er viktig å merke seg at tabellen ikke gjengir hvor mange sider som er skrevet om saken helt nøyaktig, da maksimumsverdien har vært 2 sider eller mer, som igjen er registrert som 2½ side – selv om artikkelen gjerne strekker seg over flere sider. Kodeboken (se appendiks) viser at hver artikkel er blitt registrert som enten «maks 1 spalte», «2-3 spalter», «½ side», «1 side», «1-2 sider» eller «over 2 sider». Det vil si at flateinnholdet for den enkelte artikkel ikke har blitt registrert helt nøyaktig. Omregningen¹⁵ til sideantall gir likevel et godt estimat for hvor mye hver avis har skrevet om saken.

4.1.1 Omfang

Bergens Tidende har den desidert mest omfattende dekningen av saken, både i artikkelvolum og dekningen over tid. Omtrent 75 % av artiklene er fra BT, som i gjennomsnitt hadde

---

¹⁵ Se kodeboken i appendiks for hvordan omregningen til sideantall er gjennomført

omtrent 1½ oppslag hver dag gjennom hele perioden (ett år). Til sammenligning hadde de to andre avisene gjennomsnittlig 1½ oppslag i uken. Dersom man skal se på volumdekningen i antall sider, så har BT skrevet nesten 279 sider om Hardangersaken.

VG dekker saken minst dersom man ser på antall artikler avisen har skrevet om saken, men havner på andre plass dersom man ser på dekningen i sidevolum. VG har skrevet om lag 65 sider om saken, fordelt på 77 artikler.

Tabell 1: Omfang av oppslag og sidetall

Avis	Oppslag		Sidetall		
	Antall	Andel	Side	Andel	Gj.snitt
BT	512	75,40 %	278,7	70 %	0,54
VG	77	11,30 %	65,2	16 %	0,85
Aftenposten	90	13,30 %	54,8	14 %	0,61
Til sammen	679	100,00 %	398,7	100 %	0,59

Aftenposten havner på andre plass når det gjelder dekning i antall artikler, men har brukt færre sider enn de to andre avisene. De har skrevet 90 artikler fordelt på om lag 55 sider.

Selv om BT dominerer i antall artikler og sider, så er den gjennomsnittlige artikkel kortere enn i de to andre avisene. En mulig årsak er at BT har hatt en lavere terskel for å ta opp saker, men har gitt hver artikkel mindre plass. En annen årsak kan være det faktum at BT har dekket saken over lengre tid og dermed gjerne viet plass til artikler etter hvor dagsaktuell saken har vært. VG dominerer i størrelse på hver enkelt artikkel, dette kan komme av at VG har en mer typisk tabloid layout, og ofte vier bortimot en hel side eller mer. En sentral del av typisk tabloid journalistikk er videre at hver artikkel skal ha et eller flere bilder, noe som også gjenspeiles i de tre avisenes bruk av illustrasjoner. Omtrent 75 % av VGs artikler bruker ett eller flere illustrasjoner, mens omkring halvparten av de to andre avisenes artikler bruker illustrasjoner. Det er altså grunn til å tro at det er en sammenheng mellom bildebruk per artikkel i tabloid presse, og artikkelstørrelse per artikkel – altså et mulig svar på hvorfor VG bruker mer plass per artikkel.

4.1.2 Prioritering

Kraftlinjesaken i Hardanger har til sammen prydet forsiden til de tre avisene i hele 73 oppslag, og 21 av dem som hovedoppslag. Videre starter 10 % av BTs oppslag på første side, mens andelen forsideoppslag i VG er 6 %. Aftenposten er den avisen som har hatt flest forsideoppslag i prosent i forhold til dekningen av saken, da hele 19 % av Aftenpostens oppslag har startet på første side.

Som Tabell 2¹⁶ viser, har BT flest antall førstesider, både som hovedsak og som en mindre sak på forsiden. Prosentmessig, ut i fra avisens dekning av saken, utgjør derimot Aftenpostens hovedoppslag 3 % av avisens totale dekning – altså prosentmessig likt BT. Videre er Aftenposten ledende på mindre saker på førstesiden med 16 %. Til sammenlikning utgjør BTs mindre saker på forsiden 7 % og VGs 5 %.

Tabell 2: Prioritering fordelt på aviser

	Avis		
	BT	VG	AFT
Hovedsak på førsteside	17	1	3
Mindre sak på førsteside	34	4	14
Ikke førsteside	451	72	70
Total	502	77	87

VG har færre oppslag på forsiden enn de to andre avisene, noe som kan ha sammenheng med at VG er en typisk tabloidavis. Forsiden på en tabloidavis kjennetegnes gjerne ved at det er få saker som fremheves med stor bokstavstørrelse og bilder, der litt mer seriøse aviser gjerne har flere saker på forsiden uten at det er krav om bilder. Tabloidaviser legger også mer vekt på løssalg fremfor abonnement, og er på den måten avhengig av å fenge leseren med forsiden. Derfor må forsiden gjerne være variert, og kun ta opp tema som fenger bredt. Hardangersaken har kanskje ikke hatt nok fengende aspekter til å pryde mange tabloidforsider som hovedsak.

¹⁶ Tabellen viser ikke artikler som er på førsteside av del 2 eller på magasiner, derfor er det en differanse på 10 artikler i BT [512 artikler], og 3 artikler i Aftenposten [90 artikler].

4.1.3 Sjanger

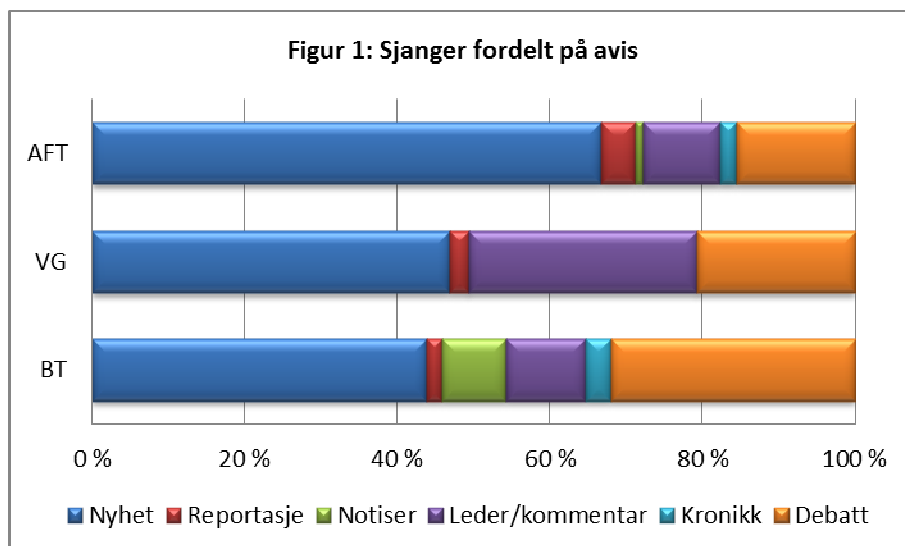
De tre avisene har omtalt kraftlinjesaken i ulike artikkelsjangre. Analysen skiller mellom de journalistiske kategoriene der en kan tenke seg at det er et krav om objektivitet og saklighet; *nyhetsartikler, reportasjer, notiser*. Deretter avisenes egne standpunkt; *ledere og kommentarartikler*. Videre innhenting av kvalitetssikret saksfremstilling fra eksterne; *kronikker*, og til slutt frie meningsyttringer; *debatt*.

Tabell 3: Sjanger fordelt på aviser

Sjanger	Avis		
	BT	VG	AFT
Nyhet	224	36	60
Reportasje	11	2	4
Notiser	43	0	1
Leder/kommentar	53	23	9
Kronikk	17	0	2
Debatt	164	16	14
Total	512	77	90

Den mest brukte sjangeren i de tre avisene er nyhetsartikler, og her er Aftenposten mest dominerende prosentmessig. Reportasjer er derimot lite brukt, men også her er Aftenposten mest dominerende. VG dominerer klart i andel artikler dedikert til avisens standpunkt, med hele 20 prosentpoeng (altså 30 %) mer enn de to andre avisene som begge ligger på 10 %. Bruken av notiser og kronikker domineres av BT. Videre er notiser og kronikker klart mindre prioritert i Aftenpostens dekning, og fraværende i VGs dekning¹⁷.

¹⁷ Analysen viser at VG ikke tar i bruk kronikker, noe som sannsynligvis skyldes problematikken som nevnes i 3.4.1. Trolig er altså deler av VGs debatter egentlig kronikker.

BT er den avisen som dedikerer mest plass til avisenes *arenafunksjon* (jmfør 2.1.2 *Pressens funksjoner*), eller andel frie meningsytringer i form av debatter – med 32 % av deknningen. Andelen debatter i VG ligger 11 prosentpoeng under BT (21%) etterfulgt av Aftenposten som kun har dedikert 16 % til avisenes areanafunksjon.

4.2 Dekning over tid

Perioden som analyseres strekker seg over ett år. Her sammenlignes hvordan de ulike avisene har dekket saken over tid, sammenlignet med omfang, sjanger og prioritering. Videre sammenlignes deknningen over tid med hendelser i saken, for å undersøke om perioder med viktige hendelser har ført til at omfanget av deknningen har økt i samme perioden som hendelsen.

4.2.1 Omfang over tid

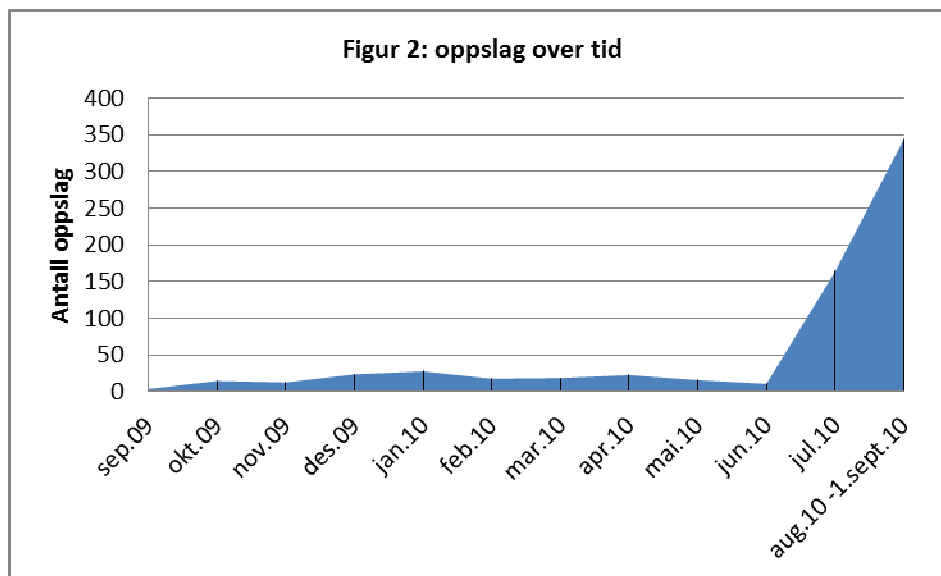
Tabell 4 viser hvordan saken har blitt dekket over tid, i perioden 1.september 2009 til 1.september 2010. Her ser man at september og oktober har færrest oppslag, men oppslagene disse månedene er i gjennomsnitt lengre målt i sideantall i forhold til de andre månedene.

Tabell 4: Omfang av oppslag og sidetall over tid

Dato	Sidetall		Oppslag	
	Gj.snitt	Sider	Prosent	Antall oppslag
sept/okt 09	0,79	15	3 %	19
nov/des09	0,56	20,6	5 %	37
jan/feb10	0,5	22,8	7 %	46
mar/apr10	0,58	24,4	6 %	42
mai/jun10	0,64	17,4	4 %	27
jul/1.sept 10	0,59	298,5	75 %	508
Totalt:	0,59	398,7	100 %	679

Figur 2 er en tidslinje over hele perioden, der to måneder er slått sammen til én. Figuren er ikke tilstrekkelig til å si noe om dekningen før sommermånedene juli 2010 - september 2010, da 75 % av dekningen er i sommermånedene (jamfør tabell 4) slik at kurven får en høy stigning mot slutten av perioden. Figur 2 viser derimot tydelig at saken har blitt dekket i liten grad frem til sommermånedene i 2010.

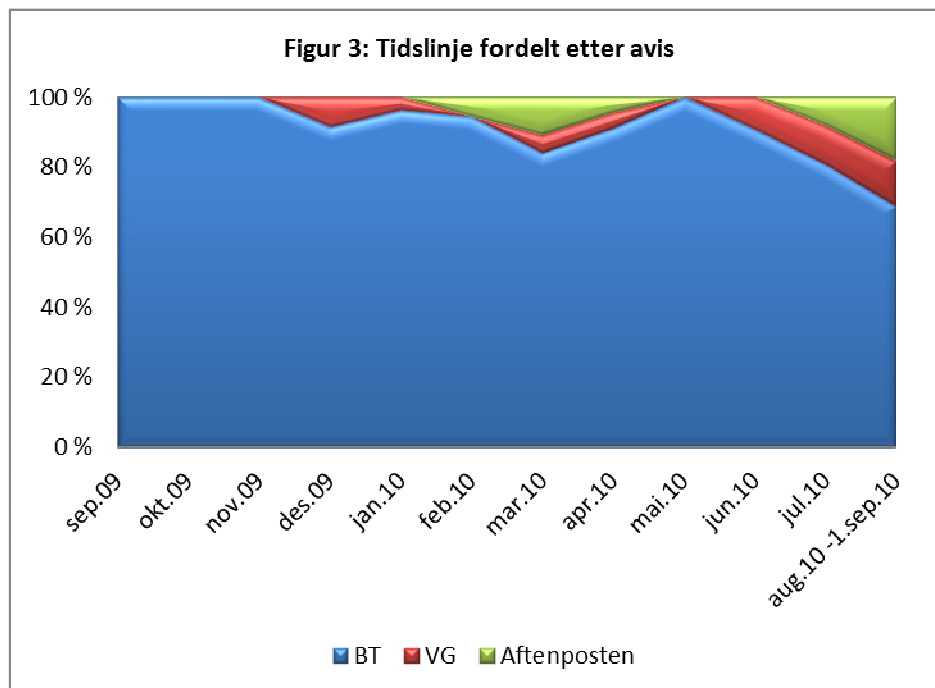

Dersom man tar utgangspunkt i figur 4 – som kun tar for seg antall artikler måned for måned fra 1.september 2009 og frem til og med juli 2010 – kan man derimot si noe om dekningen frem til sommermånedene. I dette tidsrommet ble det til sammen skrevet 171 artikler, der BT stod for 94 % av artiklene. Tidslinjen i figur 4 viser videre at saken ble dekket med færrest

artikler i september 2009, med kun 4 artikler. Den største dekningen er i vintermånedene desember 2009 (24 artikler – der 2 av disse er fra VG) og januar 2010 (28 artikler – der 1 av disse er fra VG). Deretter synker kurven og dekningen er på sitt nest laveste i juni 2010 (11 artikler – der 1 av disse er fra VG).

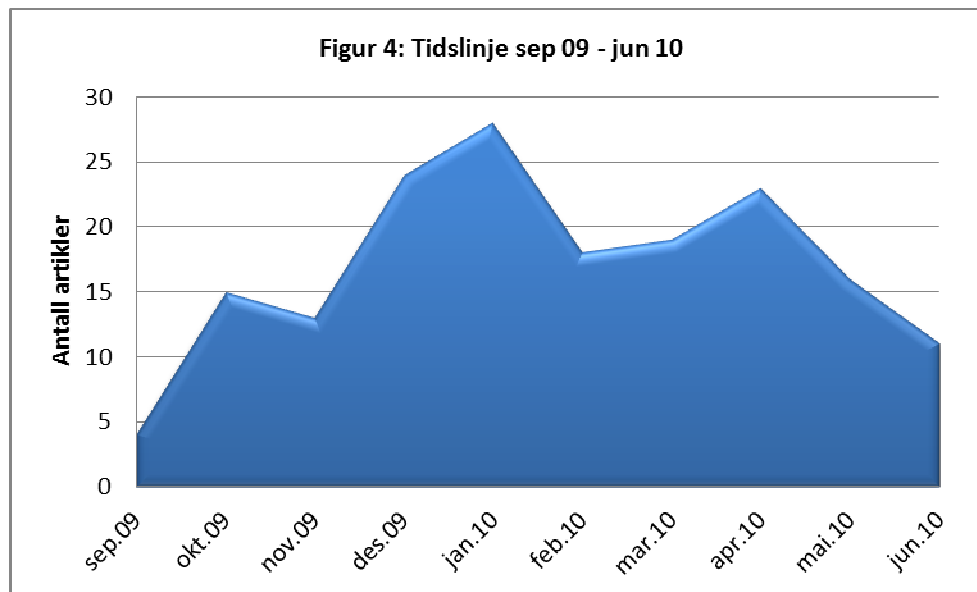
Figur 3 viser hvordan dekningen har utviklet seg over tid fordelt på de tre avisene. Her ser man at BT har stått for den klart største andelen av dekningen gjennom hele perioden, og at Aftenposten begynner å dekke saken i februar 2010, mens VG dekker saken fra desember 2009.

Dersom man sammenligner tidslinjene, figur 2 og figur 4, med hendelser i saken, kan det gi en pekepinn på hvorfor dekningen har variert slik den har gjort. I de to første månedene er det stortingsvalg, og Hardangersaken blir brukt som «valgkampsak» i flere av artiklene. Det er kun BT som dekker saken i de to første månedene, men VG har noen mindre saker i desember 2009. Her øker sakens popularitet noe, men det skrives kortere saker (jamfør tabell 4). I begynnelsen av desember 2009 sender TV2 en TV-reklame for Bevar Hardanger. Samtidig diskuterer representanter fra BKK og Statnett med Johan Fredrik Oddfjell behovet for mastene gjennom Hardanger, samt hvorvidt Bergen trenger mer strøm eller ei. Dette kan altså være en av årsakene til at saken blir dekket mest i omfang i vintermånedene i perioden 1.september 2009 og frem til og med juni 2010. Debatten om forsyningssikkerhet fortsetter i

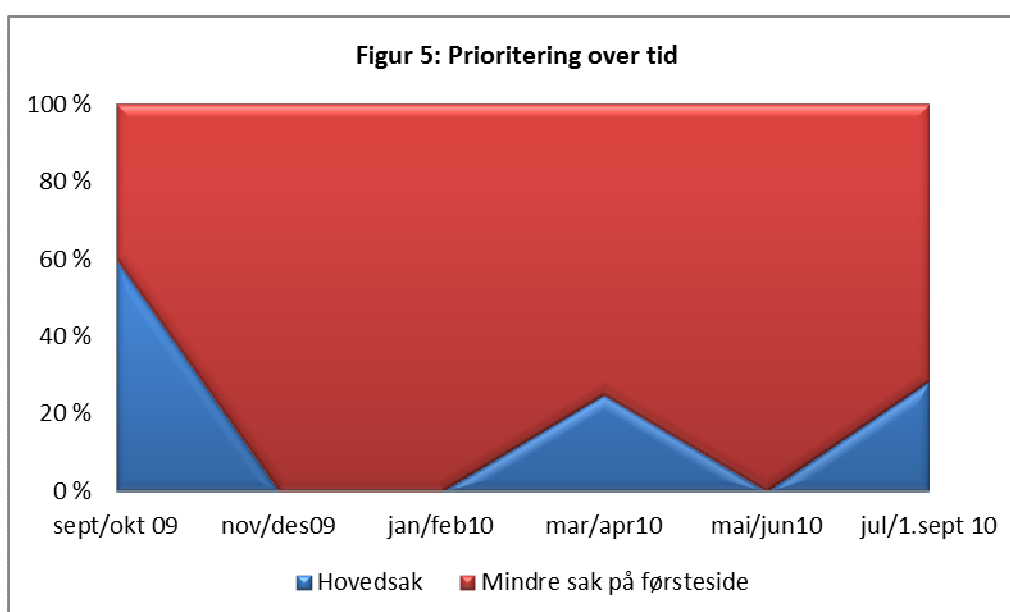

januar og februar. Samtidig begynner Aftenposten for første gang (i analyseperioden) å omtale kraftlinjesaken i Hardanger.

Deretter ser man en nedgang i antall oppslag i perioden mars 2009 til juni 2010, men artiklene blir i gjennomsnitt lengre. Dette kan skyldes at det ikke er store hendelser knyttet til saken i disse fire månedene. Fra juli 2010 til 1.september 2010 er det flere store hendelser. Den endelige avgjørelsen blir tatt, og regjeringen blir presset til å utrede sjøkabler. Dette gjenpeiles også i de tre avisene, der som nevnt 75 % av artiklene blir skrevet i disse to månedene. Her er alle avisene tydelig representert, selv om BT har flest artikler gjennom hele perioden.

4.2.2 Prioritering over tid

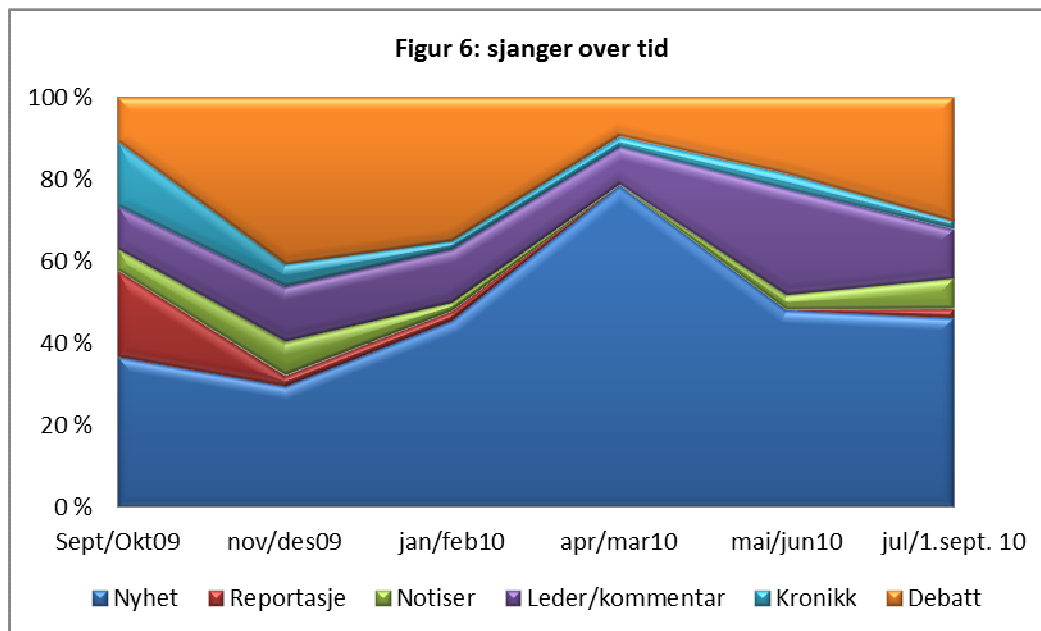

For å få en oversikt over avisenes prioriteringer over tid kan man benytte figur 5 som viser en oversikt over prioriteringen over tid, fordelt i prosent. Her vises imidlertid ikke artikler som begynner lenger inne i avisen, de den største andelen av artikler ikke er forsidesartikler. Figur 5 viser at det prosentvis er flest hovedsaker på forsiden i månedene september og oktober 2009. I disse månedene er det fem førstesideoppslag, der tre av dem er hovedoppslag. Videre er det prosentvis flest «mindre saker på forsiden» i perioden mars og april 2010. Analysen viser at det har vært minst én mindre sak på forsiden av én av de tre avisene i alle månedene, utenom månedene november 2009 og mai 2010. Videre viser analysen at saken har flest antall forsider i perioden fra juli 2010 til 1.september 2010 – totalt 56 oppslag, der 40 av oppslagene er «mindre sak på forsiden».

4.2.3 Sjanger over tid

For å undersøke utviklingen av dekning etter sjangre over tid, kan man ta i bruk figur 6. Her ser man at nyhetssjangeren samlet sett er den mest fremtredende, og at debattinnlegg også har vært en sentral del av dekningen. I forhold til de andre sjangrene blir nyhetssjangeren mest brukt i månedene mars og april 2010, da denne sjangeren står for hele 79 % av dekningen.

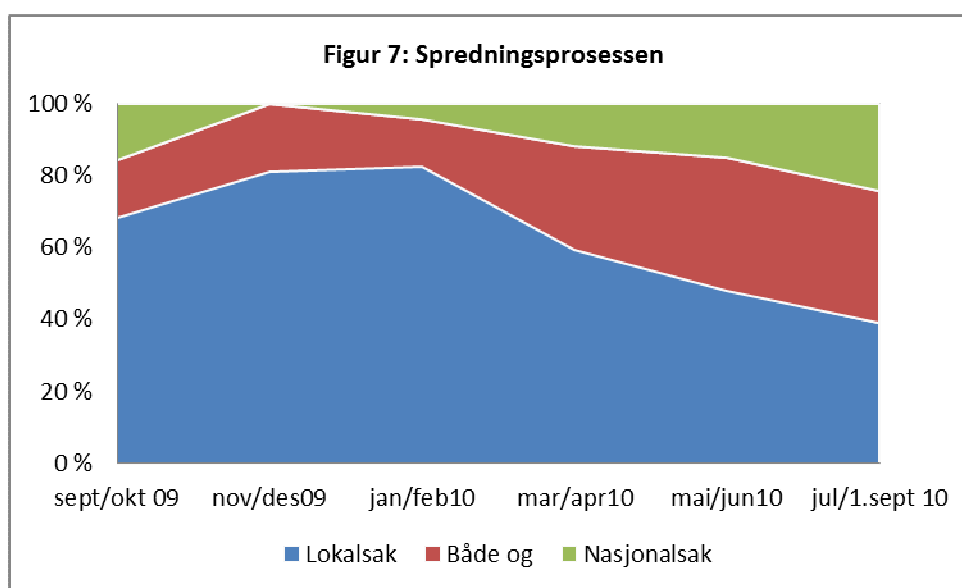
I månedene november og desember 2009, er debattinnlegg den mest brukte sjangeren og står for 41 % av dekningen. Til sammenligning står nyhetssjangerne for 30 % av dekningen denne måneden. Reportasjer er mye brukt i de to første månedene og står for 21 % av dekningen i september og oktober 2009, men denne sjangeren blir nedprioritert i månedene som følger.

Ledere og kommentarartikler blir brukt gjennom hele perioden, og ligger gjerne på mellom 10 % og 14 %. Unntaket er i månedene mai og juni 2010, der lederartiklene står for 26 % av deknningen.

4.2.4 Fra lokalsak til rikssak

Kraftlinjesaken vokste i popularitet fremover mot sommeren 2010 (jamfør figur 2). I analysen har jeg også kartlagt hvordan artiklene spredde seg fra å være lokalsaker til å bli rikssaker. I perioden september 2009 – desember 2009 regjerer lokalsaker. Det kan være rimelig å anta at dette henger tett sammen med at saken først og fremst blir dekket av regionsavisen BT i dette tidsrommet.

For å undersøke hvordan saken har spredd seg fra å være en lokalsak til å bli en rikssak, kan man ta i bruk figur 7¹⁸, som viser at fordelingen av rikssaker, «både og» og lokalsaker i *teksten* i artiklene¹⁹. Figuren viser at det har vært rikssaker gjennom store deler av perioden, men andelen lokalsaker er dominerende gjennom hele perioden. I september og oktober 2009 er 68 % av artiklene lokalsaker, 16 % er «både og» og 16 % rikssak. Andel lokalsaker øker til 81 % i november og desember 2009, mens det ikke forekommer rikssaker i artiklene, kun

¹⁸ Resultatene fra intersubjektivitetstesten maner til en viss forsiktighet når det gjelder å trekke konklusjoner ut i fra dataene som er brukt i figur 7. Ulike testkodere kan ha en ulik vurdering av om artikkelen er en «rikssak», «både og» eller «lokalsak».

¹⁹ Dataene brukt i figur 7 tar kun utgangspunkt i selve teksten i artiklene og ikke tittel eller ingress, da dette er analysert for seg selv. Det er kun tatt utgangspunkt i teksten i artiklene fordi resultatene er tilnærmet like.

artikler som er «både og» (19 %). Deretter ser vi en jevn økning av andel rikssaker frem mot sommermånedene juli 2010 – 1.september 2010. I sommermånedene har lokalsaker sunket til 39 %, mens «både og» har økt til 37 % og rikssaker har økt til 24 % av artiklene. Med andre ord er det først i sommermånedene 2010 at saken for alvor kan regnes som en rikssak.

Dersom man fordeler andel rikssaker, «både og» og lokalsaker på de tre avisene, så ser man at VG fokuserer på rikssaker. Hele 61 % av VGs artikler er rikssaker, 35 % er «både og» og kun 4 % er lokalsaker. Aftenposten fokuserer også på rikssaker, da de utgjør 46 % av Aftenpostens artikler. 42 % av Aftenpostens artikler er «både og», og kun 12 % er lokalsaker. Tendensene er derimot helt omvendt i BT, som har fokusert på lokalsaker i 59 % av artiklene. 31 % av BTs artikler er «både og» og kun 10 % er rikssaker. Det er sannsynlig å anta at disse resultatene har sammenheng med at Aftenposten og VG er å anse som riksaviser, mens BT ansees som en regionsavis på Vestlandet.

4.3 Avisenes valg av kilder

For å undersøke hvem som kommer til orde i avisene, har ulike kilder blitt kartlagt. Det må understrekes at kildebredden i de enkelte oppslagene ikke er kartlagt, slik at analysen ikke kan si noe om hvor mange kilder som er brukt i de enkelte oppslagene.

Kildene som er kartlagt er videre delt inn i 10 ulike kildegrupper (se tabell 5), og deretter blitt registrert som enten «viktigste kilde», en «mindre viktig kilde» eller «ikke kilde» i artikkelen. I flere tilfeller kan to eller flere kildegrupper være like viktig, altså utelukker ikke en kilde en annen kilde. Samtidig kan en artikkel eksempelvis ha en nasjonal politiker som viktigste kilde og en aksjonist som mindre viktig kilde. Tabell 5 viser en oversikt over hvem som har kommet til orde i de ulike avisene. Her skilles det ikke mellom viktigste kilde og mindre viktig kilde, tabell 5 sier dermed kun hvor mye kildegruppene har kommet til orde, selv om de ikke alltid er hovedkilde. Figur 8, 9 og 10 gir derimot en oversikt over dette skillet²⁰. Tabell 5 antyder at BT har hatt en større bredde i dekningen enn de andre avisene, som mer entydig tar i bruk rikspolitiske aspekter og kilder i saken.

---

²⁰ Intersubjektivitetstesten viser at variabler med variabelverdier som skiller mellom viktigste kilde/aspekt og mindre viktige kilder/aspekt kan være problematiske og kodes ulikt etter *hvem* som koder. Det kan derfor være hensiktsmessig å være forsiktig med å trekke konklusjoner basert på disse figurene. Det samme gjelder figurene som skiller mellom viktigste og mindre viktige aspekter, henholdsvis figur 13, 14 og 15.

4.3.1 Politikergruppen

Politikergruppen er delt inn i politikere på nasjonalt, og lokalt/regionalt nivå. Det skilles ikke mellom partier, eller hvorvidt det er en stortingspolitiker eller statsråd som uttaler seg. Analysen (ikke tabellen) viser at politikere på nasjonalt nivå er brukt som viktigste kilder i 17,7 % av den totale dekningen, og er dermed den største kildegruppen, dersom man ser bort fra kildegruppen «andre» som utgjør 31,5 % av hovedkildene. Her er også VG ledende når det gjelder bruk av nasjonale politikere som hovedkilder med 33,8 %. Aftenposten ligger noenlunde likt med 33,3 % og BT bruker nasjonale politikere som hovedkilde i 12,5 % av artikler der kilder er brukt. Politikere på nasjonalt nivå er VGs klart største kildegruppe, dersom man slår sammen «hovedkilder» og «mindre viktige kilder». Hele 40 % av VGs artikler og 32 % av Aftenpostens artikler, bruker en nasjonal politiker som kilde.

Tabell 5: hovedkilde samt mindre viktig kilde slått sammen

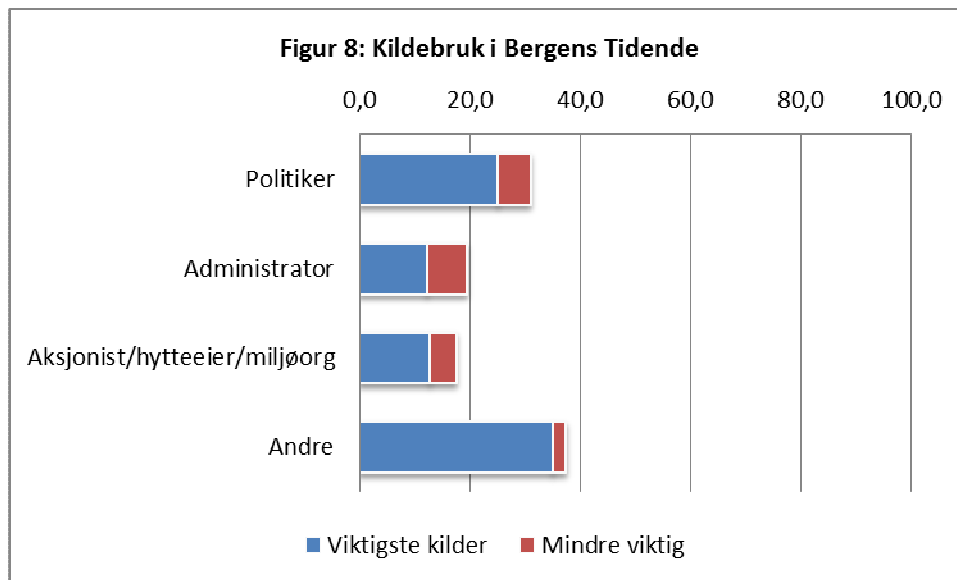
Kilder	Avis		
	BT	VG	Aftenposten
Politiker lokal	14 %	12 %	16 %
Politiker nasjonal	15 %	40 %	32 %
Admin lokal	3 %	1 %	0 %
Admin nasjonal	4 %	4 %	6 %
Hytteier	5 %	1 %	1 %
Miljøvernorg.	2 %	5 %	6 %
Aksjonist/aktivist	10 %	4 %	6 %
Statnett	9 %	12 %	7 %
BKK	3 %	0 %	1 %
Andre	35 %	22 %	24 %
total:	100 %	100 %	100 %

4.3.2 Administratorgruppen

Det har vært flere ulike administratorgrupper som har uttalt seg i saken. Spesielt to administratorer har skilt seg ut i denne saken, og derfor blitt ført opp som en egen kilde; Statnett og BKK. Øvrige administratorer som for eksempel Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er registrert som administrator på nasjonalt eller lokalt nivå. Det er

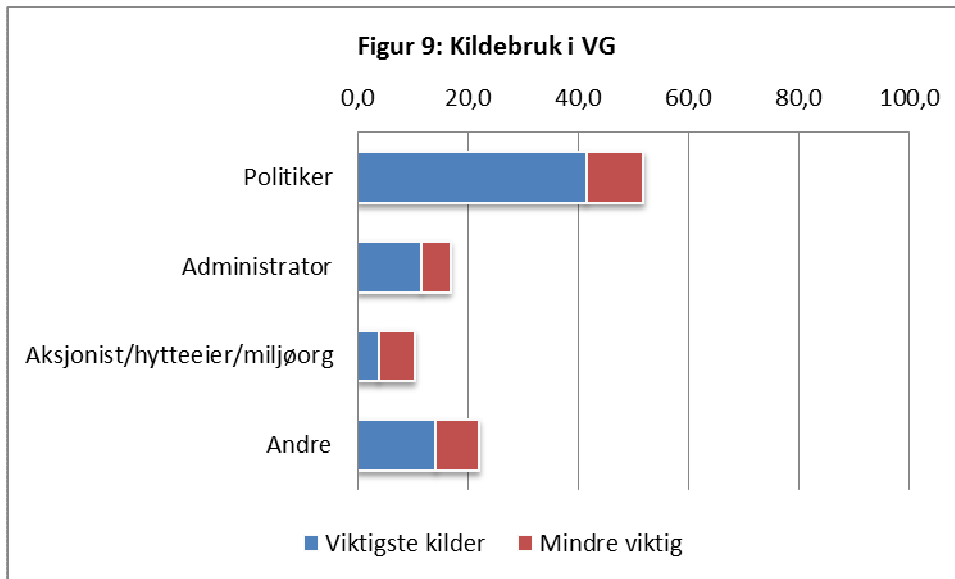
særdeles få administratorer på lokalt nivå, utenom BKK, som har uttalt seg i saken. Administratorer på nasjonalt nivå har derimot kommet en del til orde i alle de tre avisene.

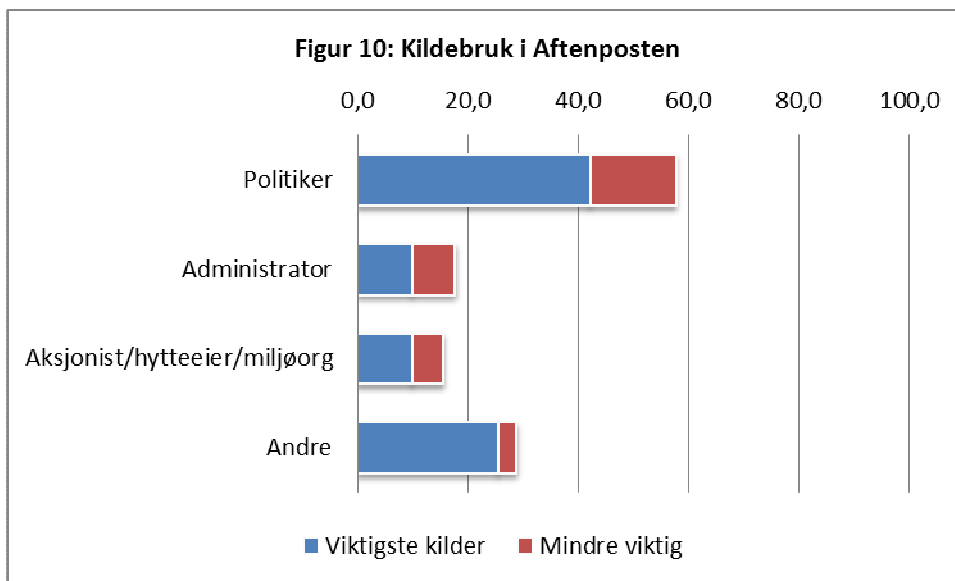
4.3.3 Hytteeiere, miljøorganisasjon og aksjonister

Det er hovedsakelig tre kildegrupper som har vært motstandere av mastene; hytteeiere, miljøorganisasjoner og aksjonister eller aktivister. De to sistnevnte er samlet som en gruppe og innebærer hovedsakelig organisasjonen *Bevar Hardanger* og *Folkeaksjonen i Hardanger*. Denne kildegruppen har derimot ikke samlet alle som er aksjonister, da eksempelvis ordfører i Granvin Jan Ivar Rødland (Ap) som til tider representerer Arbeiderpartiet, til tider sin kommune som ordfører, samt *Folkeaksjonen i Hardanger* som leder for denne organisasjonen. Dette er problematisk fordi deler av kildene som er motstandere av mastene, havner i kildegruppen «politiker på lokalt nivå».

Hytteeiere og næringsdrivende i Hardanger har tatt for seg hotelleiere og lignende som uttaler seg om linjen, samt personer som har interesser i saken på grunn av at de har hytte i Hardanger. En sentral kilde her har vært Johan Fredrik Oddfjell. Til tross for at Oddfjell er eier av organisasjonen *Bevar Hardanger AS*, så har han uttalt seg i media som en uavhengig part, som tilsynelatende har interesser i saken fordi han har hytte i Hardanger.

Miljøorganisasjoner har både vært for og imot både bygging av høyspentmaster og sjøkabler. Bruken av miljøorganisasjoner som kilde har vært mer utbredt på Østlandet enn på Vestlandet.

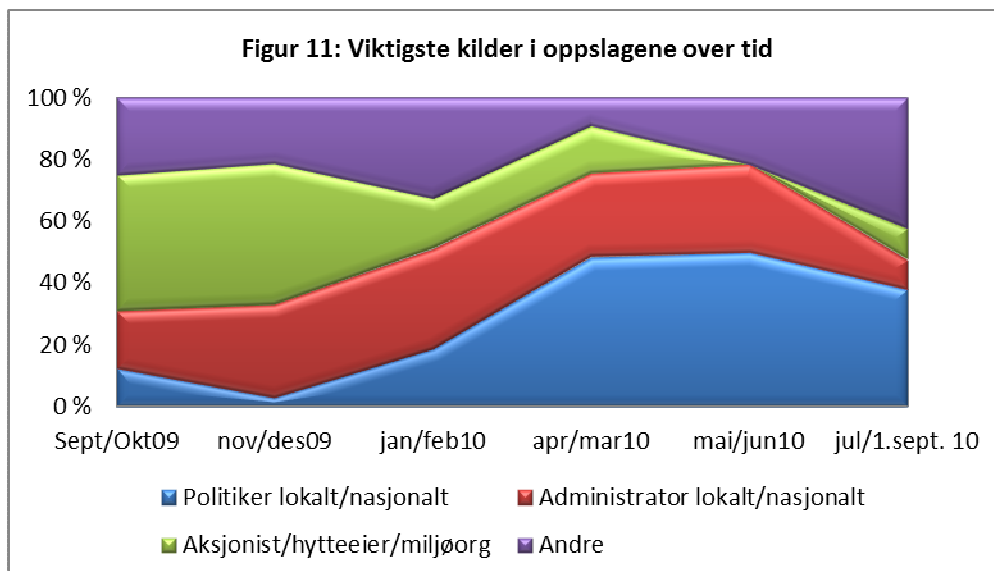
4.3.4 Andre kilder

Det er ikke alle artikler som har tatt i bruk kilder, men av de artiklene som har tatt i bruk kilder, så har store deler av kildene blitt registrert som «andre kilder». Dette viser at det er et stort antall kilder som blant annet er privatpersoner og akademikere som ikke er å anse som «administrator på området». Videre kan dette tyde på at saken også har vært aktuell utenfor de tydelige kildegruppene, og har fengnet bredt.

4.3.5 Kilder over tid

I figur 11 ser man at bruken av kilder (viktigste kilder i saken) har variert over tid. I de fire månedene i 2009 (september til desember) er politikere (nasjonalt og lokalt) lite brukt som kilder. I månedene september til oktober 2009 er de viktigste kilde i 13 % av artiklene, og synker med hele 10 prosentpoeng i månedene november og desember (slått sammen til én måned). Administratorer er derimot en populær kilde i 2009, da de i månedene september og oktober 2009 er viktigste kilde i 19 % av artiklene og øker med 11 prosentpoeng. Den kildegruppen som er mest brukt som viktigste kilde i de fire månedene i 2009 er «aksjonister/hytteiere/miljøorganisasjoner», da de er kilder i 44 % i månedene september til oktober 2009 og øker med ett prosentpoeng i de to resterende månedene. Kildegruppen «andre» står for 25 % i månedene september til oktober 2009, og 21 % i november og desember.

Tendensen fra de fire månedene i 2009 endrer seg derimot i 2010, da bruken av kildegruppene «aksjonister/hytteiere/miljøorganisasjoner» som viktigste kilder synker med hele 29 prosentpoeng fra november/desember 2009 (45 %) til januar/februar 2010 (16 %). Denne kildegruppen synker videre med ett prosentpoeng i april/mars 2010 og i mai/juni er denne kildegruppen ikke representert i noen av artiklene. I vintermånedene januar/februar 2010 er administratorer den største kildegruppen, dette er blant annet på grunn av at Statnett og BKK uttaler seg mye i mediene i denne perioden. Samtidig stiger andelen politikere som viktigste kilde med hele 16 prosentpoeng (til 19 %) fra november/desember 2009 til januar/februar 2010. Politikergruppen øker med ytterligere 29 prosentpoeng (18 %) til april/mars 2010 og står for hele 50 % av kildene i mai/juni 2010. Kildegruppen administratorer blir mindre brukt

som viktigste kilde i april/mars 2010 og utgjør da 27 % av kildene. Videre øker kildegruppen med 2 prosentpoeng til mai/juni 2010 og synker med 19 prosentpoeng i perioden juli 2010 til 1.september 2010.

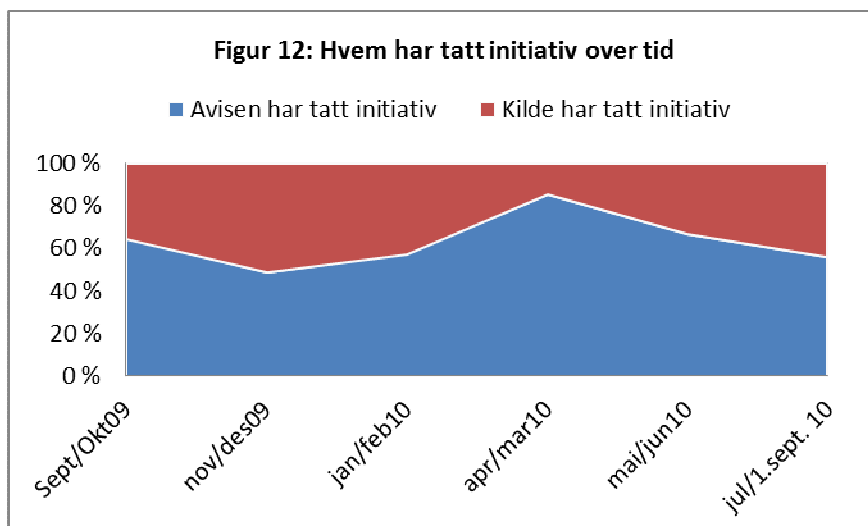
Dersom man ser på mindre viktige kilder over tid, blir resultatet noe annerledes. Da blir kildegruppene «aksjonister/hytteiere/miljøorganisasjoner» og «administratorer lokalt/nasjonalt» prioritert fremfor «politikere lokalt/nasjonalt» og «andre» gjennom store deler av perioden. Ut fra dette datagrunnlaget er det rimelig å anta at kildegruppen «administratorer lokalt/nasjonalt» har vært mer populær som en mindre viktig kilde i saken enn som den viktigste kilden i saken.

4.3.6 Hvem tok initiativ?

Det kan være interessant å undersøke hvor mange av kildene som har tatt initiativ og sendt inn leser- og debattinnlegg kontra antallet artikler der avisen har tatt initiativ. Tabell 6 gir en oversikt over nettopp dette, men her utelates «ikke kodbart» og artikler som referer til rapporter og lignende. Lederartikler er eksempelvis registrert som «ikke kodbart», så trolig er det flere egeninitierte artikler som tar i bruk kilder, enn det som fremstilles i tabellen. Dersom man sammenligner tabell 6 med tabell 3, altså initiativ mot sjanger, så ser man at resultatene er til dels samstemte. BT er i begge tabellene den avisen som har flest artikler der kilden tar initiativ (i prosent) og videre den avisen med flest debattinnlegg om temaet. Videre følger VG og deretter Aftenposten, slik som i tabell 3.

Tabell 6: hvem tok initiativ? (uten «ikke kodbart» og referat fra møter etc.)

Initiativ	Avis		
	BT	VG	Aftenposten
Avisen har tatt initiativ	53 %	70 %	79 %
Kilde har tatt initiativ	47 %	30 %	21 %
Total:	100 %	100 %	100 %

Figur 12 viser en oversikt over hvem som har tatt initiativ over tid, men her er alle de tre avisens dekning slått sammen. Her ser man, i likhet med tabell 6, at artikler som er initiert av avisene er dominerende, med unntak av månedene november/desember 2009 – da andel artikler der kilder har tatt initiativ er fire prosentpoeng høyere enn andel artikler der avisen selv har tatt initiativ. Den måneden med færrest artikler initiert av eksterne er mars/april 2010 – da andel artikler der kilder har tatt initiativ er hele 70 prosentpoeng lavere enn andel egen-initierte artikler.

4.3.7 Kildebruk fordelt etter sjanger

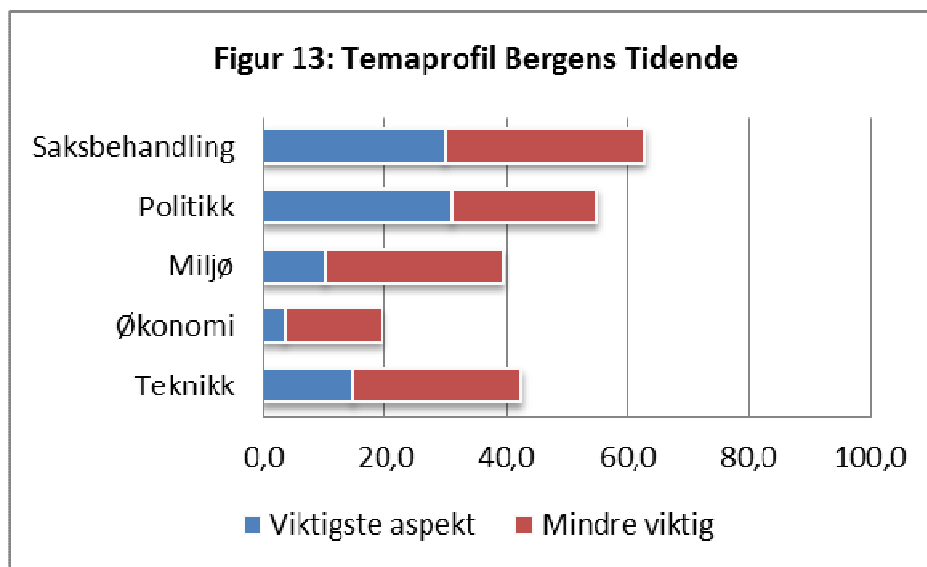
Dersom man tar utgangspunkt i de samme råttallene som brukes i tabell 5 – altså at man slår sammen viktigste kilde med mindre viktige kilde – og videre fordeler disse på sjangre, kan man undersøke hvilke typer artikler de ulike kildene har vært representert i, samt hvem som dominerer som kilder i de ulike sjangrene. Politikere er dominerende kilder i nyhetsartikler (inkludert reportasjer) i alle de tre avisene, deretter følger administratorer. Aksjonister (inkludert hytteeiere og miljøorganisasjoner) og «andre» har lavest prosentandel i alle avisene i denne sjangeren. I VG er hele 82 % av kildene i denne sjangeren politikere, i BT er 49 % i nyhetssjangeren politikere og i Aftenposten er 70 % av kildene i nyhetssjangeren politikere. Dersom man undersøker arenafunksjonen, altså kilder i debattsjangeren, er derimot kildegruppen «andre» mest representert i alle de tre avisens debattartikler. I BT utgjør kildegruppen «andre» 66 % av kildene i avisens 164 debattinnlegg, deretter følger politikere med 18 %, aksjonistgruppen med 10 % og til slutt administratorgruppen med 7 %. Man finner noen av de samme tendensene i BTs kronikker, der kildegruppen «andre» dominerer med 47 %, deretter følger administratorer med 35 %, aksjonister med 12 % og politikere med 6 %.

I de 16 debattinnleggene i VG er kildene fordelt tilnærmet likt fordelingen i BT. I Aftenposten er derimot kun politikergruppen og «andre» representert i debattinnleggene, der «andre» dominerer som kilder med totalt 79 % av Aftenpostens 14 debattinnlegg. Man kan altså fastslå at politikere dominerer i nyhetssjangeren, mens «andre» dominerer i debattsjangeren i alle de tre avisene²¹.

4.4. Tema for oppslagene – hvem fokuserer på hva?

De aspektene som er nevnt i avsnittet over er alle med på å danne et bilde av hvilke aspekter som har fått spalteplass. Dette kan måles i omfang og antall artikler, men også prosentvis i forhold til den totale dekingen.

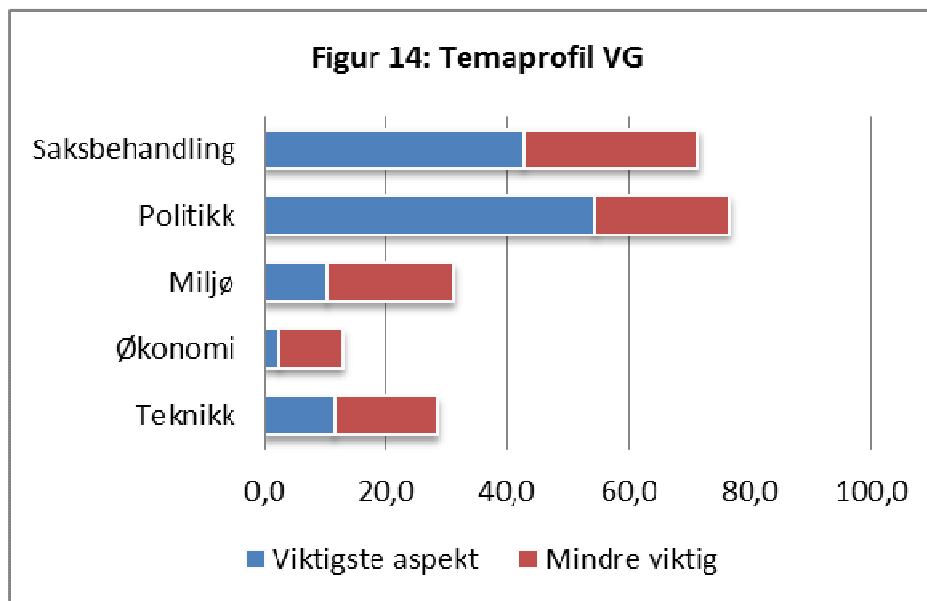

Det er totalt skrevet 272 artikler som enten har tekniske aspekter som viktigste aspekt, eller mindre viktig aspekt. BT står for totalt 218 artikler som omhandler tekniske aspekter ved saken, videre har BT 76 artikler som omhandler tekniske aspekter som viktigste aspekt og 142 som nevner tekniske aspekter, men først og fremst omhandler andre aspekter. Til sammen-

²¹ Her har jeg samlet kildene i kildegruppene; politiker, administrator, aktivist/hytteier/miljøorganisasjon og andre. Råttallene er fordelt etter hvor mange ganger kildegruppen er brukt i avisens sjangre, og deretter delt på totalt antall artikler i den sjangeren. Fordi en kilde kan ha blitt brukt som viktigste og mindre viktige kilde, samt at gruppene er slått sammen, vil resultatet i prosent overstige 100 %. Totalt prosentsum i nyhetssaker blir da: BT 131 %, VG 139 % og Aftenposten 139 %. I debattsjangeren: BT 101 %, VG 100 % og Aftenposten 93 %. I kronikker er prosentsummen 100 %.

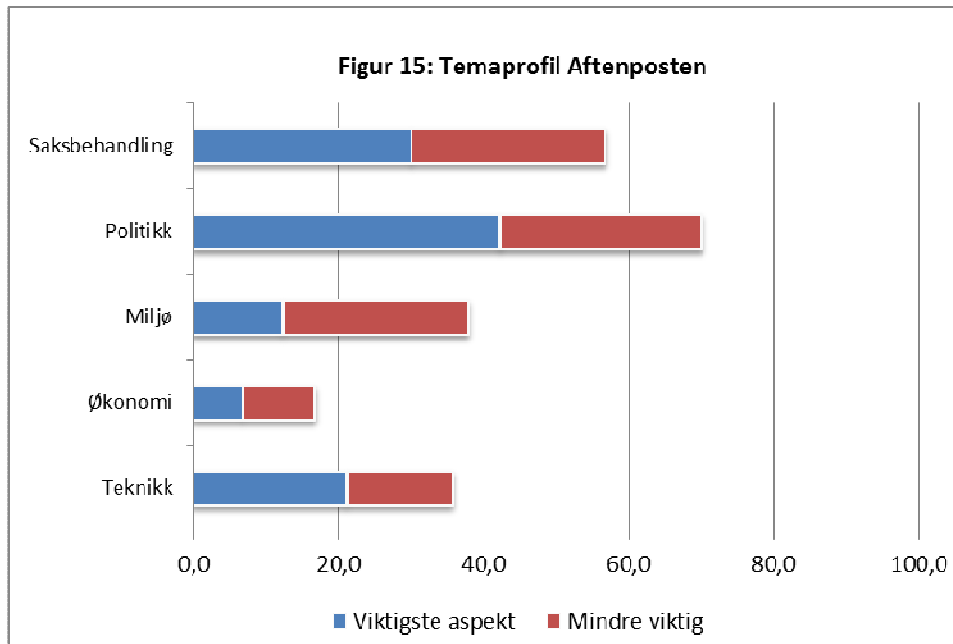
ligning har VG 9 artikler og Aftenposten 19 artikler der teknikk er det viktigste aspektet. Begge avisene har til sammen 19 artikler der teknikk blir nevnt, men ikke er viktigste sak.

Økonomiske aspekter i saken er ikke høyt prioritert blant de tre avisene, bare 125 artikler totalt. Også her dominerer BT i antall artikler, men kun 18 artikler har økonomi som viktigste aspekt. VG har kun 2 artikler og Aftenposten 6 artikler med økonomi som viktigste aspekt. Når det gjelder artikler som ikke har økonomi som viktigste aspekt, har BT skrevet 82 artikler, VG 8 og Aftenposten 9.

Miljømessige aspekter har fått mer spalteplass enn økonomi, med 260 artikler totalt. BT skriver 52 artikler, der miljømessige aspekter er det mest sentrale i artikkelen, og 150 artikler der miljø ikke er det viktigste aspektet. Igjen er det et stort spenn mellom BT og de to andre avisene hva gjelder omfang; VG har 8 artikler der miljø er viktigst og 16 som mindre viktig aspekt. Aftenposten har 11 artikler der miljø er det viktigste aspektet, 23 der det ikke er viktigst.

Alle avisene har fokusert på politiske og saksbehandlingsmessige aspekter ved saken, fremfor tekniske, økonomiske og miljømessige. Det er totalt 404 artikler som omhandler politikk og 428 artikler som handler om saksbehandlingen. Hvis man sammenligner tallene i prosent, sett i forhold til hver enkelt avis sin totale dekning av saken, har VG fokusert på politiske aspekter, da hele 54,5 % av VGs artikler omhandler politikk som hovedaspekt. Aftenposten fokuserer også på politikk, med 42,2 %. BT er ganske balansert ved begge aspekter – 31,1 % av deknningen handler om politikk som viktigste aspekt, og 30,1 % om saksbehandlingen som viktigste aspekt. Aftenposten bruker 30 % av artiklene på saksbehandling og VG 42,9 %. Det er altså tydelig at avisene fokuserer på aspekter som omhandler politikk eller saksbehandling.

4.5 Avisenes vinkling og standpunkt

Problemstillingen legger først og fremst vekt på vinklingen i saken. Jeg har valgt å dele disse vinklingene opp i fire hovedtema:

1. Forsyningssikkerheten til Bergen.
2. Høyspentmast versus sjøkabel.
3. Regjeringen sin behandling av saken.
4. For eller imot den konsesjonsgitte traséen.

Det er i tillegg to andre mindre tema som ikke er tatt med i analysen. Det første temaet er bruk av *Hardangerbroen* som et eksempel på naturinngrep i Hardanger, altså et motargument til at mastene er et betydelig naturinngrep. Det andre temaet som ikke er tatt med er debatten om

periferien versus sentrum, som startet for fullt etter professor Iver B. Neumann uttalte at « – Det finnes ikke noe land i verden hvor periferiene får mer penger fra hovedstaden enn i Norge. Så sinnet forteller vel mer om lokale identiteter enn innsikt i politiske prosesser» (NTB 06.08.2010). Etter dette raste debatten om den såkalte «Osloarrogansen» og «Vestlandet versus Østlandet».

I tillegg til de fire hovedtemaene, har analysen tatt for seg mer generelle aspekter ved saken, altså vinkling og omfang i forhold til tekniske, politiske, miljømessige, økonomiske og saksbehandlingsmessige/administrative aspekter. Alle aspektene som er undersøkt tar kun utgangspunkt i hvor mange artikler som er skrevet om aspektet, og ikke sideantall. Videre skiller analysen mellom vinkling i *tekst* og vinkling i *tittel og ingress*. Det er derimot kun «for eller imot mastene» som også inkluderer vinklingen i tittel og ingress – de andre aspektene er kun presentert som vinkling i tekst.

4.5.1 Høyspentmaster versus sjøkabler

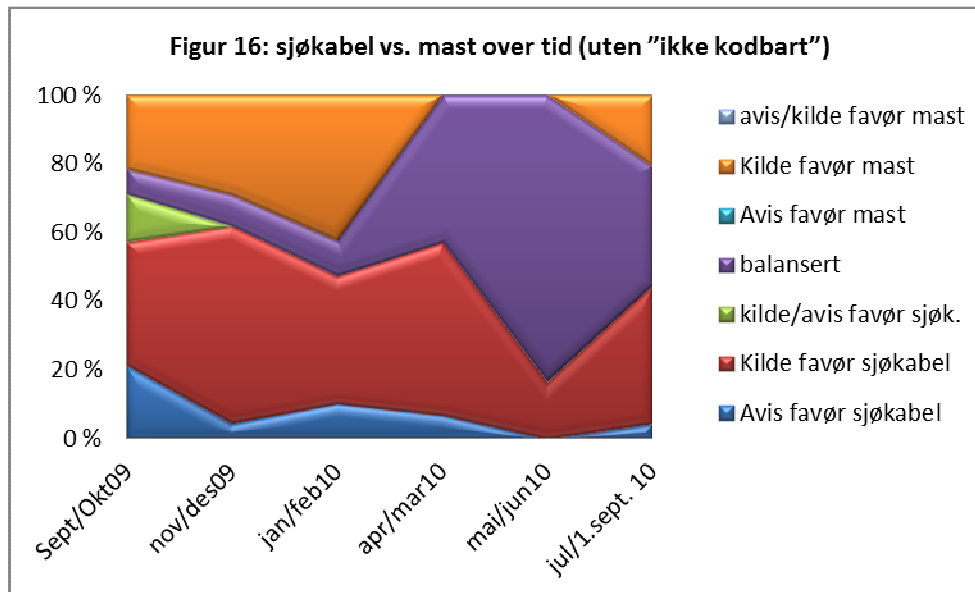
Et av de viktigste aspektene i saken er om det skal bygges høyspentmaster eller sjøkabler i Hardanger. Dekningen av dette aspektet er prosentvis relativt lik i de tre avisene. De tre avisene har totalt skrevet 564 artikler som omhandler høyspentmaster, enten som viktigste eller som en mindre viktig del av artiklene. Videre er det skrevet 291 artikler om sjøkabler som både hovedaspekt og mindre viktig aspekt. Flere av disse artiklene handler nok om både høyspentmaster og sjøkabler, da store deler av debatten om mastene har dreid seg om sjøkabler versus høyspentmaster.

Tabell 7: Sjøkabel vs. Master (uten «ikke kodbart»)

	Vinkling		Avis	
	BT	VG	Aftenposten	
Avis favør sjøkabel	6 %	11 %	0 %	
Kilde favør sjøkabel	47 %	18 %	27 %	
kilde/avis favør sjøkabel	1 %	0 %	0 %	
balansert	23 %	60 %	54 %	
Avis favør mast	0 %	0 %	0 %	
Kilde favør mast	23 %	11 %	19 %	
avis/kilde favør mast	0 %	0 %	0 %	
Totalt:	100 %	100 %	100 %	

I tabell 7 ser man en oversikt over de tre avisenes vinkling av sjøkabler versus høyspentmaster i artiklenes brødtekst (ikke tittel og ingress). Tabellen har ikke tatt med artikler som ikke omtaler sjøkabler eller høyspentmaster, da flertallet av artikler havner under «ikke kodbart», noe som gjerne gjør at resultatet ikke kommer tydelig frem. Ingen av redaksjonene har vært i favør høyspentmaster, mens redaksjonen i både BT og VG har vært i favør sjøkabler. Begge østlandsavisene har et flertall av artikler som er balansert i sin vurdering.

Det mest oppsiktsvekkende resultatet er gjerne hvilke kilder og meninger som får komme til orde i BT. Her dominerer nemlig kilder som er i favør av sjøkabler, med mer enn dobbelt så mange oppslag. Andel kilder i favør av sjøkabler dominerer også i de to andre avisene, men VG og Aftenposten har flest andel artikler som er balanserte.

4.5.2 Forsyningsikkerheten til Bergen

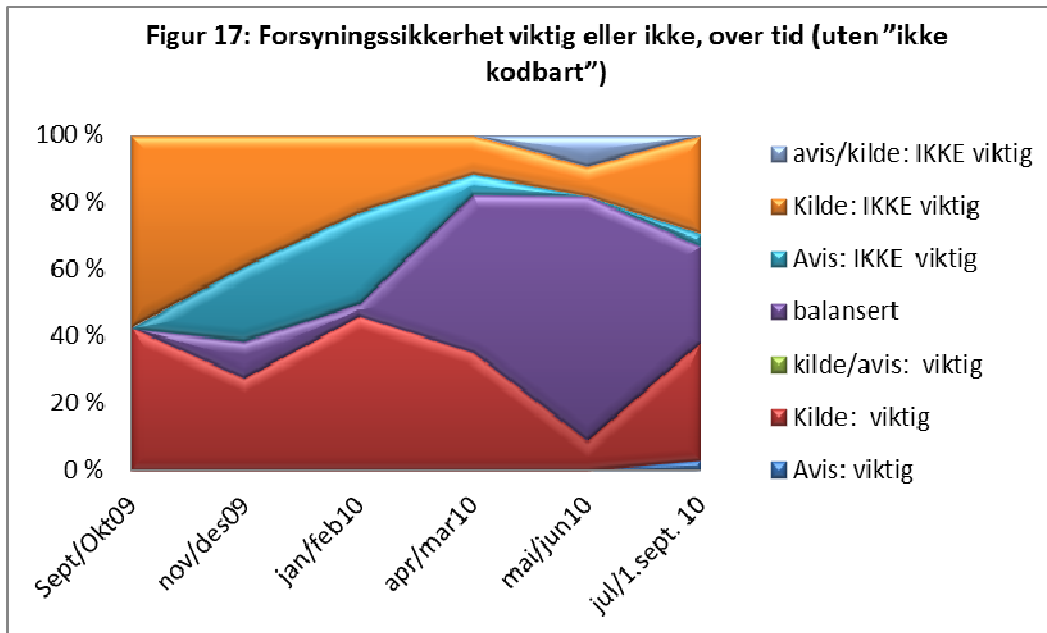
Det andre hovedaspektet i saken er hvorvidt Bergen trenger mer strøm eller ikke. Det er flere sider ved dette aspektet som blir diskutert, men et gjennomgående tema i diskusjonen har vært hvorvidt behovet for mer strøm til Bergen er akutt eller ikke. Dette aspektet er også blitt brukt som argument både for og imot byggingen av høyspentmastene. Jeg har valgt å skille mellom artikler som mener forsyningssikkerheten er «viktig», altså at det er et akutt behov for mer strøm, og «ikke viktig», som vil si at det enten ikke er et behov for mer strøm eller at behovet ikke er akutt. Det er stort sett BKK, Statnett og Olje- og Energiministeren som argumenterer med at behovet er akutt, mens Johan Fredrik Oddfjell er en av de viktigste kildene som mener at strømbehovet ikke er akutt.

Tabell 8: Forsyningssikkerhet viktig eller IKKE viktig (uten «ikke kodbart»)

Vinkling	Avis		
	BT	VG	Aftenposten
Avis: viktig	1 %	5 %	5 %
Kilde: viktig	32 %	53 %	37 %
Kilde/avis: viktig	0 %	0 %	0 %
Balansert	26 %	21 %	37 %
Avis: IKKE viktig	9 %	5 %	5 %
Kilde: IKKE viktig	31 %	16 %	16 %
Avis/kilde: IKKE viktig	1 %	0 %	0 %
Totalt:	100 %	100 %	100 %

I denne debatten har BT holdt seg tilnærmet balansert, mens de to andre avisene lar kilder i favør akutt forsyningssikkerhet til Bergen få komme til orde fremfor kilder som mener at behovet ikke er akutt. Dette har sannsynligvis sammenheng med at Bergens forsyningssikkerhet først og fremst er et lokalt tema i Bergen og at Johan Fredrik Oddfjell ikke har vært særlig aktiv i de to østlandsavisene. Statnett og Regjeringen har derimot vært en viktig kilde i alle de tre avisene. Dette gjenspeiles også i tabell 5, som viser en oversikt over kilder i saken. Oddfjell er registrert som kildegruppen «Hytteieier og næringsdrivende i området», da han har opptrådt i mediene som en uavhengig part og ikke som aksjonist. Få andre har havnet i samme kildegruppe. Tabell 5 viser således at hytteieiere og næringsdrivende i Hardanger utgjør 5 % av kildene i BT (både som viktigste kilde og mindre viktig kilde) og kun 1 % av kildene i de to resterende avisene.

BKK utgjør kun 3 % av BTs kilder, men nevnes ikke som kilde i VG og kun 1 % av Aftenpostens kilder. Statnett er derimot en større kilde i alle de tre avisene og utgjør en større prosentandel i VG. Altså kan man med stor sannsynlighet si at VGs dominerende vinkling, fra kildenes side i dette aspektet, først og fremst skyldes valg av kilder. og videre at Statnett er overrepresentert som kilde i forhold til opposisjonelle kilder som mener at Bergens strømmangel ikke er akutt.

4.5.3 Regjeringens behandling av saken

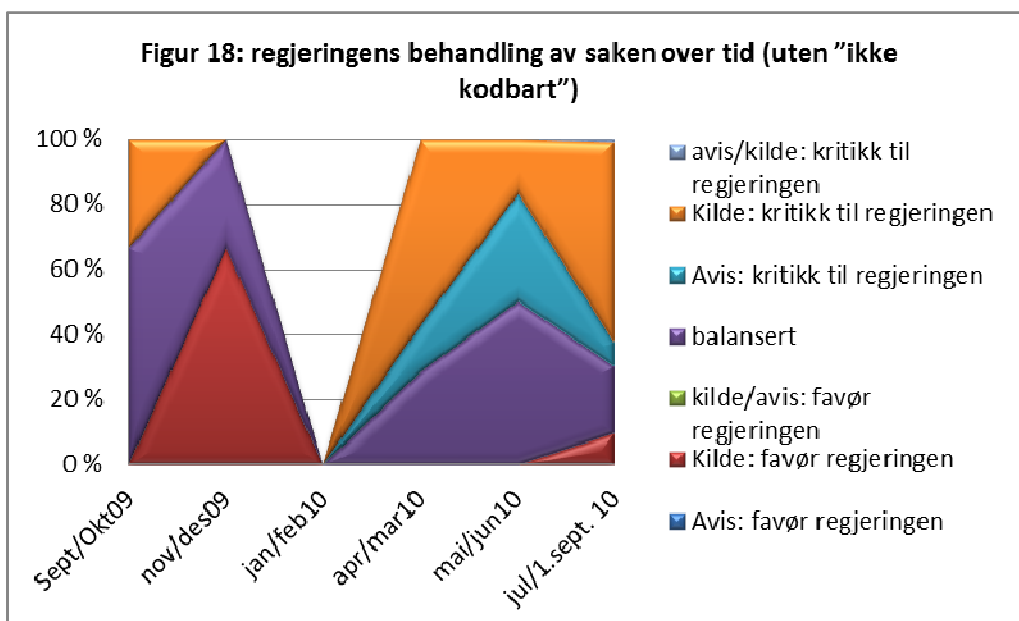
Etter at regjeringen tok avgjørelsen om å bygge kraftlinjen i Hardanger 02.07.2010, dukket det frem et nytt tema i mediene; hvordan regjeringen behandlet saken. Her har flere kritisert regjeringen for å ha gjort et dårlig politisk håndverk, og flere rettet en spesiell kritikk til Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen. Til tross for at dette temaet dukket opp nokså seint i debatten, er det et av de mest omtalte. Dette har nok sammenheng med at regjeringens behandling av saken var utslagsgivende for at den blusset opp til å bli en stor mediasak sommeren 2010.

Tabell 9: Regjeringens behandling av saken uten «ikke kodbart»

Vinkling	Avis		
	BT	VG	Aftenposten
Avis: favør regjeringen	0 %	0 %	0 %
Kilde: favør regjeringen	11 %	9 %	6 %
Kilde/avis: favør regjeringen	0 %	0 %	0 %
Balansert	17 %	31 %	34 %
Avis: kritikk til regjeringen	7 %	20 %	4 %
Kilde: kritikk til regjeringen	65 %	36 %	54 %
Avis/kilde: kritikk til regjeringen	0 %	4 %	2 %
Totalt:	100 %	100 %	100 %

Tabell 9 viser en oversikt over hvordan de tre avisene har valgt å vinkle oppslagene som handler om regjeringens behandling av saken. Også her er BT dominerende i sin kritikk, der 65 % av kildene kritiserer regjeringens behandling av saken. De to andre avisene bruker også flere kilder som er kritiske til regjeringen kontra favør av/ikke kritisk til regjeringen, men i mindre grad enn BT. VG har derimot rettet sin kritikk til regjeringens saksbehandling gjennom et stort antall leder- og kommentarartikler i mye større grad enn BT og Aftenposten.

Dette er som nevnt et aspekt som har oppstått for fullt etter at regjeringen tok beslutningen om å bygge mastene. Men regjeringen har også behandlet saken underveis, og statsråd Terje Riis-Johansen har uttalt seg ved et par anledninger før den endelige beslutningen ble tatt. Figur 18 viser en oversikt i prosent hvordan saken har vært vinklet over tid. Det er viktig å merke seg at det kun er skrevet et fåtall av artikler om regjeringens behandling av saken før sommeren 2010. I månedene før beslutningen ble tatt har vinklingen vært bortimot balansert, og har blitt dekket under hele perioden, med unntak av månedene januar og februar 2010.

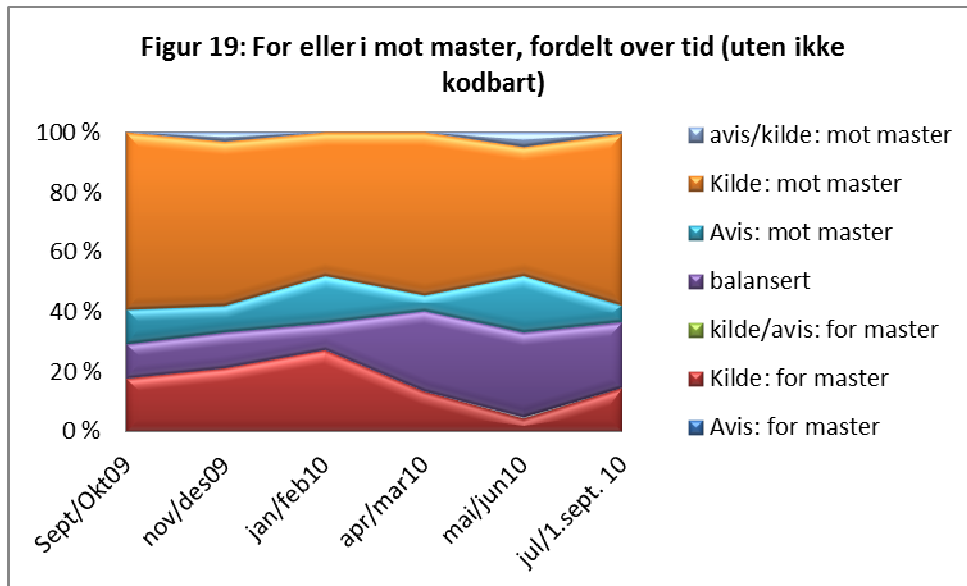
4.5.4 For eller imot mastene

Det siste aspektet som er blitt undersøkt i saken er om oppslagene er vinklet for eller imot den opprinnelige og konsesjonsgitte traséen, altså om avisene er for eller imot sakens kjerne; høyspentmastene i Hardanger.

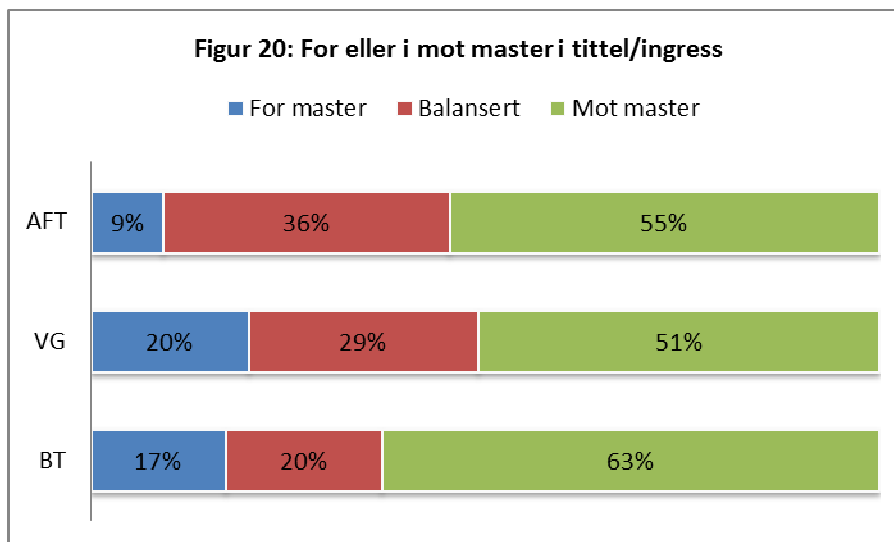
Tabell 10: For eller imot master (uten «ikke kodbart»)

	Vinkling		
	BT	VG	Aftenposten
Avis: for master	0 %	0 %	0 %
Kilde: for master	16 %	18 %	12 %
Kilde/avis: for master	0 %	0 %	0 %
Balansert	18 %	33 %	31 %
Avis: imot master	8 %	11 %	4 %
Kilde: imot master	58 %	36 %	53 %
Avis/kilde: imot master	0 %	2 %	0 %
Totalt:	100 %	100 %	100 %

Alle de tre avisene er tydelige motstandere av den konsesjonsgitte traséen fra Sima til Samnanger. Ingen av de totalt 85 lederartiklene som har blitt skrevet om saken har vært tydelig for mastene. På lederplass fordelt over de tre avisene har derimot 5,9 % av dekningen vært imot mastene. Enda skjevere er forholdet mellom kilder som er imot og kilder som er for mastene. Hele 43 % av kildene som er brukt i den totale dekningen er imot mastene, mens kun 12,4 % av kildene er for (inkludert artikler som ikke gjelder dette aspektet i saken).

Dette kan også sees over tid. Figur 19 viser at saken i stor grad har vært vinklet imot mastene under hele perioden. Men vi ser også en økning i balanserte saker, samtidig som andelen av kilder som er for mastene synker i perioden 1. april 2010 – 1. september 2010²².

Dataene i tabell 10 tar kun utgangspunkt i vinklingen i selve *teksten* i artiklene som er skrevet. Figur 20 viser derimot vinklingen i artiklens tittel og ingress. Også her ser man at alle de tre avisene har fremstått som tydelige motstandere av høyspentmastene.

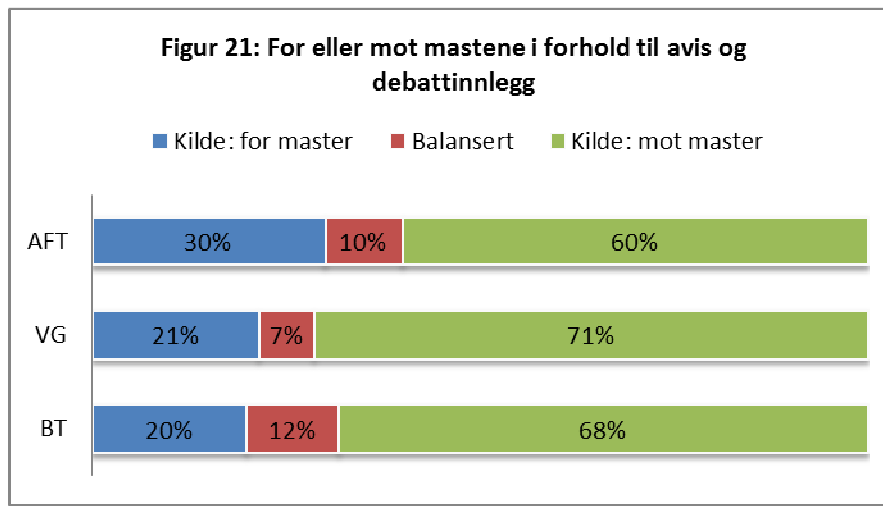
²² Antallet artikler totalt er større i siste periode, så antallet kilder har økt selv om den relative andelen synker.

Dersom man sammenligner «kilde: for master», «balansert» og «kilde: mot master» med sjangeren debattinnlegg, kan man si noe om hvordan dekningen har vært i forhold til arenafunksjonen slik som i figur 21²³.

Ved å slå sammen VG, Aftenposten og BTs dekning, ser man de samme tendensene som i tabell 10 – kildene har vært tydelig imot mastene. Kildene er imot mastene i 68 % av debattinnleggene, kontra 21 % av innleggene der kildene har vært for byggingen av mastene, og 11 % der artiklene er balansert.

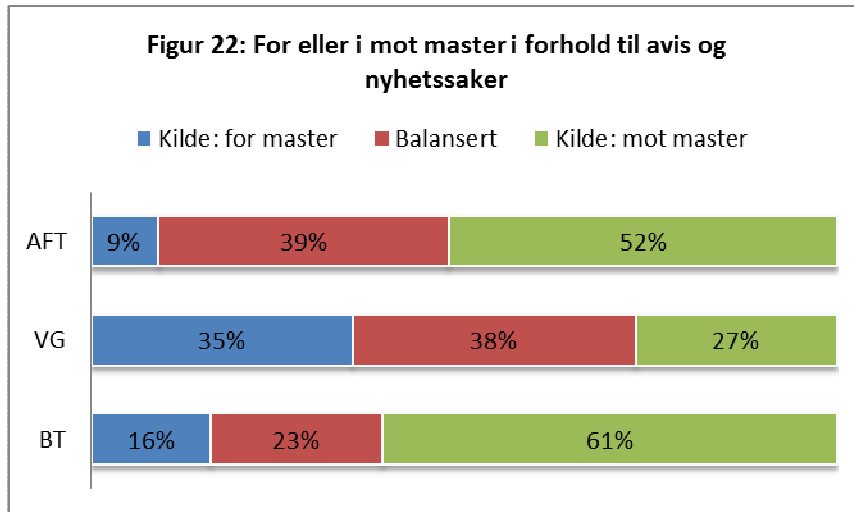
Dersom vi fordeler dette ut over de tre avisene (slik som i figur 21), så ser man at VG er den avisen som lar flest antall motstandere av mastene få komme til orde i debattinnleggene. Hele 71 % av debattinnleggene er vinklet mot mastene, i motsetning til 7 % av artiklene som er balansert og 21 % som er for mastene. De samme tendensene finner vi i de to andre avisene også, men Aftenposten lar prosentvis flere tilhengere komme til orde enn de to andre avisene – da antall tilhengere av mastene som har uttalt seg i debatter i Aftenposten er 10 prosentpoeng over BT og 9 prosentpoeng over VG.

Resultatene fra figur 21 viser at det har vært en skjev fordeling av for og imot mastene i debattsjangeren. Det er imidlertid viktig å merke seg at denne sjangeren først og fremst er styrt av innsendere. Videre er det sannsynlig at det har vært flere innsendere som har vært imot mastene, noe som sannsynligvis er en av årsakene til den skjeve fordelingen av kilder i tabell 10. Figur 22 viser derimot at BT og Aftenposten har prioritert kilder som har vært imot

²³ Figur 21 er basert på råttallene som brukes i tabell 10, og tar derfor kun utgangspunkt i vinkling i tekst, ikke i tittel og ingress

mastene i nyhetsartiklene om saken, men her er andelen av balanserte artikler større. Det er hele 45 prosentpoeng mellom andelen av BTs nyhetsartikler som er vinklet for mastene og artikler som er imot mastene.

Aftenpostens nyhetsartikler er også i stor grad vinklet imot mastene. Her er differansen 43 prosentpoeng mellom nyhetsartikler imot og nyhetsartikler for høyspentmastene. Den største andelen av VGs nyhetsartikler er balanserte i vinklingen, og videre er det kun 8 prosentpoeng som skiller andel nyhetsartikler for og imot mastene. Tendensene fra tabell 10. og figur 22 er tilnærmet like. Således er det sannsynlig å si at den skjeve fordelingen av artiklenes vinkling (for og imot mastene) i BT og Aftenpostens dekning, ikke skyldes den skjeve fordelingen i debattinnleggene, da de samme tendensene også gjenspeiler seg i nyhetsartiklene. Det samme kan derimot ikke sies om VG, der debattinnleggene har en overvekt av motstanderne av mastene, og i nyhetsartiklene har en tilnærmet balansert vinkling. Det er med andre ord et markant skille mellom VG og de to andre avisene på dette området.

4.6 Monsterbruk

I denne delen av analysen har jeg tatt utgangspunkt i avisenes bruk av begrepet «monstermast». Dette er et ladet begrep, som kan signalisere at man er imot høyspentmastene, da de fremstilles som «monstre». Jeg må likevel understreke at man i denne analysen ikke kan sette likhetstegn mellom bruken av ordet «monstermast» og avisens holdning i saken. Begrunnelsen er først og fremst at denne analysen ikke skiller mellom artikler som bruker ordet for å fremstille høyspentmastene som «monstre», og artikler som kritiserer eller omtaler begrepet. Dersom avisene kun omtaler «monstermastene», skrives begrepet i anførselstegn. Denne analysen kan derfor kun gi et innblikk i omfanget av bruken av begrepet, både over tid, på lederplass, og om det er journalisten eller kilden som har anvendt begrepet.

4.6.1 Omfanget av «monsterbruken»

Begrepet «monstermast» brukes i omtrent 21 % av alle oppslagene fra de tre avisene. Tabell 11 viser hvordan begrepet har utviklet seg over tid, og her ser man at begrepet er mest utbredt i sommermånedene juli 2010 til 1.september 2010. Sett i forhold til hvor mange artikler de ulike avisene har skrevet, så er begrepet mest utbredt i VG, som bruker begrepet i 32 % av alle artiklene. Dette skyldes trolig først og fremst at VG har brukt «monster-mastene i Hardanger» som tematittel i flere av artiklene. BT bruker ordet i om lag 20 % av artiklene og Aftenposten tar i bruk «monstermast» i 14 % av artiklene. I januar og februar 2010 bruker BT begrepet til sammen 13 ganger, noe som tilsier omrent 29 % av BTs artikler disse to månedene – dette er de to månedene BT bruker begrepet mest, i forholdt til antall artikler i januar og februar 2010.

Tabell 11: bruk av «monstermaster» fordelt etter tid, avis og totalt antall

Dato	Bruker monstermast		Avis		
	Antall	Prosent	BT	VG	Aftenposten
sept/okt 09	4	3 %	4	0	0
nov/des09	8	6 %	7	1	0
jan/feb10	13	9 %	13	0	0
mar/apr10	8	6 %	6	1	1
mai/jun10	3	2 %	3	0	0
jul/1.sept 10	108	75 %	73	23	12
Totalt:	144	100 %	106	25	13

Avisene har totalt brukt begrepet på eget initiativ 69 ganger (der både avisene og kildene har brukt begrepet i 12 av disse artiklene). Dette utgjør at «monstermast» kun er sitert av andre i 52 % av artikler der begrepet brukes, 40 % der journalistene har brukt begrepet, og 8 % der både journalistene og kildene har brukt begrepet. Fordeler vi dette på de tre avisene ser vi at VG er den avisen der journalistene bruker begrepet mest, da hele 84 % av VGs bruk av begrepet er egeninitiert. Videre er 4 % både journalister og kilder og 12 % kun sitering av andre. Aftenpostens journalister bruker begrepet i 54 % av deknningen, 8 % der både kildene og journalisten bruker begrepet og 38 % der kun kildene bruker begrepet. BT skiller seg således fra de to avisene på dette punktet, da «monstermaster» først og fremst siteres av andre.

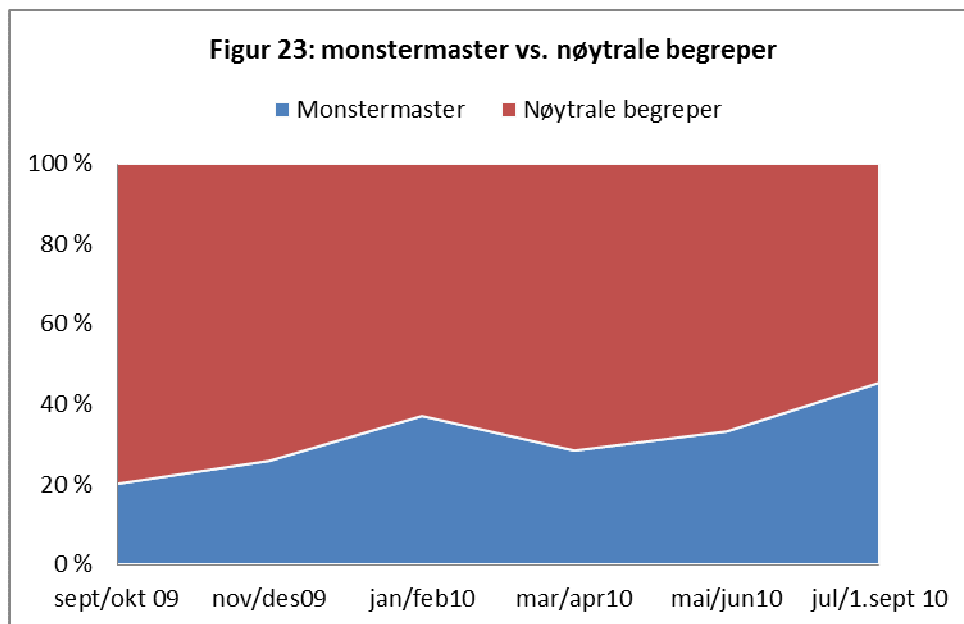

Hele 63 % av artiklene der begrepet brukes er sitert av andre, 9 % er både kilden og journalister, og 27 % der kun journalistene bruker begrepet.

4.6.2 «Monstermast» vs. «kraftmast»

For å se hvordan begrepet «monstermast» er blitt brukt i mediene, kan man også sammenligne det med bruken av andre, mer nøytrale begreper. Jeg har således arbeidet ut i fra at «monstermast» er et ladet begrep, og videre at andre begreper på høyspentmaster er mindre ladet og mer faglig korrekt. Eksempelvis brukes begreper som «kraftmast», «420 kW høyspentmast» og lignende når mediene omtaler høyspentmastene med andre begreper enn «monstermast». Jeg anser ikke ordet «kraftlinje» for å være en del av de nøytrale begrepene, da dette begrepet også brukes om sjøkabler, jordkabler, i tillegg til høyspentmaster. Bruken av begrepet «kraftlinje» er dermed ikke tatt i betraktning i denne analysen. Dersom analysen derimot hadde satt «kraftlinje» som et nøytralt begrep slik som «kraftmast» og «høyspentmast», hadde nok en betydelig større andel av artikler tatt i bruk «nøytrale» begreper, fordi «kraftlinje» er et meget utbredt begrep i saken.

I løpet av den aktuelle perioden bruker avisene ordet «monstermast» i til sammen 144 ulike artikler. Til sammenligning brukes begreper som «kraftmast» og lignende i til sammen 217 ulike artikler. Analysen avdekker altså en markant bruk av det ladete begrepet «monstermaster», også i forhold til nøytrale begreper.

I figur 23 er bruken av begrepet «monstermaster» sammenlignet med nøytrale begreper over tid. Begreper som «kraftmast» og andre nøytrale begreper dominerer gjennom hele perioden,

med unntak av sommermånedene juli 2010 til 1. september 2010 når omfanget er på sitt største. Her ser man en vesentlig økning i bruken av begrepet, da hele 45 % av artiklene disse månedene bruker begrepet «monstermast». Dette ladete begrepet blir med andre ord mer og mer populært desto større saken vokser seg i omfang, og videre har bruken av begrepet økt med 25 prosentpoeng siden de to første månedene (september og oktober 2009).

4.6.3 «Monstermaster» på lederplass

I den aktuelle perioden er det skrevet totalt 85 leder- og kommentarartikler om saken. «Monstermaster» er nevnt i totalt 30 av disse lederartiklene. BT bruker ordet «monstermast» mest av de tre avisene; henholdsvis i 17 forskjellige lederartikler. VG bruker ordet i 9 lederartikler og Aftenposten tar i bruk ordet i 4 ulike lederartikler. Tendensen er derimot annerledes hvis man måler disse sakene i prosent, i forhold til hvor mange lederartikler de tre avisene har skrevet om saken. BT har totalt skrevet 53 lederartikler, VG har skrevet 23 og Aftenposten har til sammen skrevet 9 lederartikler om saken. Dette viser at Aftenposten tar i bruk begrepet «monstermast» i 44 % av sine 9 lederartikler, VG tar i bruk begrepet i 39 % av sine 23 lederartikler og BT bruker begrepet i 32 % av sine 53 lederartikler.

4.6.4 Vinkling og «monstermaster»

Som nevnt tidligere er det problematisk å konkludere med at selve bruken av begrepet «monstermast» er kritikkverdig i seg selv, da flere av artiklene kritiserer begrepet eller kun omtaler det i anførselsteget. Man kan derimot sammenligne bruken av begrepet med resultatene fra vinklingene og aspektene i saken.

Tabell 12: monstermaster og nøytrale begreper i forhold til vinkling for eller imot mastene

	Vinkling	Begreper
	Monster	Nøytralt
For master	13 %	19 %
Balansert	19 %	19 %
Mot master	68 %	61 %
Total	100 %	100 %

I artikler der kildene har vært imot mastene, er begrepet «monstermast» brukt i til sammen 64 artikler, sammenlignet med 16 artikler der kildene har vært for mastene og 23 artikler som er

balansert. Av de artiklene som nevner monsternmaster og vinkles enten for eller imot høyspentmastene, er 68 % av artiklene vinklet mot mastene, slik som tabell 12 viser – altså har begrepet i dominerende grad blitt brukt som et virkemiddel *mot* mastene, fremfor *for* mastene. Samtidig ser man de samme tendensene med nøytrale begreper.

Tabell 13: monsternmaster vs. nøytrale begreper i forhold til vinkling for eller imot mastene

	Vinkling Monster vs. nøytralt		
	Monster	Nøytralt	Totalt:
For master	30 %	70 %	100 %
Balansert	38 %	62 %	100 %
Mot master	41 %	59 %	100 %

Dersom man derimot sammenligner «monsternmaster» og nøytrale begreper i forhold til hverandre samt vinkling i forhold til mastene, slik som i tabell 13 (råtallene er de samme som i tabell 12, men prosentutregningsretningen er endret), ser man at nøytrale begreper blir valgt fremfor «monsternmaster» også her. Videre ser man at i artikler som omtaler mastene positivt, er nøytrale begreper som «kraftmast» dominerende. Bruken av begrepet «monsternmaster» øker derimot med åtte prosentpoeng i artikler som er balansert i sin vinkling til mastene, og med ytterligere tre prosentpoeng i artikler som er negative til mastene. Ut i fra dette kan man fastslå at nøytrale begreper brukes mest i artikler som gir positiv omtale av mastene, og at det ladete begrepet blir brukt mest i artikler som er balanserte eller imot.

5. Oppsummering og konklusjoner

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt mediedekningen av de kontroversielle kraftmastene i Hardanger. Prosjektet har tatt utgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. *Hvordan omtales kraftlinjesaken Sima-Samnanger i papirutgavene til mediehusene Aftenposten, VG, og BT, med tanke på vinkling, omfang og sakens spredningsprosess fra en regional sak til en nasjonal sak?*
2. *Hvilke kilder blir brukt og hvordan brukes kildene?*
3. *Hvordan bruker de ulike avisene begrepet «monstermaster»?*

For å svare på de tre spørsmålene har jeg utført en kvantitativ innholdsanalyse, hvor jeg har tatt for meg 679 artikler fra papiravisutgavene av BT, VG, Aftenposten Morgen og Aftenposten Aften som omtaler kraftlinjen i Hardanger. De data som er samlet inn og analysert viser tendenser som trekker i retning av å svare på problemstillingene. For det første er omfanget av dekningen skjevt fordelt på de tre avisene, da BT har stått for om lag 75 % av dekningen. Videre har det blitt skrevet til sammen om lag 400 sider om saken, der den gjennomsnittlige artikkelen er litt over en halv side, og der 73 av de 679 oppslagene er forsidesaker. For å drøfte problemstillingene ytterligere og trekke konklusjoner om pressens samfunnsrolle i kraftlinjesaken, sees dekningen i sammenheng med teoriene som blir fremlagt i kapittel 2.

5.1 Pressens oppgaver i Kraftlinjesaken

I kapittel 2 redegjør jeg for at pressen har ulike roller og funksjoner i samfunnet, og forklarer at denne masteroppgaven tar utgangspunkt i de tre sentrale funksjonene; vaktbikkjefunksjonen, informasjonsfunksjonen og arenafunksjonen. Jeg har videre redegjort for at samfunnsoppdraget presses fra ulike hold; eierne, kildene og mediebedriftenes økonomiske press. Dette prosjektet har vektlagt presset fra kildene, «makten over innholdet», samt pressens rolle som selvstendig aktør.

5.1.1 Informasjonsfunksjonen og kraftlinjesaken

I en aktuell sak som dette, kan det være problematisk å skille mellom vaktbikkjefunksjonen og informasjonsfunksjonen. I denne drøftingsdelen har jeg derfor valgt å slå sammen vaktbikkjefunksjonen med informasjonsfunksjonen (jamfør Røssland m.fl 2006, s. 5). Jeg har

imidlertid ikke undersøkt om journalister utøver gravende journalistikk eller ikke. Men gjennom gjennomlesningen av de 679 artiklene kan jeg fastslå at det har vært flere tilfeller hvor spesielt BT har lagt press på eksempelvis Statnett for å få tilgang til rapporter – noe som kan tyde på at BT har drevet gravende journalistikk i denne saken.

BT dekker saken gjennom hele perioden, fra inngangen av september 2009 til 1. september 2010. Videre har BT dekket saken bredt både i omfang (512 oppslag) og sjanger, noe som kan anses som å være en vesentlig del av informasjonsfunksjonen – da publikum får tilgang til mest mulig informasjon. Avisen dekker saken bredt i alle sjangrene; *nyhetsartikler, reportasjer, notiser, ledere/kommentarartikler, kronikker og debatt* – der nyhetsartikler og deretter debatter er størst i omfang. De to andre avisene har derimot skrevet langt færre artikler om saken, samt dekket saken i færre sjangre. VG har totalt skrevet 77 artikler og dekker ikke saken i særlig grad før juni 2010. På grunn av feilkodingen av VGs debatter og kronikker (jamfør 3.4.1) viser analysen at sjangrene notis og kronikk er fullstendig fraværende i VGs dekning. Det er dermed problematisk å si noe om VGs bruk av kronikker og debatter. Dersom dette ikke blir tatt med i betraktningen, viser analysen at VG har fokusert på sjangrene nyhetsartikler, leder/kommentarartikler og debatter/leserinlegg. Aftenposten dekker saken i særlig grad i fra juni 2010, og har totalt skrevet 90 artikler om saken. Avisen dekker alle sjangre, men nyhetsartikler er i særlig grad dominerende for dekningen. Deretter følger debattsjangeren og deretter leder/kommentarsjangeren. Dersom man setter et ideal²⁴ om at avisene skal dekke saken fra et bredt spekter av sjangre, viser mine data at det sannsynligvis kun er BT og til dels også Aftenposten som oppfyller idealet.

Samfunnsoppdragets vaktbikkjefunksjon innebærer blant annet at den øvrige makten ikke får reprodusere sin makt i mediene. I kraftlinjesaken betyr det at avisene blant annet kritiserer beslutningstakerne i saken, fremfor å støtte beslutningen. Ingen av de tre avisene har støttet regjeringens behandling av saken på lederplass, samtidig som de i overveiende grad har kritisert behandlingen av saken – både på lederplass og gjennom kildenes meninger. På bakgrunn av idealet om at avisene bør kritisere og undersøke makthaverne, er det sannsynlig å si at alle avisene har oppfylt idealet. Her må det imidlertid påpekes at alle de tre avisene har en «borgerlig» profil, og kan ha en nedarvet skeptisk grunnholdning til en rød-grønn regjering

---

²⁴ Jeg har flere steder i kapittel 5 fremsatt idealer for å ha et grunnlag å konkludere med. Det må imidlertid poengteres at disse idealene ikke nødvendigvis er allmenne idealer, og ikke nødvendigvis gjenspeiler realitetene.

(altså beslutningstakerne). Det er dermed ikke gitt at det er vaktbikkjefunksjonen som er bakgrunnen for kritikken av beslutningstakerne.

5.1.2 Avisene som selvstendig aktør i kraftlinjesaken

Lars Arve Røssland og Helge Østbye skriver i *Rapport om Bergens Tidende og bybanesaken* (2006, s.4) at informasjonsfunksjonen fort kan svekkes dersom mediene blir for aktive med egne saker og egne løsninger – spesielt hvis de har tatt et standpunkt i saken – da avisen gjerne prioriterer motargumenter som er enig med dem selv. Analysen av mastesaken viser at dette er spesielt gjeldene for Bergens Tidende, da avisen – i likhet med de to andre avisene – ikke har støttet byggingen av mastene i noen av lederne eller kommentarartiklene, men har kritisert mastene i 32 individuelle leder og kommentarartikler. Figur 20 (s.62) gir en oversikt over vinklingen «for eller mot mastene» i artiklenes tittel og ingress. Denne figuren viser at de tre avisenes artikler i overveiende grad har vært imot byggingen av mastene, da spesielt BT. Hvis man setter det som et ideal at avisens standpunkt ikke i overveiende grad skal reflekteres i det totale antallet av oppslagene, vil ingen av avisene oppfylle idealet.

5.1.3 Arenafunksjonen og kraftlinjesaken

Arenafunksjonen, altså debatter og frie meningsytringer i avisene, blir prioritert i ulik grad. BT er den avisen som dedikerer mest plass til debatter, etterfulgt av VG som har dedikerer langt færre artikler om temaet til debatter (samt en del av disse er kronikker). Aftenposten har færre antall debatter enn de to andre avisene, men alle de tre avisene kan sies å ha viet plass til debatter.

Dersom man ser på hvilke kilder som har kommet til orde i debattinnleggene, ser man at kildegruppen «andre» – altså kilder som ikke kan kategoriseres som administratorer, hytteeiere eller næringsdrivende i området, politikere, aktivister og aksjonister eller natur- og miljøorganisasjoner – er prioritert i debattinnleggene i alle de tre avisene. Aftenposten har derimot ikke et bredt spekter av kilder i sine debattinnlegg, da kun kildegruppen «andre» og politikere er representert. Kildene og meningen i debattinnleggene er imidlertid ikke fullt ut avisenes ansvar. Det er nemlig publikum selv som står med hovedansvaret i denne funksjonen, da det er deres ansvar å sende inn debattinnlegg. Det er mulig at Aftenpostens begrensede utvalg av kildegrupper i debattinnleggene i hovedsak skyldes at de andre kildegruppene har valgt andre aviser som debattarena fremfor Aftenposten. Spesielt vil nok BT nyte godt av dette, ettersom gjennomlesningen tyder på at det lokalt har vært flere ildsjeler på Vestlandet enn på Østlandet

som har uttalt seg. Disse vil nok først og fremst bruke den største avisen på Vestlandet som forum.

5.1.4 «Monstermaster» på dagsorden

I teoridelen peker jeg på *dagsordenfunksjonen*, og at mediene er den viktigste formidleren av det som skjer i store saker som kraftlinjesaken. Jeg kan på bakgrunn av resultatene fra analysen fastslå at begrepet «monstermast» har blitt satt på dagsorden, da det har blitt brukt i totalt 144 oppslag. Dette utgjør 21 % av oppslagene, hvorav VG bruker begrepet mest i forhold til antall oppslag de har skrevet om saken. Begrepet er et ladet begrep som er mye brukt av aksjonistene i saken. Det anses derfor å være uheldig dersom pressen bruker begrepet som sitt eget, da begrepet implisitt kan antyde redaksjonens synspunkt i saken er likt aksjonistens syn i saken. Selve undersøkelsen kan derimot ikke si noe om bruken er uheldig eller ikke, da det ikke skilles mellom bruk av begrepet i anførselstegn, eller som «eget begrep» – kun om det har blitt brukt eller ikke, samt om det er avisen selv eller kilden som bruker det. Men på bakgrunn av gjennomlesningen av de undersøkte artiklene kan jeg fastslå at spesielt BT og VG har brukt begrepet «monstermaster» som sitt eget ved flere anledninger. VG har eksempelvis brukt «Monster-mastene i Hardanger» (uten anførselstegn) som en temaoverskrift i perioden. Terje Angelshaug har blant annet hevdet at BT har «gått motstandernes ærend» ved å ta i bruk det ladete begrepet, som han anser som et aksjonistbegrep (BT 17.07.2010). Analysen viser imidlertid at BT først og fremst siterer begrepet fra andre. De tre avisene har også gjort grep internt i redaksjonene og etter hvert brukt begrepet med anførselstegn. Blant annet beklaget redaktør i Bergens Tidende Trine Eilertsen at avisen hadde tatt i bruk begrepet på lederplass (Dag og Tid 20.08.2010). Politisk redaktør i Aftenposten Harald Stanghelle skriver blant annet i en kommentar at begrepet har utviklet seg fra å være «monstermaster» til å bli «monsterminister» (her refereres det trolig til Olje- og energiminister Terje Riis Johansen) og andre varianter av «monster» (Aftenposten 21.08. 2010).

Men det er ikke bare begrepet «monstermast» som er satt på dagsorden, også selve kraftlinjesaken i Hardanger er satt på dagsorden. Man kan således diskutere om Hardangersaken er medieskapt, eller ikke. Slik jeg ser det har de tre avisene spilt en sentral rolle for å sette saken på dagsorden som Norges fjerde største mediesak i 2010, da de tre avisene har pekt på at dette er en viktig sak ved å dekke den i stort omfang. Det er ikke dermed sagt at kraftlinjesaken er medieskapt, da inntrykket fra gjennomlesningen av de analyserte artiklene heller mot at de tre avisene i det store og det hele har dekket sentrale begivenheter, og at saken først og fremst er

begivenhetsskapt og ikke medieskapt. Hvilke begivenheter og aspekter de tre avisene har prioritert er derimot varierende. De tre avisene har eksempelvis prioritert forskjellig i antall riksaker kontra lokalsaker, der riksavisene Aftenposten og VG har prioritert rikssaker og BT har prioritert lokalsaker. Dette har også gitt utslag i hvilke kilder som er brukt i saken og hvilke aspekter som er satt på dagsorden. Her må det imidlertid understrekes at intersubjektivitetstesten tyde på at dataene som ligger til grunn for sakens spredningsprosess, fra lokalsak til rikssak, er problematiske.

Dersom man som leser kun har fått sin informasjon om kraftlinjen fra Aftenposten eller VG, er det sannsynlig å anta at man ikke har fått med seg flere av de lokale aspektene i saken – eksempelvis debatten om hvorvidt Bergen virkelig har hatt et akutt behov for ny strømforsyning. Man kan videre anta at personer fra Hardanger gjerne har et annet forhold til og bilde av Hardanger enn folk fra andre deler av Norge. Der den lokale motstandsbevegelsen har fokusert på at deres turområder blir påtvunget høyspentmaster, har gjerne publikum utenfor Hardangerregionen et annet syn på kraftlinjestrident. Gjennom mediedekningen, fra spesielt riksavisene, får man kanskje et inntrykk av at man «ødelegger den nasjonalromantiske kulturarven».

Publikum tolker i hovedsak kraftlinjesaken ut i fra bestemte medierammer, som blir satt ut i fra blant annet hvordan nyhetene vinkles. I 5.1.1 diskuteres vinklingen av «for eller imot mastene» sett i forhold til et ideal om at vinklingen er balansert. Dersom avisenes artikler i dominerende grad er vinklet «imot mastene», kan det være med på å sette en spesiell vinkling av saken på dagsorden. Dette er spesielt gjeldende dersom man kun ser på vinklingen «for eller imot mastene» i sjangeren nyhetsartikler – der Aftenpostens og BTs artikler i overveiende grad er vinklet imot mastene. VGs artikler er derimot balansert i sine nyhetsartikler, der andelen som er vinklet «for mastene» faktisk er større enn andelen av artiklene som er vinklet mot mastene. I forhold til et ideale om at saken skal framstilles balansert i sin vinkling «for eller mot mastene», er det kun VG som oppfyller idealet.

I teoridelen nevner jeg også begrepet *journalisme* og forklarer at begrepet på flere måter er problematisk, men at man likevel kan knytte deler av journalsimens syn opp mot pressens tendens til å «beskytte» publikum mot makthaverne, og «tale folkets sak». Dette kan også knyttes opp mot Hardangersaken, da blant annet VG har hatt forsiden; «Folket sier nei til Hardanger-mastene». Alle avisene har også tatt mastemotstandernes standpunkt, og gått imot høyspentmastene og beslutningstakerne (i den analyserte perioden). Det er altså sannsynlig å

anta at teoriene om mediene som «folkets allierte» er fruktbar i forhold til dekningen av kraftlinjesaken.

5.1.5 Pressens relasjoner i kraftlinjesaken

Medienes informasjonsfunksjon – som blant annet innebærer at mediene skal spre samfunns-viktig informasjon – henger sammen med hvilke kilder avisen har valgt. Blant annet forklarer Sigurd Allern (2001a, s. 274) at kildevalget kan være med på å påvirke hvilke parter publikum skal lytte til.

I analysen skilles det mellom viktigste kilde i oppslagene, og mindre viktige kilder i oppslagene. Jeg antyder imidlertid i analysekapittelet at resultatene fra intersubjektivitetstesten kan gi en pekepinn på at man bør være forsiktig med å trekke konklusjoner ut fra disse tallene. Tall man derimot kan trekke konklusjoner ut fra er tabell 5, der viktigste kilde og mindre viktige kilder er slått sammen. Denne tabellen viser kun i hvilken grad kildegruppene er brukt i dekningen, uten å skille mellom viktigste og mindre viktige kilder.

Dersom man sammenligner kilder i BT som har vært for mastene, kontra kilder i BT som har vært imot mastene, finner man at 22 % av kildene har vært for byggingen av mastene, og at 78 % av kildene har vært mot byggingen av mastene (her er ikke balanserte artikler tatt med). Her ser man altså en klar tendens til at avisen har lavere terskel for å slippe til kilder som er imot mastene, fremfor kilder som er for. De samme tendensene finner man også i de to andre avisenes dekning, som begge har kritisert mastene på lederplass. Det skiller kun ett prosentpoeng mellom Aftenposten og BT dersom man sammenligner kilder som er mastemotstandere (77 %) kontra kilder som er mastetilhengere (23 %) i Aftenposten (heller ikke her er balanserte artikler regnet med). Dersom man setter et ideal om at det skal være kildebalanse i avisenes totale dekning, er det kun VG som gir antydninger til å innfri – da VGs andel kilder som er motstandere av mastene ligger 11 prosentpoeng under BT. Med andre ord kan man fastslå at avisene har hatt en skjev fordeling av kilder som er for mastene kontra kilder som er mot mastene.

I masteroppgavens teoridel presenteres problematikken om bruk av eliter som kilder, og at eliter regjerer som kilder i de fleste medier. Analysen viser at dette også er gjeldene i kraftlinjesaken, særlig i VG og Aftenpostens dekning. Figur 9 og 10 (s.49) viser eksempelvis at politikere dominerer som kilder i henholdsvis VG og Aftenposten. Figur 8 (s.48) viser at BT har en relativt balansert bruk av kilder, og at kildegruppen «andre» er den dominerende kildegruppen. Deretter følger politikere som kilder, administratorer og til slutt

aksjonister og aktivister (inkludert hytteeiere og miljøorganisasjoner). Man kan ut fra disse tendensene konkludere med at VG og Aftenposten prioriterer eliter som kilder, mens BT er mer balansert i bruk av kilder. Men fordeler man bruk av kilder etter sjanger blir resultatene noe annerledes. I alle avisene regjerer bruk av politikere som kilder i nyhetsartikler og reportasjer. Man kan videre fastslå at alle de tre avisene, inkludert BT, har prioritert elitene i nyhets- og reportasjeartiklene. BT har først og fremst prioritert lokale eliter som kilder, mens VG og Aftenposten har prioritert nasjonale eliter som kilder. Dette kan ha sammenheng med at de to Oslo-avisene i overveidende grad dekker saken som rikssak og at det da er lett å trekke inn nasjonale toppkilder. BT har i stor grad dekket saken som en regional og lokal sak og trekker således inn lokale eliter og «menigmenn» i større grad.

Dersom man skal sette et ideal om en balansert bruk av kilder og at avisen ikke prioriterer eliter som kilder, vil ingen av avisene oppfylle dette idealet i avisens nyhets- og reportasjeartikler. Her må det imidlertid poengteres at folkeaksjonens leder også er ordfører og AP-politiker, og at han i flere av artiklene blir fremstilt som politiker og ikke aktivist. Fordelingen av aktivister som kommer til orde blir dermed litt misvisende.

5.2 Avisene – motstandernes talerør?

Kraftlinjesaken er en sak med flere aspekter og et stort utvalg kilder, der myndighetene og statlig eide administratorer har vært de største pådriverne for å bygge master i Hardanger. Vær Varsom-plakaten, samt vaktbikkjefunksjonen oppfordrer pressen til å ta et standpunkt i slike saker og være kritisk til maktøverne og beslutningstakerne.

I 2.1.3 nevnes det at avisene ikke nødvendigvis blir sett på som mindre troverdig dersom nyhetsartiklene, som dekker lokale saker, har en lokalpatriotisk «vri». Man kan si at BTs dekning av kraftlinjesaken er preget av en form for lokalpatriotisme, et slags «vestlands-opprør» mot regjeringens behandling av saken. Tidligere leserombud i Bergens Tidende Terje Angelshaug (BT 17.08.2010) skriver at noen av avisens lesere mener at BT også har drevet en kampanje og et «hat-korstog» mot kraftlinjen. Dersom man setter det som et ideal at dekningen av kraftlinjestriden skal være balansert, kan det være sannsynlig å gi disse leserne rett i at BTs artikler i stor grad har vært vinklet mot mastene. Men dette blir etter mitt syn et forenklet bilde av dekningen. BT har selv tydelig vært imot byggingen av mastene på lederplass, men denne undersøkelsen viser at avisen har latt alle parter få komme til orde i avisens nyhetsartikler, debattartikler og kronikker, samt brukt kilder fra både motstanderne og tilhengerne av høyspentmastene.

I nasjonale og kontroversielle saker som kraftlinjesaken forventes det gjerne at avisene opptrer mer forsiktig med bruk av fakta- og nyhetsartikler for å fremme sitt standpunkt. På bakgrunn av gjennomlesningen av artiklene, kan jeg fastslå at alle de tre avisene har vært forsiktige med å fremme sitt standpunkt gjennom nyhetsartiklene, og har et tydelig skille mellom nyhetsartikler og kommentarartikler. Analysen antyder imidlertid at det er en sammenheng mellom avisenes standpunkt og vinklingen av artiklene i den totale deknningen. Dette skyldes gjerne at avisene, spesielt BT (slik det fremgår av gjennomlesningen av de 679 artiklene), har blitt møtt med arroganse fra sentrale administratorer som eksempelvis Statnett, som i en periode har nektet å gi fra seg sentrale rapporter. Samtidig har regjeringen, spesielt den daværende Olje- og energiministeren, blitt kritisert fra flere hold for sin behandling av kraftlinjesaken. Avisen har således kritisert makthavernes behandling av saken, samt kritisert byggingen av mastene.

På bakgrunn av avisenes kritikk av saksbehandlingen, kan man hevde at alle de tre avisene har oppfylt sin rolle hva gjelder å drive kritisk journalistikk, samt redaksjonens ansvar om informere publikum om beslutningstakernes planer om å bygge høyspentmaster i Hardanger. En konsekvens av dette har imidlertid vært at oppslagene i dominerende grad har vært vinklet mot myndighetenes planer, slik at avisene, spesielt Aftenposten og BT, har blitt en «forlenget arm» for kildene som har vært imot byggingen av mastene. Samtidig har avisene også brukt det ladete begrepet «monstermast» på lederplass, og i flere anledninger som sitt eget begrep i artiklene. Avisene kan således sies å ha blitt et talerør for motstanderne av mastene (i den undersøkte perioden).

Som en endelig konklusjon mener jeg det er grunnlag for å hevde at de tre avisene har oppfylt «kravene» som samfunnsoppdraget stiller i en stor mediasak som denne. Spesielt BT, da de har dekket saken i alle sjangre, gjennom hele perioden, stilt plass og ressurser til diskusjon og samfunnsdebatt, samt redegjort for de mest sentrale aspektene i saken. Aftenposten og VG kan også anses å ha oppfylt «kravene», da de som riksaviser har lagt vekt på rikssaker samt vært med på å sette saken på dagsorden som Norges fjerde største mediasak i 2010.

5.3 Videre studier

Dette masterprosjektet har kun tatt for seg selve mediedekningen av saken, i form av en kvantitativ innholdsanalyse. I videre studier kan det være interessant å foreta kvalitative intervjuer av journalister og kilder i saken, for å sammenligne om dataene samstemmer med funnene fra dette masterprosjektet, altså metodetriangulering – «å kompensere for svakheter

ved å kombinere forskjellige teoretiske og metodiske tilnærminger» (Østbye m.fl. 2007, s.120). Dette har eksempelvis blitt gjort i studiene av Bergens Tidens dekning av bybanesaken, der førsteamanuensis Lars Arve Røssland og professor Helge Østbye stod ansvarlig for en kvantitativ innholdsanalyse av BTs dekning av saken, publisert som *Rapport om Bergens Tidende og bybanesaken* i 2006. På bakgrunn av den kvantitative analysen skrev Ingrid Milde masteroppgaven *Bergens Tidende – En yndet medspiller og fryktet motstander* i 2008. Oppgaven fungerte som et kvalitativt supplement til den kvantitative innholdsanalysen, der hun foretok tolv kvalitative intervjuer med aktører som var aktuelle i saken (Milde 2008, s.5). Betydningen av metodetrianguleringen understrekes således av disse to forskningsprosjektene, da de kom til ulike konklusjoner. Den kvantitative undersøkelsen konkluderte med at BT hadde oppfylt «kravene», da avisen blant annet hadde latt ulike syn komme til orde. De kvalitative intervjuene ga derimot uttrykk for det motsatte, nemlig at motstanderne av bybanen hadde sett på BT «[...] som en motstander de har måttet ”sloss” mot». Det er ikke dermed sagt at denne rapporten har mer rett enn den andre, men det viser at det kan være hensiktsmessig med metodetriangulering også for dette prosjektet.

Det kan også være interessant å undersøke saken i en annen periode, spesielt hvordan saken har blitt omtalt i ettertid, da gjerne frem til mastene står ferdig. Her ville det vært interessant å undersøke om tendensen har endret seg, spesielt med tanke på kildebruk og vinkling. Flere artikler har eksempelvis vært vinklet mot sjøkabler, også på lederplass, i ettertid. Samtidig hadde det vært interessant med en studie av andre avisers dekning av saken, eksempelvis Dagens Næringsliv og BA, som kanskje har hatt en annerledes vinkling enn Aftenposten, VG og BT.

Arenafunksjonen kunne også blitt undersøkt nærmere, da gjerne som en retorisk analyse av debattsidene i de ulike avisene – blant annet med den hensikt å se hvilken retorikk som brukes, og hvordan den brukes – slik Øyvind Ihlen (2001) har gjort i sin studie av Aftenpostens debattsider, i *Miljømakt og journalistikk*.

Litteraturliste

Allern, Sigurd (1996) *Kildenes makt. Ytringsfrihetens politiske økonomi*. Oslo: Pax forlag a/s, 2. utgave

Allern, Sigurd (2001a) *Kildene og mediemakten*. I: M. Eide, red. *Til dagsorden!*. Oslo: Gyldendal

Allern, Sigurd (2001b): *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Brurås, Svein (2006) *Etikk for journalister*. Bergen: Fagbokforlaget, 3. utgave

Brurås, Svein (2010) *Formuleringar av samfunnsoppdraget*. I: J. Roppen og S. Allern, red. *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. Kristiansand: IJ-forlaget, 1. utgave, 1. opplag.

Duarte, Katherine Berrios (2010) *En ubehagelig sannhet om norsk klimadekning. Hvilke stemmer og holdninger blir representert i norsk pressedecking av klimaendringer?* Bergen: Masteroppgave i medievitenskap, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Eide, Martin (red.) (2001) *Til dagsorden!*. Oslo: Gyldendal, 3. opplag.

Eide, Martin (2004) *Hodet på blokken. Essays om journalistikk*. Oslo: Gyldendal.

Flo, Idar (2010) *Norsk presses historie 1660-2010. Norske aviser fra A til Å. Bind 4*. Oslo, Universitetsforlaget.

Fosse Camilla, Knut Tornes og Helge Østbye (2010) *Bakgrunnen for Media Norge. Rapport til Rådet for anvendt medieforskning (RAM)*. Bergen, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Gentikow, Barbara, red. (2009) *Mediebruk. Medievitenskap bind 3*. Bergen: Fagbokforlaget, 2. utgave.

Ihlen, Øyvind (2001) *Miljømakt og journalistikk*. I: M. Eide, red. *Til dagsorden!*. Oslo: Gyldendal.

James, Barry (2004) *Media. Conflict prevention and reconstruction*, Paris: Unesco. (Tilgjengelig på: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001389/138983e.pdf>)

Mathiesen, Thomas (2002) *Makt og medier. En innføring i mediesosiologi*. Oslo: Pax Forlag.

Milde, Ingrid (2008) *Bergens Tidende – En yndet medspiller og fryktet motstander*, Bergen: Masteroppgave i medievitenskap, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

NOU 2010: 14. *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte*. Oslo: Kulturdepartementet.

NOU 1999: 27. «Ytringsfrihed bør finde Sted. Forslag til ny Grunnlov § 100. Oslo: Justis- og politidepartementet.

Ottosen, Rune, Lars Arve Røssland, Helge Østbye (2002) *Norsk pressehistorie*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Raaum, Odd (2001) *Se opp for etterligninger. Journalistikk som merkevare*. I: M. Eide, red. *Til dagsorden!*. Oslo: Gyldendal.

Roppen, Johan og Sigurd Allern (2010) *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. Kristiansand: IJ-forlaget, 1. utgave, 1.opplag .

Ruud, Audun, Jens Jacob Kielland Haug og William M Lafferty (2011) "*Case Hardanger*". *En analyse av den formelle konsesjonsprosessen og mediedekningen knyttet til den omsøkte luftledningen Sima-Samnanger*. CEDREN, SINTEF Energi AS.

Røssland, Lars Arve og Helge Østbye (2006) *Rapport om Bergens Tidende og bybanesaken*. Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Slaatta, Tore (2001) *Journalistikkens makt i den globale tidsalder*. I: M. Eide, red. *Til dagsorden!*. Oslo: Gyldendal.

St.meld. nr. 57 (2000-2001) *I ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken*. Oslo: Kulturdepartementet.

Østbye, Helge: (2008) *Enøyde eiere, enfoldige medier. Om medieeierskap*. Bergen: Landskonferansen i Bergen 2008, Institutt for informasjons- og medievitenskap, UiB, Konferanse-papper.

Østbye, Helge: (2009a) *Medias oppgaver i byutvikling*. Bergen: Byfriksjoner – møte 19.11.09. Institutt for informasjons- og medievitenskap, UiB, Konferanse-papper.

Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog, Leif Ove Larsen (2007) *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget, 3. Utgave.

Østbye, Helge (2009b) *Samfunnsoppdraget under press*. I: M. Eide, red. *Journalistiske nyorienteringer*, Oslo: Scandinavian Academic Press.

Østbye, Helge (2009c) *Medienes dagsorden – og publikums*. : I: B. Genticow, red. *Mediebruk. Medievitenskap bind 3*. Bergen: Fagbokforlaget, 2. utgave.

Røssland, Lars Arve og Østbye, Helge (2009) *Kodebok: Bybanesaken i BT - redaksjonelt stoff*. Bergen: UiB, rapport.

Røssland, Lars Arve og Helge Østbye (2006) *Rapport om Bergens Tidende og bybanesaken*. Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Andre kilder

Aftenposten (21.08.2010) *Monsterspråket tar oss.*

Bevar Hardanger (2009) *Kort om kraftutbygging.* [online] Bevarhardanger.no, sitert 25.11.09 (tilgjengelig på: <http://www.bevarhardanger.no/om-saken>)

Bevar Hardanger (2009) *Om oss.* [online] Bevarhardanger.no, sitert 25.11.2009. (Tilgjengelig på: <http://bevarhardanger.no/om-bevar-hardanger>)

Bergens Tidende (21.08.2010) *Berettiget tvil.*

Bergens Tidende (17.07.2010) *Fakta og følelser.*

Dagbladet.no (2009) *Krever at disse bildene trekkes,* [online] dagbladet.no: publisert 17.11.09, sitert 29.11.09 (tilgjengelig på: <http://www.dagbladet.no/2009/11/17/nyheter/miljo/innenriks/energipolitikk/kraftlinjesaken/9080460/>)

Dag og tid (20.08.2010) *Faneberaren.*

DN.no (2011) *Ny «gullgutt» inn i regjeringen.* [online] DN.no, publisert 04.03.2011, sitert 20.04.2011 (tilgjengelig på: <http://www.dn.no/energi/article2096282.ece>)

Dagens Næringsliv (02.09.2010) *Monsteragurk.*

Folkeaksjonen i Hardanger (2009) *Informasjonshefte for ny nasjonal kabelpolitikk,* Granvin (tilgjengelig på: <http://stoppkraftlinja.no/index.jsp?pid=5301>)

Journalisten.no (2010) *Monsterbruk av master.* [online] Journalisten.no, publisert: 11.08.2010, sitert: 18.04.2011. (Tilgjengelig på: <http://www.journalisten.no/story/62111>)

MedieNorge.no (2010) *Ti største aviser.* [online] sitert: 10.03.2011, (Tilgjengelig på: <http://medienorge.uib.no/?cat=statistikk&medium=avis&queryID=353>)

NTB (2005) *Gigantisk kraftledning tvers gjennom Hardanger.* [online] DN.no, publisert 17.08.2005, sitert 15.04.2011. (Tilgjengelig på: <http://www.dn.no/forsiden/article573136.ece>)

NTB (2010) *Anklager distriktene for «gnål» om kraftlinjer.* [online] DN.no, publisert: 06.08.2010, sitert: 14.03.2011. (Tilgjengelig på: <http://www.dn.no/forsiden/politikkSamfunn/article1950266.ece>)

Olje- og energidepartementet (2010a) *Konsesjon for kraftledning mellom Sima og Samnanger.* [online] Pressemelding: 02.07.2010, Nr.: 75/10. Oslo: Olje- og energidepartementet. Sitert: 05.04.2011, publisert: 02.07.2010, (Tilgjengelig på: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/pressemeldinger/2010/konsesjon-for-kraftledning-mellom-sima-o.html?id=610924>)

Olje- og energidepartementet (2010b) *Sima - Samnanger*. [online] Pressemelding: 10.08.2010 Nr.: 80/10. Oslo: Olje- og energidepartementet. Sitert: 05.04.2011, publisert: 10.08.2010, (Tilgjengelig på:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/presSESenter/pressemeldinger/2010/sima--samnanger.html?id=612177>)

Olje- og energidepartementet (2010c) *Sima-Samnanger: Vedtaket om luftledning står fast*. [online] Pressemelding: 01.03.2011, Nr.: 19/11. Oslo: Olje- og energidepartementet. Sitert: 06.04.2011, publisert: 01.03.2011, (Tilgjengelig på:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/presSESenter/pressemeldinger/2011/sima-samnanger-vedtaket-om-luftledning-s.html?id=634880>)

Statnett (2008) *Bakgrunn for konsesjonsvedtak*, Oslo (tilgjengelig på:
<http://www.statnett.no/Prosjekter/Sima-Samnanger/Dokumenter/>)

Statnett (2006) *Sima – Samnanger 420 kv sjø- og landkabel i Hardanger*, (Tilgjengelig på:
<http://www.statnett.no/Documents/Prosjekter/Sima%20-%20Samnanger/Dokumentliste/Konsesjonss%C3%B8knad%20og%20konsekvensutredning/Sj%C3%B8-og%20landkabel%20i%20Hardanger,%20sluttsammendrag%20%28Multiconsult%20mai%2006%29.pdf>)

Statnett (2010) *Nettutviklingsplan 2010*, (Tilgjengelig på:
<http://www.statnett.no/Documents/Kraftsystemet/Nettutviklingsplaner/Statnetts%20nettutviklingsplan%202010.pdf>).

Appendiks

Kodebok

v1 Dato: ååååmmdd
Minimumsverdi: 20090101
Maksimumsverdi: 20100901

v2 Avis

1 BT
2 BTmagasinet
3 VG-HELG
4 VG
5 Aftenposten morgen
6 Aftenposten aften
7 a-magasient

v3 Dag

1 Mandag
2 Tirsdag
3 Onsdag
4 Torsdag
5 Fredag
6 Lørdag
7 Søndag

v4 Prioritering

0 ikke kodbart
1 hovedsak (hovedoppslag på førsteside)
2 mindre sak på førsteside
3 førsteside del 2, eller annet som ikke er selve førstesiden (magasin er kodet som egen avis)
4 saken begynner inne i avisen

v5 Type artikkel

0 ikke kodbart
1 nyhetssak
2 reportasje
3 leder eller kommentarartikler skrevet av journalist
4 debatt
5 kronikk fra eksterne
6 notiser som 5 på gaten etc

v6 Seksjon

1 Seksjon 1
2 Seksjon 2
3 Seksjon 3

v7 Sidetall

Minimumsverdi: 1
Maksimumsverdi: 300

v8 Volum

0 Ikke kodbart
1 Notis
2 Max 1 spalte
3 2-3 Spalter
4 ½ side
5 1 side

6 1-2 sider
7 Over 2 sider

v9 Antall illustrasjoner

0 ikke illustrasjon
1 en illustrasjon
2 to til fire illustrasjoner
3 over fire illustrasjoner

v10 Type bilder

0 ikke illustrasjon
1 bare fotografi
2 bare grafikk
3 både fotografi og grafikk

v11 Handler om tekniske aspekter

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v12 Handler om økonomiske aspekter

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v13 Handler om miljømessige aspekter

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v14 Handler om politiske aspekter

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v15 Handler om administrative/saksbehandlingsmessige aspekter

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v16 Handler om Sjøkabler

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v17 Handler om Høyspentmaster

1 ja, som viktigste aspekt
2 ja, men ikke som viktigste aspekt
5 nei

v18 Bruk av begrepet «Monstermast»

1 avisen sitt eget begrep
2 både avisen og kilden bruker begrepet
3 ja, men kun gjennom sitering av andre
5 nei

v19 Bruk av begrepet Kraftmaster/høyspentmaster og lignende (ikke monstermast)

1 ja, avisen tar det i bruk som sitt eget begrep
2 Ja, både avisen og kilden bruker begrepet
3 ja, men kun gjennom sitering av andre
5 nei

v21 Kilde: Politiker på nasjonalt nivå

1 ja, som viktigste kilde
2 ja, men ikke som viktigste kilde
5 nei

v22 Kilde: Administrator i kommune/fylke

1 ja, som viktigste kilde
2 ja, men ikke som viktigste kilde
5 nei

v23 Kilde: Administrator på nasjonalt nivå (f.eks NVE)

1 ja, som viktigste kilde
2 ja, men ikke som viktigste kilde
5 nei

v24 Kilde: Hytteeirere og næringsdrivende innen turistnæringen

1 ja, som viktigste kilde
2 ja, men ikke som viktigste kilde
5 nei

v25 Kilde: Natur- eller miljøvernorganisasjon

1 ja, som viktigste kilde
2 ja, men ikke som viktigste kilde
5 nei

v26 Kilde: Aksjonist, aktivist

1 ja, som viktigste kilde
2 ja, men ikke som viktigste kilde
5 nei

v27 Kilde: Administrator/kommunikasjonsansvarlig for Statnett

- 1 ja, som viktigste kilde
- 2 ja, men ikke som viktigste kilde
- 5 nei

v28 Kilde: Administrator/kommunikasjonsansvarlig for BKK

- 1 ja, som viktigste kilde
- 2 ja, men ikke som viktigste kilde
- 5 nei

v29 Kilde: Andre

- 1 ja, som viktigste kilde
- 2 ja, men ikke som viktigste kilde
- 5 nei

v30 Hvem tok initiativ

- 0 ikke kodbart
- 1 virker som egeninitiert fra avisens side
- 2 referat fra møte, pressekonferanse, pressemelding, rapport o.l.
- 3 virker som part har tatt initiativ

v31 NTB-sak?

- 1 Ja
- 2 Nei
- 3 Deler av artikkelen (f.eks faktaboks)

v32 Vinkling i tittel/ingress: forsyningssikkerhet til Bergen

- 0 Ikke kodbart (handler ikke om)
- 1 forsyningssikkerhet er viktig
- 2 nøytral/balansert
- 3 forsyningssikkerhet IKKE er viktig

v33 Vinkling i tekst: forsyningssikkerhet til Bergen

- 0 Ikke kodbart (handler ikke om)
- 1 redaksjonell: forsyningssikkerhet viktig
- 2 kildene: forsyningssikkerhet viktig
- 3 Journ. og kilde: forsyningssikkerhet viktig
- 4 balansert
- 5 kilde: forsyningssik. IKKE viktig
- 6 redaksjonell: forsyningssikk. IKKE viktig
- 7 Journ. og kilde: forsyningssik. IKKE viktig

v34 Vinkling i tittel/ingress: Høyspentmaster/ sjøkabler

- 0 Ikke kodbart (handler ikke om)
- 1 vinkling i favør av sjøkabel
- 2 nøytral/balansert
- 3 vinkling i favør høyspentmast

v35 Vinkling i tekst: Høyspentmaster/ sjøkabler

- 0 Ikke kodbart (handler ikke om)
- 1 redaksjonell vinkling i favør sjøkabel
- 2 kildene i favør av sjøkabel (men ikke redaksjonell vinkling)
- 3 Journalist og kilde i favør av sjøkabel
- 4 balansert
- 5 kildene i favør høyspentmast (men ikke redaksjonell vinkling)
- 6 redaksjonell vinkling i favør høyspentmaster
- 7 Journalist og kilde i favør høyspentmaster

v36 Vinkling i tittel/ingress: Regjeringens behandling av saken

- 0 Ikke kodbart (handler ikke om)
- 1 vinkling i favør av regjeringen
- 2 nøytral/balansert
- 3 vinkling som kritikk av regjeringen

v37 Vinkling i tekst: Regjeringens behandling av saken

- 0 handler ikke om
- 1 avis i favør regjeringen
- 2 kildene i favør regjeringen
- 3 Journalist og kilde i favør regjeringen
- 4 balansert
- 5 kildene gir kritikk av regjeringen (ikke redaksjonell vinkling)
- 6 redaksjonell kritikk av regjeringen
- 7 Journalist og kilde gir kritikk av regjeringen

v38 Rikssak eller lokalsak: Overskrift ingress

- 0 Ikke kodbart
- 1 Virker som en riskssak
- 2 både og/balansert
- 3 Virker som en lokalsak

v39 Rikssak eller lokalsak: i tekst

- 0 Ikke kodbart
- 1 Virker som en riskssak
- 2 Både og/balansert

- 3 Virker som en lokalsak

v40 Vinkling i tittel/ingress: For eller imot mastene?(konesjongitt trasé)

- 0 Ikke kodbart (tar ikke stiling til)
- 1 vinkling i favør av mastene
- 2 balansert
- 3 vinkling imot mastene

v41 Vinkling i tekst: for eller imot mastene?(Konesjongitt trasé)

- 0 Ikke kodbart (handler ikke om)
- 1 redaksjonell vinkling i favør av mastene
- 2 kildene i favør av mastene (ikke redaksjonell)
- 3 Journalist og kilde i favør mastene
- 4 balansert
- 5 kildene imot mastene (ikke redaksjonell)
- 6 redaksjonell vinkling imot mastene
- 7 Journalist og kilde imot mastene

Omregninger:

v42 Avis 3-deling

- Variabelen er utregnet på basis av eksisterende variabler
- Utvalg: v2=1,2 er omregnet til verdi: 1 (Beskrivelse: Bergens Tidende)
- Utvalg: V2=3,4 er omregnet til verdi: 2 (Beskrivelse: VG)
- Utvalg: V2=5,6,7 er omregnet til verdi: 3 (Beskrivelse: Aftenposten)

v64 Volum i tall

- Variabelen er utregnet på basis av eksisterende variabler
- Utvalg: v8=1 er omregnet til verdi: 0.1 (Beskrivelse: notis)
- Utvalg: v8=2 er omregnet til verdi: 0.2 (Beskrivelse: max 1 spalte)
- Utvalg: v8=3 er omregnet til verdi: 0.5 (Beskrivelse: 2-3 spalter)
- Utvalg: v8=4 er omregnet til verdi: 0.5 (Beskrivelse: halv side)
- Utvalg: v8=5 er omregnet til verdi: 1 (Beskrivelse: 1 side)
- Utvalg: v8=6 er omregnet til verdi: 1.5 (Beskrivelse: 1-2 sider)
- Utvalg: v8=7 er omregnet til verdi: 2.5 (Beskrivelse: over to sider)

Forklaring til kodebok

V6 Seksjon: Denne variabelen trenger en nærmere forklaring, da den kun er et hjelpemiddel for meg til å spore artikkelen, om den er i del 1, 2 eller evt. 3 av avisen. Den er altså ikke brukt i selve analysen.

V8 Volum: Variabelen sier noe om hvor stor avisartikkelen er. Her teller også hvor stor plass artikkelen tar på siden, med for eksempel en stor overskrift eller et stort bilde. Det er dermed ikke kun volum i form av *tekst* som blir målt.

V11 Teknisk: Dersom artikkelen handler om tekniske aspekter ved kraftlinjesaken, er dette kodet som enten viktigste aspekt, eller mindre viktig aspekt. Skillet mellom mindre viktig og viktigste vurderes ut ifra om artikkelen i all hovedsak handler om tekniske aspekter, eller den kun nevner teknikk. Det samme gjelder variablene 12 – 17, og for kilder i variablene 21 -29.

V22 Administrator i fylke/kommune: BKK og Statnett er regent som administratorer, men har egne variabler. Dersom avisen tar i bruk disse som kilder, skal administratorvariablene (lokal/nasjonale) registres som kode «5» altså «nei».

V29 Andre: Dersom kilden ikke passer inn i noen av de andre variablene, benyttes v29.

V38 og v39: Lokalsak eller rikssak. Det kan være hensiktsmessig å konkretisere hva jeg anser som rikssak eller lokalsak. En artikkel kodes som en rikssak dersom den inneholder typiske riksapecter eller rikskilder som eksempelvis regjeringen, stortinget osv. Mens lokalsaker er artikler som tar utgangspunkt i lokale hendelser i eksempelvis Bergen eller Hardanger. En artikkel som omhandler en aksjon i Hardanger er således kodet som lokalsak, mens at regjeringen snur i Hardangersaken og er kodet som rikssak. Dersom det foreligger både nasjonale og lokale aspekter, slik at det er problematisk å vurdere om det er det ene eller det andre, skal artikkelen kodes «både og».

